

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی

دوره: کارشناسی

رشته: تاریخ اسلام

گروه: علوم اجتماعی

بازنگری شده مورخ ۱۵/۹/۹۵ کارگروه علوم تاریخی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عنوان برنامه: دوره کارشناسی رشته تاریخ اسلام

۱. به استناد آیین نامه واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی مصوب جلسه شماره ۸۸۲ مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۳ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی رشته تاریخ اسلام براساس نامه شماره ۹۶/۲۵۲۲/دش مورخ ۹۵/۲/۱۷ کارگروه ویژه علوم تاریخی شورای تخصصی تحول و ارتقاء علوم انسانی دریافت شد.

۲. برنامه درسی تجمیع و بازنگری شده فوق از مهرماه ۱۳۹۸ جایگزین برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تاریخ در دوگرایش دبیری و آزاد مصوب جلسه شماره ۳۳۳ مورخ ۱۳۷۵/۱۰/۲۳ شورای عالی برنامه ریزی می شود.

۳. برنامه درسی مذکور در سه فصل: مشخصات کلی، جدول واحد های درسی و سرفصل دروس تنظیم شده و برای تمامی دانشگاه ها و مؤسسه های آموزش عالی و پژوهشی کشور که طبق مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری فعالیت می کنند، برای اجرا ابلاغ می شود.

۴. این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ به مدت ۵ سال قابل اجراست و پس از آن نیازمند بازنگری می باشد.

عبدالرحیم نوه ابراهیم

دبیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

فصل اوّل

مشخصات کلی برنامه درسی

الف) مقدمه

کارگروه ویژه تاریخ شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی مطابق مصوبه جلسه مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۵ به شماره ۷۳۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی معروف به «سند دانشگاه اسلام» شورای عالی انقلاب فرهنگی و خط مشی‌های ابلاغی شورای تخصصی تحول و ارتقاء علوم انسانی، برنامه دوره کارشناسی رشته «تاریخ اسلام» «History of Islam» از مجموعه علوم تاریخی را با همراهی جمعی از استادان، اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز حوزوی، متخصصان و صاحب‌نظران تدوین کرد. نظرات و آرای نهایی متخصصان حوزه تاریخ اسلام در جلسه مورخ ۱۳۹۴/۷/۲۲ گردآوری و برای تدوین ویراست نهایی مورد استفاده قرار گرفت. این برنامه بعد از تصویب در جلسه ۱۲۷ شورای تخصصی تحول و ارتقاء علوم انسانی مورخ ۱۳۹۵/۹/۱۵ به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارسال شد.

ب) ویژگی‌های برنامه

ویژگی‌های عمومی این برنامه بر اساس نظرسنجی اولیه کارگروه و در نظر گرفتن آراء برخی از اعضای محترم خانواده بزرگ تاریخ در بخش تاریخ اسلام تدوین شده، به شرح ذیل است:

۱. رعایت رویکرد چهارگانه مصوب شورای تخصصی تحول و ارتقاء علوم انسانی مبنی بر: اسلامی‌سازی، غنی‌سازی، بومی‌سازی و روزآمدسازی
۲. توجه ویژه به افزایش اندوخته‌های علمی و مهارت‌های دانشجویان و توانمندسازی آنها برای درک انتقادی و بازنندیشی مباحث تاریخ اسلام متناسب با مقطع کارشناسی به عنوان پایه مقاطع بالاتر
۳. رعایت تناسب واحدهای درسی پیشنهادی با منابع و امکانات آموزشی موجود
۴. در نظر گرفتن تجربیات آموزش تاریخ اسلام در مقاطع تحصیلی بالاتر
۵. در نظر گرفتن عناوین و سرفصل‌های دروس تاریخ اسلام در دانشگاه‌های معتبر جهان
۶. توجه ویژه به وجوه مشترک روش شناختی و معرفتی و موضوعی در رشته‌های پنج‌گانه علوم تاریخی (تاریخ اسلام، تاریخ ایران اسلامی، تاریخ تمدن، تاریخ جهان) مصوب شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی
۷. بهره‌گیری از ظرفیت‌های مطالعات بین‌رشته‌ای در تدوین سرفصل‌های رشته تاریخ اسلام
۸. لحاظ ظرفیت لازم برای تداوم رشته در قالب رشته‌های تخصصی در مقاطع تحصیلات تکمیلی

پ) اهداف دوره

هدف از برگزاری این دوره عبارت است از:

تربیت دانش‌آموختگانی که با اندوخته‌ای درخور از آگاهی‌های مرتبط با تاریخ اسلام از آغاز ظهور اسلام تا کنون و با نگاهی انتقادی، روش‌مند و مبتنی بر باورها و ارزش‌های بومی که توان فهم یافته‌های علمی

موجود درباره تاریخ اسلام را داشته باشند و از آگاهی و مهارت لازم برای پژوهش و آموزش متناسب با مقطع تحصیلی خود در این زمینه برخوردار باشند.

ت) اهداف آموزشی

هدف فوق به اهداف آموزشی زیر قابل تقسیم است:

۱. برخورداری از آگاهی‌های مرتبط با تاریخ اسلام در ایران و جهان
۲. برخورداری از نگاه انتقادی روش‌مند و مبتنی بر باورها و ارزش‌های بومی
۳. برخورداری از توان فهم یافته‌های علمی موجود در زمینه تاریخ اسلام
۴. برخورداری از آگاهی و مهارت لازم برای پژوهش در زمینه تاریخ اسلام متناسب با مقطع تحصیلی دانش‌آموخته
۵. برخورداری از آگاهی و مهارت لازم برای آموزش در زمینه تاریخ اسلام متناسب با مقطع تحصیلی خود

ث) اهداف اختصاصی تدوین برنامه رشته تاریخ اسلام:

۱) هدف‌های شناختی

- ۱- آشنایی دانشجویان با ظرفیت‌های ملی و مذهبی و اندوخته‌های دانشی تاریخ اسلام؛
- ۲- آشنایی دانشجویان با ضرورت مطالعه تاریخ اسلام؛
- ۳- آشنایی دانشجویان با مهم‌ترین تحولات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی جهان اسلام؛
- ۴- آشنایی دانشجویان با جایگاه تاریخ اسلام در تمدن جهانی
- ۵- آشنایی دانشجویان با شخصیت‌های مهم و موثر در تاریخ اسلام با تأکید بر سیره رسول خدا(ص)
- ۶- آشنایی دانشجویان با جغرافیای تاریخی جهان اسلام با تأکید بر تاریخ ایران و کشورهای همسایه؛
- ۷- درک علت‌های پیدایش و زوال دولت‌های مسلمان؛

۲) هدف‌های نگرشی و ارزشی:

- ۱- تقویت حس خودشناسی و خداشناسی از طریق شناخت تاریخ اسلام در قرآن و شناخت مبانی روشی تاریخ اسلام و عبرت آموزی آن
- ۲- ارج نهادن به ارزش‌های اسلامی، انسانی از طریق شناخت رخداد‌های تاریخ اسلام
- ۳- تقویت معرفت اسلامی و مقابله با تهاجم فرهنگی؛
- ۴- تقویت حس احترام به سایر ملت‌ها و پرهیز از یک سو نگرشی و خودبینی از طریق تأمل در دستاوردها و تعاملات تمدنی آنان و اعتقاد به سهم دانستن همه ملت‌ها در تعیین سرنوشت جامعه بشری؛
- ۵- علاقه‌مندی به مطالعه تاریخ اسلام و حفظ میراث فرهنگی؛
- ۶- تقویت روحیه عبرت آموزی از رویدادهای تاریخی و موثر ساختن تاریخ در زندگی و عمل.

۳) هدف‌های مهارتی

- ۱- برخوردار شدن از توانایی نسبی برای تجزیه و تحلیل رویدادهای تاریخ اسلام؛
- ۲- توانایی انجام یک پژوهش ساده تاریخی و ارائه گزارش درباره موضوعات تاریخی؛
- ۳- توانایی استفاده از عکس، نقشه و نمودار تاریخی و تفسیر، تحلیل و مقایسه آنها؛
- ۴- توانایی مطالعه روشمند و موثر منابع تاریخ اسلام؛
- ۶- توانایی استدلال درباره اهمیت تاریخی اسلام و نقش تمدنی آن؛

ج) حیطه‌های آموزشی

مطالعه منابع علمی موجود و نیز تجربه دیگر دانشگاه‌ها نشان می‌دهد که تحقق اهداف آموزشی فوق نیازمند پرداختن به حیطه‌های آموزشی زیر است:

ردیف	هدف آموزشی	حیطه آموزشی
۱	برخورداری از آگاهی‌های لازم درباره تاریخ اسلام از آغاز ظهور تا دوران معاصر	تاریخ کلاسیک اسلامی تاریخ دولت‌های اسلامی تاریخ اسلام در ایران تاریخ اسلام در قاره‌های آسیا، آفریقا و اروپا
۲	برخورداری از نگاه انتقادی روشمند و مبتنی بر باورها و ارزش‌های بومی	مباحث نظری تاریخ مباحث نظری مطالعات میان‌رشته‌ای مباحث مطالعات انتقادی مباحث دارای رویکردهای بومی
۳	برخورداری از توان فهم یافته‌های علمی موجود	- زبان فارسی - زبان عربی - زبان انگلیسی
۴	برخورداری از آگاهی و مهارت لازم برای دستیاری پژوهش در زمینه تاریخ اسلام	- روش پژوهش - مهارت‌های مربوط به تقویم - مهارت‌های مربوط به نقشه - مهارت‌های مربوط به بایگانی و آرشیو - مهارت‌های مربوط به تاریخ نهادها
۵	برخورداری از آگاهی و مهارت لازم برای پژوهش و آموزش در زمینه تاریخ اسلام متناسب با مقطع تحصیلی	مهارت‌های مربوط به فراگیری تاریخ ایران مهارت‌های مربوط به آموزش تاریخ ایران

ج) اهمیت و ضرورت تأسیس رشته تاریخ اسلام

تحول همه‌جانبه و بنیادی در دانش تاریخ و رشته‌های وابسته به آن در گرو دست یافتن به یک نظام معرفتی نو، دین-محور و متناسب با تحولات گسترده جامعه ایران، در حوزه تاریخ‌نگری و تاریخ‌نگاری است. رشته تاریخ اسلام بر مبنای چنین رویکردی به عنوان یکی از چهار رشته علوم تاریخی در مقطع کارشناسی^۱ طراحی شده است. ضرورت‌های تأسیس این رشته را به شرح زیر می‌توان برشمرد:

- سیاست‌های بالادستی و الزامات قانونی تحول در علوم انسانی از جمله علوم تاریخی
- متناسب سازی علوم تاریخی با تحولات گوناگون جامعه ایران اسلامی در دهه‌های اخیر
- کاستن مشکلات کنونی علوم تاریخی در عرصه های اشتغال دانش‌آموختگان
- بالا بردن ضریب نقش‌آفرینی علوم تاریخی در هویت‌بخشی و افزایش حس تعلقات دینی و ملی
- اهتمام بایسته به قلمروهای نوین مطالعات تاریخی
- افزایش روزآمدی و کارآمدی مطالعات تاریخی در کشور
- افزایش ظرفیت لازم برای نقش‌آفرینی بایسته دانش‌آموختگان رشته تاریخ اسلام در فضای علمی و اجرایی کشور

ح) تعداد واحد و نوع واحدهای درسی

ردیف	نام درس	تعداد واحد
۱	درس عمومی و معارف	۱۸
۲	درس پایه	۳۰
۳	درس تخصصی الزامی	۸۲
۴	درس تخصصی اختیاری	۱۰ واحد (از ۲۰ واحد)
	جمع	۱۴۰

خ) نقش و توان‌مندی دانش‌آموختگان:

- همکاری با سازمان‌ها و نهادهای متولی امور تاریخ مانند موزه‌ها، سازمان میراث فرهنگی؛ بخش‌های تولیدی سازمان صدا و سیما؛
- همکاری با سازمان‌ها و نهادهای متولی آموزش و پژوهش در تاریخ؛

^۱ - سه رشته دیگر عبارتند از: تاریخ تمدن، تاریخ ایران، و تاریخ جهان.

- همکاری با سازمان‌ها و نهادهای اداری مرتبط با مباحث تاریخ اسلام مانند وزارت ارشاد، سازمان تبلیغات اسلامی، معاونت فرهنگی استانداری‌ها، رایزنی‌های فرهنگی وزارت امور خارجه و سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی مانند مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام
- همکاری پژوهشی در حیطه‌های مختلف مربوط به تاریخ اسلام؛
- همکاری آموزشی در حیطه‌های مختلف مربوط به تاریخ و تمدن اسلام؛
- همکاری با سازمان‌ها و نهادها برای نگهداری، ساماندهی، فرآوری و انتشار اسناد آرشیوی به شیوه‌ی علمی؛
- همکاری در تدوین تاریخ نهادها، سازمان‌ها، موسسه‌های گوناگون کشور در همه حوزه‌ها؛
- همکاری با نشریه‌ها و فضاهاى مجازى برای تکمیل سایت‌های تاریخی و تهیه گزارش‌های پژوهشی

تاریخی؛

د) شرایط و ضوابط ورود به دوره:

شرایط پذیرش دانشجو بر اساس آئین‌نامه و روال مرسوم سازمان سنجش و شیوه‌نامه اجرایی دوره کارشناسی ناپیوسته مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است و پذیرش داوطلبان تحصیل در این رشته از بین دانش‌آموختگان مقطع متوسطه در کلیه رشته‌ها و از راه کنکور سراسری برگزار شده بوسیله سازمان سنجش صورت می‌گیرد.

فصل دوم

جدول عنوان‌های دروس

الف. جدول دروس عمومی و معارف

ردیف	نام درس	تعداد واحدها	تعداد جلسات	نوع واحد			تعداد ساعات	پایه
				نظری	عملی	نظری-عملی		
۱	زبان خارجی	۳	۲۴	۲	-	-	۴۸	
۲	فارسی	۳	۲۴	۲	-	-	۴۸	
۳	تربیت بدنی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۴	دانش خانواده و جمعیت	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۵	اندیشه اسلامی ۱	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۶	اندیشه اسلامی ۲	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۷	اخلاق اسلامی (یکی از دروس پیشنهادی در این زمینه با انتخاب دانشجو)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۸	آشنایی با منابع اسلامی (یکی از دروس پیشنهادی در این زمینه با انتخاب دانشجو)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
جمع		۱۸						

ب. جدول دروس پایه مقطع کارشناسی رشته تاریخ اسلام

ردیف	نام درس	تعداد واحد	تعداد جلسات	نوع واحد درسی			تعداد ساعات	پیش نیاز
				نظری	عملی	نظری-عملی		
۱	فلسفه نظری تاریخ (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۲	فلسفه علم تاریخ (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	فلسفه نظری تاریخ
۳	روش های پژوهش در علوم تاریخی (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	
۴	تقسیم و روش های زمان نگاری (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۵	کلیات جغرافیای تاریخی و مهارت نقشه خوانی در تاریخ (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	
۶	تاریخ شفاهی؛ مهارت ها و کاربردها (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	
۷	مهارت های فراگیری دانش تاریخ (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	
۸	روش ها و فنون تدریس تاریخ (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	مهارت های فراگیری دانش.
۹	آمار و ریاضیات برای تاریخ (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	
۱۰	سند پژوهی و فنون بایگانی (م)	۲	۲۴	۱	-	۱	۴۸	
۱۱	کلیات تاریخ و تمدن اسلامی (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۲	تاریخ انقلاب اسلامی ایران (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۳	تاریخ دفاع مقدس (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ انقلاب اسلامی
۱۴	تاریخ اندیشه معاصر غرب (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۵	تاریخ معاصر ایران با تأکید بر وضعیت علمی و اقتصادی (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
جمع		۳۰						

دروسی که در این جدول با علامت «م.» مشخص شده است به صورت مشترک برای همه رشته های علوم تاریخی عرضه خواهد شد.

ج. جدول دروس تخصصی الزامی مقطع کارشناسی رشته تاریخ اسلام

ردیف	نام درس	تعداد واحد	تعداد جلسات	نوع واحد درسی			تعداد ساعات	پیش نیاز
				نظری	عملی	نظری- نظری		
۱	قرائت و درک متون تاریخی به زبان فارسی ویژه رشته تاریخ اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۲	قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی ویژه رشته تاریخ اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	قرائت و درک متون فارسی
۳	قرائت و درک متون تاریخی به زبان انگلیسی ویژه رشته تاریخ اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	قرائت و درک متون فارسی
۴	تاریخ در قرآن(م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	کلیات تاریخ و تمدن اسلامی(م)
۵	انسان‌شناسی اسلامی (م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۶	تاریخ اندیشه‌های سیاسی در تمدن اسلامی(م)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۷	کلیات تاریخ و تمدن ایران باستان	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۸	تاریخ نگاری در ایران و اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۹	روش تحقیق در تاریخ اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	روش‌های پژوهش در علوم تاریخی
۱۰	مآخذشناسی تاریخ اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۱	تاریخ جزیره العرب در عصر جاهلی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۲	تاریخ عصر نبوت	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ جزیره العرب در عصر جاهلی
۱۳	تاریخ عصر خلفای نخست اسلامی تا سال ۳۵ هجری	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ عصر نبوت
۱۴	سیره امیرالمؤمنین علی و امام حسن(علیهما السلام)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ عصر خلفای نخست اسلامی
۱۵	تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر امویان	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ عصر خلفای نخست اسلامی
۱۶	تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان(۱)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر امویان
۱۷	تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان(۲)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان ۱
۱۸	تاریخ تحولات در شامات و مصر از فتح اسلامی تا برآمدن عثمانی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۹	تاریخ دولت عثمانی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ تحولات در شامات و مصر
۲۰	تاریخ تحولات در مغرب از فتح اسلامی تا پایان دولت حفصی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ تحولات در شامات و مصر

۲۱	تاریخ دولت های اسلامی در اندلس	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۲	ورود و گسترش اسلام در ایران	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۳	تاریخ آسیای مرکزی و ماوراءالنهر در دوره اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۴	تاریخ قفقاز و ارزن در دوره اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۵	تاریخ دولت های اسلامی در شبه قاره هند	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۶	تاریخ ورود و گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۷	تاریخ معاصر کشورهای اسلامی پیرامون ایران	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۸	تاریخ تحولات جهان اسلام در حوزه خلیج فارس	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۲۹	خدمات متقابل ایران و اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۰	نقوذ و گسترش اسلام در اروپا	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۱	تاریخ جنگ های صلیبی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۲	تاریخ تشیع	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۳	تاریخ تحلیلی سیره ائمه اطهار (علیهم السلام)	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۴	تاریخ نهادهای اقتصادی در تمدن اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۵	تاریخ انبیاء در قرآن	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۶	مطالعه انتقادی تاریخ اسلام در آثار مشرقیان	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۷	آشنایی با فنون موزه داری	۲	۱۶	۱	-	۱	۴۸
۳۸	جغرافیای تاریخی سرزمین های اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۳۹	تاریخ فرق و مذاهب اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۴۰	هنر، صنایع و معماری اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
۴۱	تاریخ علم و نهادهای آموزشی در اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲
	جمع		۸۲				

د. جدول دروس تخصصی اختیاری مقطع کارشناسی رشته تاریخ اسلام

ردیف	نام درس	تعداد واحد	تعداد جلسات	نوع واحد درسی			تعداد ساعات	پیش نیاز
				نظری	عملی	نظری-عملی		
۱	فنون ترجمه متون تاریخی به زبان عربی	۲	۱۶	۱	-	۱	۴۸	قراوت و درک متون عربی
۲	تاریخ ائمه شیعه در آثار مشرقان	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۳	تاریخ معاصر جهان اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۴	جغرافیای سیاسی و مذهبی جهان اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۵	تاریخ تشکیلات و نهادهای سیاسی و اجتماعی در جهان اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	تاریخ اجتماعی مسلمین
۶	تاریخ اجتماعی مسلمین	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۷	تاریخ حوزه‌های علمیه و مرجعیت شیعه در دو سده اخیر	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۸	میانی حکومت و ساخت قدرت در دولت‌های اسلامی	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۹	تاریخ نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی در دو سده اخیر	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
۱۰	تاریخ عرفان و تصوف در اسلام	۲	۱۶	۲	-	-	۳۲	
جمع		۲۰						

گروه علمی متناسب با نیاز دانشجویان و امکانات خود پنج عنوان از عناوین فوق به ارزش ده واحد را در طول دوره به دانشجویان عرضه خواهد کرد.

همچنین به منظور فراهم آوردن زمینه‌ای مناسب برای آگاهی دانش‌پژوهان از مباحث نو و تازه‌های پژوهش درباره تاریخ اسلام، سلسله سمینارهایی متناسب با نویافته‌ها و فعالیت‌های پژوهشی جدید و کتاب‌های تازه منتشر شده و رویدادهایی از این دست، در خلال هر نیم‌سال تحصیلی برگزار خواهد شد.

فصل سوم

شرح درس‌ها

شرح درس‌های پایه

رشته تاریخ اسلام

فلسفه نظری تاریخ

عنوان درسی به فارسی: فلسفه نظری تاریخ	تعداد واحد: ۲	تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
				پایه*	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Theoretical Philosophy of History			تخصصی	تخصصی	نظری	دروس هم‌نیاز: ندارد
				اختیاری	عملی	
				تخصصی	نظری	
				اختیاری	عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐						
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا با مباحث نظری؛ فلسفه اسلامی، گرایش فلسفه تاریخ.						

اهداف کلی درس: آشنایی دانشجویان با مفاهیم و مهمترین مسائل فلسفه نظری تاریخ با تکیه بر رویکرد دینی (اسلامی) در این مباحث.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- توانایی تشخیص و تمایز مسائل فلسفه نظری تاریخ از مسائل فلسفه علم تاریخ؛
- توصیف منابع، مفاهیم و مباحث فلسفه نظری تاریخ؛
- آشنایی با آراء اندیشمندان صاحب‌نظر در حوزه فلسفه نظری تاریخ؛
- تشریح تفاوت‌های اساسی فلسفه نظری تاریخ مبتنی بر انسان‌شناسی اسلامی و دیگر فلسفه‌های نظری؛
- توضیح کلیات نگاه دین (اسلام) را درباره قانون‌مندی تاریخ و حرکت تاریخ؛

سرفصل درس:

- مفاهیم و کلیات: تعریف انواع فلسفه تاریخ: تحلیلی و نظری، موضوع فلسفه نظری تاریخ.
- بررسی اجمالی سیر پیدایش فلسفه نظری تاریخ.
- مهمترین مسائل فلسفه نظری تاریخ:
  - چستی تاریخ؛
  - حرکت تاریخ؛

- عامل حرکت تاریخ؛
- مسیر حرکت تاریخ؛
- غایت حرکت تاریخ؛
- الگوهای حرکت تاریخ؛
- مهمترین دیدگاه‌ها در باره عامل حرکت تاریخ: جبرگرایی؛ جبر الهی، جبر اجتماعی، جبر اقتصادی، نظریه نژادی، نظریه قهرمانان، نظریه جغرافیایی
- قانون‌مندی تاریخ
- آموزه‌های دینی و فلسفه نظری تاریخ:
  - سنت‌های تاریخی از نظر قرآن؛
  - فرجام تاریخ؛
  - بررسی اجمالی نظریه فطرت.

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن خلدون، عبدالرحمان بن محمد؛ ۱۳۴۵؛ مقدمه ابن خلدون؛ ترجمه محمد پروین گنابادی؛ ۲ ج؛ تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۲. ادوارد، پل؛ ۱۳۷۵؛ فلسفه تاریخ؛ مجموعه مقالات از دائره‌المعارف فلسفه؛ ترجمه بهزاد سالکی؛ تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۳. دورانت، ویل و اریل؛ ۱۳۷۸؛ درس‌های تاریخ؛ ترجمه: محسن خادم؛ تهران: ققنوس.
۴. زرین‌کوب، عبدالحسین؛ ۱۳۷۰؛ تاریخ در نرازو؛ تهران: امیرکبیر.
۵. کافی، مجید؛ فلسفه نظری تاریخ؛ تهران: سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۳.
۶. مصباح یزدی، محمدتقی؛ ۱۳۷۲؛ جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن؛ تهران: سازمان تبلیغات اسلامی.
۷. مطهری، مرتضی؛ ۱۳۵۷؛ قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ، به ضمیمه شهید؛ قم: حوزه علمیه قم.
۸. مطهری، مرتضی؛ ۱۳۸۳؛ فلسفه تاریخ (۴)؛ فلسفه تاریخ در قرآن؛ قم: صدرا.
۹. هیوز، وارینگتن، مارتی؛ ۱۳۸۶؛ پنجاه متفکر کلیدی در زمینه تاریخ؛ ترجمه محمدرضا بدیعی؛ تهران: امیرکبیر.
۱۰. یاسپرس، کارل؛ ۱۳۸۵؛ آغاز و انجام تاریخ؛ ترجمه: محمدحسن لطفی؛ تهران، خوارزمی.

فلسفه علم تاریخ

عنوان درسی به فارسی: فلسفه علم تاریخ	تعداد واحد: ۲	تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	جبرانی	نظری عملی	دروس پیش‌نیاز: فلسفه نظری تاریخ
				پایه*	نظری* عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Philosophy of History						
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد						
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا با مباحث نظری و فلسفه علم؛ رشته فلسفه علم آشنا با مباحث تاریخی.						

اهداف کلی درس:

آشنایی دانشجویان با مفاهیم و مهمترین مسائل فلسفه علم تاریخ با تکیه بر معرفت‌شناسی اسلامی.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- توانایی تفکیک مسائل فلسفه نظری تاریخ از مسائل فلسفه علم تاریخ؛
- آشنایی با تفاوت‌های اساسی رویکردهای معرفتی دینی و غیر دینی در علم تاریخ؛
- توصیف منابع و مصادر مباحث فلسفه علم تاریخ؛
- توصیف اندیشمندان صاحب‌نظر در حوزه معرفت‌تاریخی؛
- توانایی نسبی در مهارت تفکر انتقادی در برخورد با اطلاعات تاریخی؛
- توضیح درباره جایگاه تاریخ در منظومه دانش‌ها؛
- تبیین نگاه صاحب‌نظران دینی در باره چیستی و ارزش معرفت تاریخی.

سرفصل درس:

- مفاهیم و کلیات؛ تعریف دانش تاریخ، قلمرو و موضوعات آن
- تعریف فلسفه علم تاریخ.
- موضوع فلسفه علم تاریخ.
- بررسی اجمالی سیر پیدایش فلسفه علم تاریخ
- علم تاریخ در عصر کهن،

- علم تاریخ در عصر رنسانس،
- علم تاریخ در عصر جدید،
- علم تاریخ نزد مسلمانان،
- پیدایش فلسفه علم تاریخ به مفهوم کنونی.
- جایگاه تاریخ در منظومه علوم
- مهمترین مسائل فلسفه علم تاریخ:
  - معرفت تاریخی
  - عینیت تاریخی
  - علمیت تاریخ
  - علیت در تاریخ
  - حقیقت در تاریخ
  - داوری و پیش داوری در تاریخ
  - تبیین تاریخی
- آموزه‌های دینی و فلسفه علم تاریخ:
  - سودمندی تاریخ از نظر آموزه‌های دینی
  - تاریخ و باورهای دینی
  - تاریخ و ارزش‌های دینی.

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. استنفورد، مایکل، ۱۳۸۲؛ درآمدی بر فلسفه تاریخ؛ ترجمه احمد گل محمدی؛ تهران: نشر نی.
۲. استنفورد، مایکل؛ ۱۳۸۴؛ درآمدی بر تاریخ پژوهی؛ ترجمه مسعود صادقی؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)؛ دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۳. جنکینز، کیت؛ ۱۳۸۷؛ یازاندیشی تاریخ؛ ترجمه حسینعلی نودری؛ تهران: آگه.
۴. رضوی، سیدابوالفضل؛ ۱۳۹۱؛ فلسفه انتقادی تاریخ؛ تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۵. زرین کوب، عبدالحسین؛ ۱۳۷۰؛ تاریخ در ترازو؛ تهران: امیرکبیر.

۶. کارای.اج؛ ۱۳۷۸؛ تاریخ چیست؟؛ ترجمه حسن کامشاد.تهران: خوارزمی.
۷. کالینگوود، آر. جی؛ ۱۳۸۵؛ مفهوم کلی تاریخ؛ ترجمه علی اکبر مهدیان؛ تهران: اختران.
۸. مکالا، سی. بی.ین؛ ۱۳۸۷؛ بنیادهای علم تاریخ؛ چستی و اعتبار شناخت تاریخی؛ ترجمه احمد گل محمدی؛ تهران: نشر نی.
۹. نوذری، حسینعلی (ترجمه و تدوین)؛ ۱۳۷۹؛ فلسفه تاریخ؛ روش شناسی و تاریخنگاری؛ تهران: طرح نو.
۱۰. والش، دلبیو. اج؛ ۱۳۶۳؛ مقدمه‌ای بر فلسفه تاریخ؛ ترجمه: ضیاءالدین علائی طباطبائی؛ تهران: امیرکبیر.

روش‌های پژوهش در علوم تاریخی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	تعداد واحد: ۲ ۱ واحد نظری ۱ واحد عملی-نظری	عنوان درسی به فارسی: روش‌های پژوهش در علوم تاریخی
	عملی			
	نظری*	پایه*		
	عملی*			
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی	تعداد ساعت: ۴۸	عنوان درسی به انگلیسی: Research Methodology in the Fields of the History
	عملی			
	نظری	اختیاری		
	عملی			
روش‌آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☐ کارگاه ☒ جلسه نقد ☐				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☒ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با گرایش مباحث نظری و روش‌شناسی تاریخ.				

اهداف کلی درس:

ایجاد انگیزه و مهارت در دانشجویان برای انجام پژوهش‌های تاریخی متناسب با مقطع کارشناسی.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- تشریح ویژگی‌های پژوهش در تاریخ؛
- آشنایی با اهمیت پژوهش در علوم تاریخی و تمیز دادن آثار تحقیقی از غیر تحقیقی؛
- معرفی فنون، ابزارها و روشهای پژوهش در تاریخ؛
- شرح مراحل پژوهش در تاریخ؛
- انجام عملی حداقل یک پژوهش در یک موضوع تاریخی.

سرفصل درس:

- تعریف روش پژوهش و آشنائی با اصول و مبانی آن؛
- مبانی معرفت‌شناختی پژوهش تاریخی؛
- چگونگی انتخاب عنوان پژوهش و ویژگی‌ها موضوع پژوهش در تاریخ؛
- طرح مسأله، پرسش‌های پژوهش، فرضیه؛
- بررسی پیشینه‌ی پژوهش و بیان فایده و اهمیت موضوع؛
- تعیین قلمرو پژوهش و سازماندهی پژوهش؛

- راه‌های شناخت منابع و آشنائی با انواع منابع تاریخی؛
- آشنائی با نقد منابع و نقد پژوهش‌های جدید؛
- ابزارهای پژوهش در تاریخ؛
- شیوه‌های گردآوری داده‌ها و روش‌های نقد آن؛
- شیوه پردازش و نگارش متن پژوهش؛
- شیوه‌های استفاده از نرم‌افزارهای پژوهشی؛
- آشنائی با سایت‌های معتبر علمی؛
- شیوه ارجاع دادن؛
- چکیده و واژگان کلیدی؛
- اجزای پژوهش و الگوی ارائه متن پژوهش؛
- آشنائی با کتابنامه در پژوهش؛
- آشنائی با جایگاه و اهمیت پیوست‌ها در پژوهش.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	✓
		✓			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. پاکچی، احمد؛ ۱۳۸۷؛ روش تحقیق عمومی؛ تهران: مرکز تحقیقات دانشگاه امام‌صادق (ع)، انجمن علمی دانشجویی الهیات.
۲. حضرتی، حسن؛ ۱۳۹۰؛ روش پژوهش در تاریخ‌شناسی (با تأکید بر اصول و قواعد رساله‌نویسی)؛ تهران: پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی، معاونت پژوهشی.
۳. رامپولا، مری‌لین؛ ۱۳۹۴؛ راهنمای نگارش تاریخ؛ ترجمه لی لا سازگار، تهران: آگاه.
۴. فرخزاد، پرویز؛ ۱۳۸۴؛ راهنمای پژوهش تاریخی (کتابخانه‌ای)؛ تهران: طهوری.
۵. قائم‌مقامی، جهانگیر؛ ۱۳۵۸؛ روش تحقیق در تاریخ نگاری؛ تهران: دانشگاه ملی ایران.
۶. محمدپور، احمد؛ ۱۳۹۰؛ روش تحقیق کیفی ضد روش؛ تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
۷. ملاتی‌توانی، علیرضا؛ ۱۳۸۸؛ درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ؛ تهران: نشر نی.
۸. میرجعفری، حسین؛ نورایی، مرتضی؛ ۱۳۸۷؛ روش پژوهش در تاریخ؛ تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۹. هروی، جواد؛ ۱۳۸۹؛ روش تحقیق و پژوهش علمی در تاریخ؛ راهنمای نگارش تحقیقات در علوم انسانی و تاریخ؛ تهران: امیرکبیر.
۱۰. یاسمی، رشید؛ ۱۳۹۲؛ آیین نگارش تاریخ؛ به‌اهتمام عبدالکریم جریزه‌دار؛ تهران: اساطیر.

تقویم و روش‌های زمان‌نگاری

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تقویم و روش‌های زمان‌نگاری
	عملی			تعداد ساعت: ۳۲	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری*	پایه*		تخصصی	عنوان درسی به انگلیسی: The Calendar-Making and Methods of Chronography
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
روش‌آموزش: ☐ گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☐ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تکیه بر دانش‌های ریاضی و تقویمی.					

اهداف کلی درس:

آشنایی دانشجویان با رابطه زمان و تاریخ و نیز مهارت در بکارگیری واحدها و روش‌های محاسبه و سنجش زمان در تاریخ پژوهی.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- آشنایی با اصلی‌ترین روش‌های زمان‌سنجی و تقویم‌نگاری در تاریخ؛
- توضیح تاثیر فرهنگ اجتماعی بر شکل‌گیری تقویم‌های بومی و ملی؛
- توضیح درباره واحدهای زمان‌سنجی در تاریخ تمدنی بشر؛
- کسب توانایی و مهارت لازم در تبدیل و تطبیق تقویم‌ها.

سرفصل درس:

- کلیات و مفاهیم: معرفی حوزه درس، آشنایی با ضرورت مطالعه تاریخ تقویم و زمان‌سنجی، معرفی منابع؛
- آشناسازی با مفاهیم کاربردی همچون: زمان و تقویم، تاریخ و مبادی قراردادی و مفاهیم لازم زمان‌سنجی؛
- معرفی سیر تحول تقویم در تاریخ و تشریح رابطه نجوم با زمان‌سنجی، بیان انواع زمان (دوری، خطی، مطلق، نسبی)؛

- معرفی و تشریح تاثیر فرهنگ اجتماعی بر شکل‌گیری تقویم‌های بومی، ملی و دینی، تاریخگذاری در تاریخ و باستان‌شناسی؛
- معرفی مبداهای گاهشماری‌های رایج در ایران؛
- معرفی مبادی گاهشماری‌های رایج در جهان؛
- معرفی واحدهای زمان‌سنجی در تاریخ؛
- معرفی تقویم‌های مشهور و معمول در ایران باستان؛
- جایگاه نوزوز ایرانی در گاهشماری باستان؛
- کیسه در سال‌های شمسی؛
- معرفی تقویم‌های مشهور و معمول نزد ملل مختلف: تقویم یونانی (المیک)، رومی (میلادی)، و تقویم ژولینی، تقویم یهودی، گاهشماری ختایی؛
- گاهشماری و تاریخگذاری در تمدن اسلامی؛
- زمان‌سنجی نزد اعراب جاهلی؛
- تقویم هجری قمری و مبداء گاهشماری اسلامی، زیج و اسطرلاب، گاهشماری جلالی، گاهشماری خراجی، گاهشماری هجری شمسی؛ هجری قمری، گاهشماری جلالی، تقویم دوازده حیوانی یا تقویم ترکان؛
- روش و قواعد تبدیل تقویم‌ها به یکدیگر و تبدیل و تطبیق تقویم‌ها؛

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابوالخیر، محمد الفارسی؛ ۱۳۴۹؛ حل التقویم؛ تصحیح تقی بیفش؛ تهران: ایران زمین.
۲. اذکایی، پرویز؛ ۱۳۵۳؛ نوزوز: تاریخچه و مرجع شناسی؛ تهران: وزارت فرهنگ و هنر مرکز مردم شناسی.
۳. بیات، عزیزالله؛ ۱۳۸۱؛ کلیات گاهشماری در جهان؛ تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
۴. بیرونی، ابوریحان محمد بن احمد؛ ۱۳۸۶؛ التفهیم لاوائل صناعه التنجیم؛ به تصحیح جلال‌الدین همایی؛ تهران: سازمان چاپ و انتشارات.
۵. تقی‌زاده، حسن؛ ۱۳۱۷؛ گاهشماری در ایران قدیم؛ تهران: بی‌نا.
۶. تمدنی، قدرت‌الله و روح‌الله تمدنی؛ ۱۳۸۳؛ جداول تاریخ‌های ایرانی؛ تهران: نشر ورجاوند.

۷. رضی، هاشم؛ ۱۳۸۰؛ پژوهشی در گاهشماری و جشن‌های ایران باستان؛ تهران: بهجت.
۸. ریاحی، محمدتقی؛ ۱۳۵۵؛ شرح تقویم‌های مختلف و مساله کیسه‌های جلالی، تهران، انتشارات چهره، ۱۳۵۵ش
۹. نالینو، کارلو فرانسو؛ ۱۳۴۹؛ تاریخ نجوم اسلامی؛ ترجمه احمد آرام؛ تهران: کانون نشر پژوهش‌های اسلامی.
۱۰. نبی، ابوالفضل؛ ۱۳۹۱؛ گاهشماری در تاریخ؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت).
۱۱. هلقورد-استریونس، لئوفراتس؛ ۱۳۹۳؛ تاریخچه زمان؛ ترجمه: شادی حامدی آزاد؛ تهران، نشر بصیرت.

کلیات جغرافیای تاریخی و مهارت نقشه‌خوانی در تاریخ

عنوان درسی به فارسی: کلیات جغرافیای تاریخی و مهارت نقشه‌خوانی در تاریخ	تعداد واحد: ۲ ۱ واحد نظری ۱ واحد نظری-عملی تعداد ساعت: ۴۸	نوع واحد	نظری	چهرانی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
			عملی		
عنوان درسی به انگلیسی: An Introduction to Historical Geography and Map Reading Skills in History			نظری*	پایه*	
			عملی*		
			نظری	تخصصی	دروس هم‌نیاز: ندارد
			عملی		
			نظری	اختیاری	
			عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، با تاکید بر دانش جغرافیای تاریخی و جغرافیا.					

هدف کلی درس: آشنایی دانشجویان با مبانی جغرافیا و تاثیر جغرافیا بر رخداد‌های تاریخی، مطالعات میان‌رشته‌ای حاصل از تاریخ و جغرافیا و استفاده از نقشه‌های جغرافیایی برای درک بهتر تحولات تاریخی.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- تعریف اصطلاحات رایج در دانش جغرافیا همچون: طول و عرض جغرافیایی؛ اندازه‌گیری مسافت‌ها، مرز و حدود جغرافیایی؛
- توضیح درباره تأثیرگذاری پدیده‌های جغرافیایی در پدیداری تحولات تاریخی؛
- توضیح درباره مکاتب مطرح در دانش جغرافیا و نقشه‌نگاری تاریخی و تقسیم بندهای رایج آن‌ها؛
- کسب توانایی در بهره‌گیری از انواع نقشه‌های جغرافیایی برای فهم تحولات تاریخی.

سرفصل درس:

- شرح و بیان منابع جغرافیایی و فرهنگ نام‌های جغرافیایی؛
- شرح اصطلاحات رایج در دانش جغرافیا هم چون طول و عرض جغرافیایی؛
- حرکت وضعی زمین و حرکت انتقالی و شرح پیامدهای جغرافیایی حرکت انتقالی و وضعی زمین؛
- نحوه اندازه‌گیری مسافت‌ها، شکل‌گیری مرز و حدود جغرافیایی؛

- تشریح رابطه میان تاریخ و جغرافیا و فلسفه وجودی جغرافیای تاریخی؛
- شرح پیدایش دانش جغرافیا و بیان تقسیم‌بندهای رایج در دانش جغرافیا چون جغرافیای انسانی، طبیعی، نظامی، شهری، روستایی و غیره؛
- بیان مکاتب جغرافیانگاری تاریخی و ویژگی‌های آنها؛
- شرح نقش ایرانیان، هندیان، یونانیان در شکل‌گیری و تحول دانش جغرافیا در تمدن جهانی؛
- توضیح و شرح دریانوردی و رشد دانش جغرافیا؛
- شرح فرایند نقشه‌نگاری و معرفی نخستین نقشه‌های تاریخی؛
- توضیح و تشریح مکتب‌های نقشه‌نگاری در تاریخ؛
- توضیح اصطلاحات رایج در دانش نقشه‌نگاری؛
- بیان روش نقشه خوانی و شرح رهنمای نقشه‌های تاریخی؛
- توضیح تاریخ در بستر جغرافیا.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌توم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	✓
		✓			
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. احمد، نفیس؛ ۱۳۶۷؛ خدمات مسلمانان به جغرافیا؛ ترجمه حسن لاهوتی، مشهد: آستان قدس.
۲. اووری، ریچارد؛ ۱۳۹۱؛ اطلس تاریخی قرن بیستم؛ ترجمه حسین شهرابی، تهران: نشر نی.
۳. بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ؛ ۱۳۷۷؛ جغرافیای تاریخی ایران؛ همایون صنعتی‌زاده؛ تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار.
۴. بلادپس، علی؛ ۱۳۸۷؛ اصول نقشه‌خوانی؛ تبریز: آشینا.
۵. بیات، عزیزالله؛ ۱۳۸۳؛ کلیات جغرافیای طبیعی و تاریخی ایران؛ تهران: امیرکبیر.
۶. جعفری، عباس؛ ۱۳۷۵؛ نقشه‌خوانی؛ تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
۷. کراچکوفسکی، ایگناتی بولیانوویچ؛ ۱۳۷۹؛ تاریخ نوشته‌های جغرافیایی در جهان اسلامی؛ ترجمه ابوالقاسم پاینده؛ تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۸. لومبارد، مورس؛ ۱۳۹۰؛ جغرافیای تاریخی جهان اسلام در چهار قرن نخستین؛ ترجمه عبدالله ناصری‌طاهری؛ سپه‌سادات طباطبایی؛ تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام.
۹. مقبول، احمد؛ گوستاو تشرن، فرانتس؛ ۱۳۶۸؛ تاریخچه علم جغرافیا و تطورات آن در جهان اسلام؛ ترجمه محمدحسن گنجی؛ تهران: بنیاد دائرة المعارف اسلامی.
۱۰. یمانسی، مجنی؛ ۱۳۸۰؛ مبانی نقشه‌خوانی؛ تهران: دانشگاه تهران.
۱۱. مک‌آیودی، کالین؛ ۱۳۶۳؛ اطلس تاریخی جهان؛ ترجمه فریدون فاطمی، تهران: نشر مرکز.

تاریخ شفاهی؛ مهارت‌ها و کاربردها

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ شفاهی؛ مهارت‌ها و کاربردها
	عملی			۱ واحد نظری	
	نظری*	پایه*		۱ واحد نظری- عملی	
	عملی*			تعداد ساعت: ۴۸	
دروس هم‌نیاز: دروس مرتبط با تاریخ معاصر ایران	نظری	تخصصی		عنوان درسی به انگلیسی: The Oral History; Skills and Usages	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒</p> <p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐</p> <p>سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒</p> <p>رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، تاریخ ایران با گرایش مطالعات تاریخ شفاهی.</p>					

اهداف کلی درس: آشنایی دانشجویان با ابعاد، ویژگی‌ها و سازوکارهای تاریخ شفاهی و کارکردهای آن در تاریخ نگاری.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- ارائه تعریف جامع از تاریخ شفاهی و منابع آن؛
- ارائه تعریف ابعاد و ویژگی‌های تاریخ شفاهی و تشریح تفاوت آن با خاطره و سایر منابع تاریخ‌نگارانه؛
- تشریح مبانی و اصول مصاحبه در تاریخ شفاهی؛
- نقد، ارزیابی و تدوین داده‌های شفاهی حاصل از مصاحبه.

سرفصل درس:

- تعریف تاریخ شفاهی و گونه‌های مختلف آن و تفاوت آن با خاطرات؛
- منابع تاریخ شفاهی؛
- تاریخچه پیدایش و سیر تکامل آن در غرب و ایران؛
- قلمرو موضوعی تاریخ شفاهی؛

- وضعیت تاریخ شفاهی در ایران و مقایسه آن با مکاتب و جریان‌های بزرگ تاریخی شفاهی در غرب؛
- تدارکات مصاحبه: ابزارها، فنون و روش‌ها؛
- اصول پیاده سازی مصاحبه‌ها و خاطرات شفاهی؛
- اصول و مبانی ویرایش و تدوین داده‌های شفاهی؛
- نقد و ارزیابی اعتبار داده‌های شفاهی؛
- نقد مصاحبه‌گر و مصاحبه‌شونده؛
- کاربردهای داده‌های شفاهی در تاریخ‌نگاری و اهمیت داده‌های شفاهی؛
- تاریخ شفاهی ترکیبی، موضوعی؛
- مسائل روش‌شناختی (متدولوژیک) و مسائل معرفت‌شناختی (اپیستمولوژیک) تاریخ شفاهی: نسبت تاریخ شفاهی با دانش تاریخ و تاریخ‌نگاری؛

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌توم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. بیمن، جیم؛ ۱۳۸۳؛ مصاحبه رادبویی؛ مترجم احمد ارژمند؛ تهران: تحقیق و توسعه صدا.
۲. حسن آبادی، ابوالفضل؛ ۱۳۸۶؛ تاریخ شفاهی؛ مشهد: آستان قدس رضوی.
۳. حسن آبادی، ابوالفضل؛ ۱۳۸۹؛ مجموعه مقالات پنجمین همایش تاریخ شفاهی ایران (پانزدهم اسفند ۱۳۸۷)؛ مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
۴. عثمان، محمدطیب؛ ۱۳۷۱؛ راهنمای گردآوری سندهای شفاهی؛ ترجمه عطاءالله رهبر؛ تهران: آناهیتا.
۵. عزیزی، غلامرضا (به کوشش)؛ ۱۳۹۰؛ تاریخ شفاهی دفاع مقدس؛ (مجموعه مقاله‌های همایش ملی تاریخ شفاهی با محوریت دفاع مقدس)؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
۶. کمری، علیرضا؛ ۱۳۸۸؛ با یاد و خاطره: درآمدی بر خاطره‌نویس و خاطره نگاشته‌های پارسی در تاریخ ایران؛ تهران: حوزه هنری.
۷. لاجوردی، حبیب؛ تاریخ شفاهی؛ دانشگاه هاروارد؛ مجلدات متعدد و ناشران گوناگون.
۸. مصاحبه در تاریخ شفاهی؛ ۱۳۸۷؛ مجموعه مقالات چهارمین نشست تخصصی و کارگاه آموزشی تاریخ شفاهی؛ تهران: مرکز ادب پایداری.

مهارت‌های فراگیری دانش تاریخ

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ ۱ واحد نظری ۱ واحد نظری- عملی	عنوان درسی به فارسی: مهارت‌های فراگیری دانش تاریخ	
	عملی					
	نظری*	پایه*				تعداد ساعت: ۳۲
	عملی*					
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی	عنوان درسی به انگلیسی: Skills of Studying Histor			
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
روش آموزش: گفتگو و مباحثه سمینار کارگاه جلسه نقد						
آموزش تکمیلی عملی: دارد ندارد ☐ ندارد ☐ ندارد						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، آشنا با دانش فلسفه تعلیم و تربیت؛ فلسفه دانشگاه و فلسفه علم.						

اهداف کلی درس:

ایجاد فضای مناسب برای ارتقاء تعاملات دانشجوی با کتاب، استاد و دیگر دانشجویان، جامعه علمی.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- ایجاد انگیزه در دانشجو برای مطالعه هدفمند و مؤثر؛
- تقویت خودباوری در دانشجو برای یادگیری بهتر؛
- افزایش روحیه مشارکتی در بحث‌های علمی؛
- تقویت تفکر انتقادی در دانشجو؛
- ایجاد آمادگی در به کار بستن بیشتر مهارت‌ها؛
- بهره‌گیری شایسته از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های رشته تاریخ در زندگی فردی و اجتماعی؛

سرفصل درس:

- مهارت‌های عمومی تحصیلی: مهارت برنامه‌ریزی، مهارت ایجاد انگیزه، مهارت مدیریت زمان، مهارت تمرکز حواس، مهارت مطالعه صحیح، مهارت یادداشت برداری و مانند آن؛
- الزامات اخلاقی در اثر بخشی مهارت‌های تحصیلی؛

- مهارت‌آموزی برای مشارکت فعالانه در مباحث تاریخی، گفتگو، نقد و فراگیری جمعی (آموختن از استاد، آموختن از هم‌کلاسی‌ها)؛
- مهارت‌آموزی در تجزیه و تحلیل یافته‌های تاریخی و دستاوردهای پژوهشی تاریخ پژوهان؛
- مهارت‌آموزی در فهم ضعف و قوت آثار پژوهشی و درک نوآوری‌های تحقیقی؛
- مهارت‌های اختصاصی تحصیل در تاریخ (تحصیل تاریخ به عنوان یک فرایند آموزشی)، مروری بر روشهای فراگیری تاریخ؛
- مهارت‌های انتظام بخشی به یافته‌های تحصیلی از طریق: پای‌بندی به یک گاهشمار تاریخی برای تسهیل روند درک تاریخی و فهم زمانمند رویدادها، موضوع شناسی، آشنایی با انواع دوره‌بندی‌های اعتباری در تاریخ، درک جغرافیایی از پدیده‌های تاریخی، تفکر انتقادی و فراگیری تاریخ؛
- مهارت اندیشیدن در ماهیت علم تاریخ، مهارت ارزیابی انتقادی شواهد تاریخی، مهارت مطالعه همراه با بازدید از مکان‌های تاریخی، مهارت در برگزاری جلسات نقد کتاب.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. امیرخانی، اعظم و دیگران: ۱۳۹۳؛ آموزش عملی مهارت‌های تحصیلی؛ اصفهان: آموخته.
۲. بوث، آلن؛ ۱۳۹۴؛ آموزش تاریخ در دانشگاه‌ها؛ ترجمه: محسن علوی‌پور؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
۳. جان‌بزرگی، مسعود؛ آگاه، مژگان؛ ۱۳۹۳؛ مهارتهای موفقیت در دانشگاه: آمادگی برای زندگی دانشجویی، جرات‌ورزی تحصیلی؛ تهران: ارجمند.
۴. چنینگ، بت؛ ۱۳۸۲؛ مهارت‌های تحصیلی و تنظیم وقت؛ ترجمه رحمت‌الله فیروزی؛ تهران: مدرسه برهان.
۵. خندان، علی‌اصغر؛ ۱۳۷۹؛ منطق کاربردی؛ تهران: سمت؛ قم: طه.
۶. خیاطی، نسرین؛ ۱۳۹۰؛ گامهایی برای کسب مهارت‌های تحصیلی؛ تبریز: هنر اول.
۷. عاشوری، محمد و دیگران؛ ۱۳۹۰؛ اختلال‌های یادگیری و مهارتهای تحصیلی؛ تهران: رشد فرهنگ.
۸. کیانی، اردشیر؛ ۱۳۹۲؛ مهارت‌های تحصیلی؛ تهران: ورای دانش.
۹. لنگ‌فلد، یوالاین؛ ۱۳۸۸؛ راهبردها و مهارت‌های مطالعه؛ ترجمه غلامحسین خاتقایی؛ تهران: نسل نوآندیش.
۱۰. مایرز، جت؛ ۱۳۸۶؛ آموزش تفکر انتقادی؛ ترجمه خدایار ایلی؛ تهران: سمت.
۱۱. موسوی، سیدعباس؛ ۱۳۹۰؛ مهارت‌های یادگیری؛ تهران: خسروی؛ شاهرود: دانشگاه علوم پزشکی شاهرود.

روش‌ها و فنون تدریس تاریخ

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	تعداد واحد: ۲ ۱ واحد نظری ۱ واحد نظری- عملی	عنوان درسی به فارسی: روش‌ها و فنون تدریس تاریخ
	عملی			
	نظری*	پایه*		
	عملی*			
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی	تعداد ساعت: ۴۸	عنوان درسی به انگلیسی: Teaching Methods and Techniques in History
	عملی			
	نظری	اختیاری		
	عملی			
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐				
آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☐ ندارد ☐				
☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، آشنا با عباتی تعلیم و تربیت				

اهداف کلی درس: آماده‌سازی دانشجویان رشته‌های علوم تاریخی برای ارائه محتوای آموزشی تاریخ به مخاطبان با استفاده حداکثری از ظرفیت‌های کلامی و غیر کلامی.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- کسب مهارت در تدریس و آموزش تاریخ به مخاطبان در سنین گوناگون؛
- آشنایی با رویکردها و نظریات و روش‌های آموزش تاریخ؛
- مدیریت و کنترل محیط آموزشی و گروه‌های گفتگو؛
- تبیین ضرورت آموزش تاریخ؛
- ارائه مطالب به مخاطبان با روش‌های مختلف محتوای آموزشی؛
- استفاده موثر از وسایل کمک آموزشی.

سرفصل درس:

- تعاریف و کلید واژه‌ها؛
- آموزش تاریخ؛ چستی و چرایی؛
- هدف گذاری در آموزش تاریخ، انتقال اطلاعات، فهم دانش، کاربرد اجتماعی؛

- مسأله‌شناسی در آموزش تاریخ: آموزش تاریخ و مسأله هویت، آموزش تاریخ و مسأله توانمندی، آموزش تاریخ و مسأله امنیت آموزشی و مسأله جامعه‌محوری؛
- مخاطب‌سنجی در آموزش تاریخ؛
- نسبت روش‌های ارائه محتوای آموزشی با آموزش انتقادی تاریخ، از طریق نقد کتاب، نقد مقاله؛
- کاربرد وسایل کمک آموزشی در تاریخ؛
- آشنایی با مسائل و موضوعات نظریه‌های آموزشی در آموزش تاریخ؛
- آشنایی با رویکردهای آموزش تاریخ؛
- آشنایی با موسسه‌ها، نهادها، انجمن‌های آموزش تاریخ در حوزه بین‌الملل؛
- آشنایی اجمالی با آثار و محققان برجسته آموزش تاریخ؛
- روش‌ها و شیوه‌های مناسب برای آموزش درس: روش کارگاهی، روش سمینار، روش سخنرانی، روش سمعی و بصری، روش گفتگو، مناظره، شیوه نمایش، تاریخ جایگزین؛
- کار عملی: انجام یک طرح آموزشی توسط دانشجو.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آقازاده، محرم؛ ۱۳۸۴؛ راهنمای روش‌های نوین تدریس؛ تهران: آبیژ.
۲. براون، جورج و اتکینز، مدلین؛ ۱۳۹۲؛ تدریس مؤثر در آموزش عالی؛ مترجمان محمد جواد لیاقت‌دار؛ سید علی سیادت؛ تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
۳. بوث، آلن؛ ۱۳۹۴؛ آموزش تاریخ در دانشگاه‌ها؛ ترجمه: محسن علوی پور؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
۴. زلفی‌گل، ابوالفضل؛ ۱۳۸۱؛ مجموعه مقالات همایش کاربرد تکنولوژی آموزشی در آموزش عالی ایران (۲ - ۳ آبان ۱۳۸۰)؛ اراک: دانشگاه اراک.
۵. سیف، علی‌اکبر؛ ۱۳۸۵؛ اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی؛ تهران: نشر دوران.
۶. شعبانی، حسن؛ ۱۳۷۱؛ مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روشهای و فنون تدریس)؛ تهران: سمت.
۷. صالحی، نصرالله؛ ۱۳۸۸؛ راهکارهای آموزش تاریخ، تهران: نشر شورا.
۸. مایرز، چت؛ ۱۳۸۶؛ آموزش تفکر انتقادی؛ ترجمه خدایار ایلی؛ تهران: سمت.
۹. مجد، مصطفی؛ ۱۳۹۱؛ آموزش تاریخ: رویکردها و چالش‌ها؛ تهران: رسانش نوین.

آمار و ریاضیات برای تاریخ

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: آمار و ریاضیات برای تاریخ
	عملی			۱ واحد نظری	
	نظری*	پایه*		۱ واحد نظری- عملی	
	عملی*			تعداد ساعت: ۴۸	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی	عنوان درسی به انگلیسی: Statistics and Mathematics for Studying History		
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☐ ندارد					
☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا با دانش آمار و ریاضی و روش‌های پژوهش کمی؛ علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی متخصص روش‌های تحقیق کمی.					

اهداف کلی درس:

استفاده از مدل‌ها و روش‌ها آماری و نرم افزارهای محاسباتی برای تجزیه و تحلیل داده‌های کمی در تاریخ پژوهی.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- شناسایی ظرفیت‌های کمی و آماری از خلال متون تاریخی؛
- توانایی تبدیل داده‌های کمی به نمودارها و جداول آماری؛
- آشنایی با روش استفاده از نرم افزارهای آماری و محاسباتی.

سرفصل درس:

- تعریف مفاهیم (آمار، اندازه‌گیری، آزمون، سنجش، ...)
- تشریح ضرورت استفاده از شیوه‌های نو در تحلیل و بررسی‌های تاریخی؛
- طبقه‌بندی مسایل آمار توصیفی و استنباطی؛
- جامعه، نمونه، پارامتر و مشخصه‌های آماری؛
- سازه، مفهوم، متغیر و انواع آن؛
- طبقه‌بندی متغیر از لحاظ مقیاس اندازه‌گیری؛

- انواع نمودارها و کاربرد آن در آمار؛
- طبقه‌بندی آمار توصیفی (یک متغیری و چند متغیری)؛
- شاخص‌های مرکزی (میانگین، میانه و نما)؛
- شاخص‌های پراکندگی (واریانس، انحراف معیار، انحراف چارکی، دامنه تغییرات)؛
- نقاط درصدی و رتبه‌بندی؛
- منحنی طبیعی و کاربرد آن در آمار؛
- حساب احتمالات؛
- نمره‌های استاندارد و انواع آن؛
- شاخص‌های همبستگی و انواع آن با تاکید بر همبستگی پیرسون و اسپیرمن؛
- رویکردهای استنباط آماری؛
- طبقه‌بندی مسایل استنباط آماری؛
- آزمون استنباط یک متغیری؛
- آشنایی با نرم افزارهای محاسباتی نظیر exel و spss.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌توم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. بیانی، علی‌اصغر، ۱۳۹۳؛ آمار توصیفی کاربردی در علوم رفتاری / علی‌اصغر بیانی؛ تهران: مهر رایان.
۲. تاجداری، پرویز؛ ۱۳۹۲؛ آمار مقدماتی؛ تهران: اتا.
۳. حبیبی، غلامحسین؛ ۱۳۸۹؛ آمار و ریاضی در علوم اجتماعی، پژوهش، علوم ارتباطات اجتماعی، مطالعات زنان؛ تهران: جهاد دانشگاهی، واحد تهران.
۴. سرمد، زهره؛ ۱۳۹۲؛ آمار استنباطی: گزیده‌ای از تحلیل‌های آماری تک متغیری؛ تهران: سمت.
۵. کشاورز، امراه؛ ۱۳۹۴؛ SPSS و کاربرد آن در تحلیل‌های آماری؛ تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
۶. کیامنش، علیرضا؛ ۱۳۸۷؛ آمار پایه در علوم رفتاری؛ تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۷. گفتارهایی درباره تاریخ و همکاری‌های میان رشته‌ای؛ ترجمه: محسن علوی پور؛ مجتبی فاضلی؛ تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۵.
۸. منصورفر، کریم؛ ۱۳۸۸؛ روش‌های آماری؛ تهران، دانشگاه تهران.
۹. نایی، هوشنگ؛ ۱۳۸۸؛ آمار توصیفی برای علوم اجتماعی؛ تهران، سمت.
۱۰. هومن، حیدرعلی؛ ۱۳۸۶؛ آمار توصیفی در علوم رفتاری؛ تهران، نشر پارسا.

سندپژوهی و فنون بایگانی

دروس بیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: سندپژوهی و فنون بایگانی
	عملی			۱ واحد نظری	
	نظری*	پایه*		۱ واحد نظری- عملی	
	عملی*			تعداد ساعت: ۴۸	
دروس هم نیاز: ندارد	نظری	تخصصی	عنوان درسی به انگلیسی: Documentation Studies and Techniques of Archiving		
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☒ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد ☐					
سفر علمی ☒ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی به ویژه رشته‌های تاریخ ایران و تاریخ اسلام با مطالعات تاریخ اداری؛ پژوهش‌های اسنادی.					

اهداف کلی درس: آشنایی با سند و آرشیو؛ کسب مهارت در شناخت، طبقه‌بندی و نگهداری اسناد تاریخی.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- تعریف اصطلاحاتی چون: سند و مدرک تاریخی، آرشیو و مانند آن؛
- توضیح انواع سند و راه‌های طبقه‌بندی آن‌ها؛
- دارای قابلیت مهارت عملی برای بهره‌برداری نسبی از اسناد و مدارک آرشیوی در مطالعات تاریخی؛
- آشنایی با انواع آرشیوها و مراکز آرشیوی در ایران؛
- آشنایی با مراکز آرشیوی مهم کشورهای منطقه و یا اروپایی که دارای اسنادی به زبان فارسی و یا زبان‌های مرتبط با زبان فارسی و تاریخ ایران و جهان اسلام هستند؛
- توضیح درباره انواع بایگانی‌ها در ایران.

سرفصل درس:

- تعریف سند و مدرک آرشیوی تاریخی؛
- انواع سند و طبقه‌بندی آن‌ها؛

- ویژگی‌های یک سند؛
- مهرشناسی، مهرخوانی و انواع مهرها؛
- نسب‌شناسی و شجره‌نامه‌ها؛
- نشانه‌شناسی و رمزشناسی اسناد؛
- ارزش اسناد آرشیوی (کاربردی، تاریخی و فرهنگی)؛
- تاریخچه آرشیو در ایران و جهان؛
- اصول، قواعد و وظایف آرشیوی؛
- انواع آرشیو و طبقه‌بندی آرشیوی؛
- سیاست‌گذاری‌های آرشیوی؛
- امحاء اسناد؛
- حفاظت و مرمت اسناد تخریب‌شده؛
- سابقه‌یابی در آرشیو و مراکز آرشیوی؛
- سازمان‌ها و مؤسسات آرشیوی؛
- پژوهش‌های مبتنی بر اسناد؛
- ارائه خدمات در مراکز آرشیوی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آرشیو، اهداف، وظایف و تشکیلات؛ ۱۳۶۹؛ تهران: سازمان اسناد ملی ایران.
۲. دیانی، محمدحسین؛ ۱۳۷۷؛ مقدمه‌ای بر آرشیو؛ مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
۳. ساماران، شارل؛ ۱۳۷۱؛ روش‌های پژوهش در تاریخ (۴ج)؛ ترجمه گروه مترجمان، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
۴. قائم مقامی، جهانگیر؛ ۱۳۹۴؛ مقدمه‌ای بر شناخت اسناد تاریخی؛ تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
۵. قدایی عراقی، غلامرضا؛ ۱۳۷۷؛ مقدمه‌ای بر شناخت اسناد آرشیوی؛ تهران: سمت.
۶. مجموعه‌های اسنادی چاپ شده توسط مراکز سند پژوهی کشور
۷. نجیب مایل هروی؛ ۱۳۶۹؛ نقد و تصحیح متون؛ مشهد: آستان قدس.

کلیات تاریخ و تمدن اسلامی

عنوان درسی به فارسی: کلیات تاریخ و تمدن اسلامی	عنوان درسی به انگلیسی: An Introduction to Islamic History and Civilization	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	نظری	جبرانی	دروس پیش نیاز: ندارد
				عملی	پایه*	
دروس هم نیاز: ندارد			تخصصی	نظری	اختیاری	
				عملی		
				نظری	عملی	
				عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐						
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلمهای آموزشی ☐						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، تاریخ تمدن؛ رشته الهیات، گرایش تاریخ و تمدن اسلامی.						

اهداف کلی درس: آشنائی دانشجویان با زمینه‌ها، ارکان و سیر تحول تمدن بشری و تمدن اسلامی و تمدن پژوهی.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- تعریف تمدن و مؤلفه‌های آن؛
- توضیح مفهوم تمدن اسلامی؛
- معرفی اجمالی مهمترین تمدن‌های بشری و چند منبع اصلی آنها؛
- توضیح شکل‌گیری تمدن و اشکال آن؛
- تشریح ادوار تمدن اسلامی؛
- تبیین ارکان تمدن اسلامی و تاثیر تمدن‌های پیشین چون ایرانی، یونانی، مصری، سریانی، هندی، یمنی؛
- توضیح نقش و سهم تمدن اسلامی در ساخت تمدن جهانی؛
- توضیح درباره میزان و نوع توجه قرآن به مسأله تمدن بشری.

سرفصل درس:

- تعاریف اصطلاحات و واژگان اصلی: تمدن، فرهنگ، عرف، سنت و دیگر اصطلاحات مرتبط با تمدن‌پژوهی؛
- رهیافت‌های مختلف در تبیین مفهوم اسلامی بودن تمدن؛
- مؤلفه‌های شکل‌گیری تمدن و اشکال آن، بیان ارکان و شاخصه‌های عمومی تمدن؛
- عوامل مؤثر در پیشرفت و یا انحطاط تمدن‌ها؛

- تمدن اسلامی: تعاریف، محدوده جغرافیایی، قلمرو فرهنگی؛
- نظریه‌های رایج در بیان شکل‌گیری تمدن اسلامی؛
- ارکان تمدن اسلامی؛
- تاثیر فرهنگ و تمدن‌های پیشین در پیدایی تمدن اسلامی؛
- ادوار تمدن اسلامی و مبانی و دیدگاه‌های مختلف درباره آن؛
- ضعف و انحطاط تمدن اسلامی؛
- تاثیر فرهنگ و تمدن اسلامی بر اروپا و راه‌های نفوذ آن در غرب؛
- وضعیت کنونی تمدن اسلامی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آذرنگ، عبدالحسین؛ ۱۳۹۱؛ سقوط‌ها، فروپاشی‌ها؛ تهران: جهان کتاب.
۲. تمدن اسلامی در اندیشه سیاسی امام خمینی؛ ۱۳۷۷؛ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۳. بارتولد، واسیلی ولادیمیر؛ ۱۳۸۳؛ فرهنگ و تمدن اسلامی؛ ترجمه عباس به‌نژاد؛ تهران: بین‌الملل.
۴. بورلو، ژوزف؛ ۱۳۸۶؛ تمدن اسلامی؛ ترجمه اسدالله علوی؛ مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
۵. توین بی، آرنولد؛ ۱۳۷۶؛ بررسی تاریخ تمدن (خلاصه دوره دوازده جلدی)؛ ترجمه: محمد حسین آریا، تهران: امیرکبیر.
۶. زرین کوب، عبدالحسین؛ ۱۳۷۶؛ کارنامه اسلام؛ تهران: امیرکبیر.
۷. قانع، احمدعلی؛ ۱۳۹۱؛ غلغل انحطاط تمدن‌ها از دیدگاه قرآن و حدیث و ارائه راه‌های پیشرفت؛ تهران: انتشارات باور عدالت.
۸. لوکاس، هنری؛ ۱۳۸۲؛ تاریخ تمدن از کهن‌ترین روزگار تا سده ما (۲ ج)؛ ترجمه: عبدالحسین آذرنگ، تهران: سخن، ج ۲.
۹. لیتون، رالف؛ ۱۳۸۸؛ سیر تمدن؛ ترجمه: پرویز مرزبان، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ج ۴.
۱۰. مرادخانی، علی؛ ۱۳۷۹؛ پایان تاریخ از نظر فلاسفه مدرن و پست‌مدرن؛ تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۱۱. میکال، آندره؛ ۱۳۸۱؛ اسلام و تمدن اسلامی؛ ترجمه حسن فروغی؛ تهران: سمت.

تاریخ انقلاب اسلامی ایران

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ انقلاب اسلامی ایران	
	عملی			تعداد ساعت: ۳۲		
	نظری	پایه*				
	عملی					
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی			عنوان درسی به انگلیسی: History of Islamic Revolution of Iran	
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☒ جلسه نقد						
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ ایران، مطالعات تاریخ معاصر ایران.						

اهداف کلی درس: بررسی تحلیلی تاریخ و فلسفه انقلاب اسلامی ایران و تحولات تاریخی منتهی به بهمن ۵۷.
اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- توضیح مفهوم انقلاب و شاخصه‌های آن؛
- تشریح چگونگی تکوین و پدیداری انقلاب اسلامی؛
- آشنایی با شخصیت‌ها و نیروهای مشارکت کننده در انقلاب اسلامی؛
- توضیح اندیشه ولایت فقیه به عنوان شناسنامه اختصاصی انقلاب اسلامی.

سرفصل درس:

- مفهوم انقلاب و گونه‌های مختلف آن؛
- نظریه‌های انقلاب (نظریه‌های جامعه‌شناسانه، نظریه‌های اقتصادی، نظریه‌های روان‌شناختی)؛
- ریشه‌های فکری و ایدئولوژیک انقلاب اسلامی؛
- ریشه‌های اجتماعی و اقتصادی انقلاب؛
- ریشه‌های سیاسی انقلاب؛
- رهبری انقلاب (رهبران ایدئولوگ، رهبران بسیج‌گر و رهبران مدیر و معمار)؛
- نظام پیشین و کارگزاران آن؛
- شعارها و آرمان‌های انقلاب؛

- رخدادها و تحولات منتهی به انقلاب اسلامی (کودتای ۲۸ مرداد و پیامدهای آن، اصلاحات ارضی و قیام ۱۵ خرداد، کاپیتولاسیون و تبعید امام خمینی، قیام ۱۹ دی قم و پیامدهای آن، کابینه‌های لرزان و اعتصابات)؛
- طبقات اجتماعی و انقلاب اسلامی (روحانیان، دانشجویان، روشنفکران، زنان، اصناف شهری)؛
- مشی مسلحانه و فهرآمیز و نقد و بررسی دستاوردهای آن؛
- جریان‌های سیاسی مخالف حکومت (جریان‌های اسلام‌گرا، جریان‌های ملی‌گرا و جریان‌های چپ)؛
- ارتش و انقلاب اسلامی؛
- تحولات بین‌المللی و پدیده انقلاب اسلامی؛
- روند فروپاشی نظام شاهنشاهی؛
- نهادهای انقلابی و چگونگی تأسیس و استقرار نظام جمهوری اسلامی.

روشن‌آرزی‌های						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ازغندی، علیرضا؛ ۱۳۸۱؛ تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران (جلد اول)؛ تحولات اجتماعی ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷؛ تهران، سمت.
۲. بازرگان، مهدی؛ ۱۳۶۳؛ انقلاب ایران در دو حرکت؛ تهران، بنیاد فرهنگی مهندس مهدی بازرگان.
۳. بشیریه، حسین؛ ۱۳۹۳؛ زمینه‌های اجتماعی انقلاب ایران؛ ترجمه: علی اردستانی؛ تهران، نگاه معاصر.
۴. پارسائیا، حمید؛ ۱۳۹۲؛ حدیث پیمانه: پژوهشی در انقلاب اسلامی؛ دفتر نشر معارف.
۵. جعفریان، رسول؛ ۱۳۸۳؛ جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی - سیاسی ایران سالهای ۱۳۵۷-۱۳۲۰؛ تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۶. خرمشاد، باقر؛ ۱۳۹۳؛ بازتاب‌های انقلاب اسلامی ایران؛ تهران، سمت.
۷. شیخ فرشی، فرهاد؛ ۱۳۷۹؛ تحلیلی بر نقش سیاسی عالمان شیعی در پیدایش انقلاب اسلامی؛ تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۸. شیرعلی‌نیا، جعفر؛ ۱۳۹۳؛ دایره‌المعارف مصور تاریخ زندگی امام خمینی؛ تهران: انتشارات سایان.
۹. مصباح‌یزدی، محمد تقی؛ ۱۳۸۴؛ انقلاب اسلامی جهشی در تحولات سیاسی تاریخ؛ تدوین و نگارش قاسم شبان‌نیا، قم: موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.
۱۰. مقصدی، مجتبی؛ ۱۳۸۰؛ تحولات سیاسی - اجتماعی ایران ۵۷-۱۳۲۰؛ تهران، نشر روزنه.

تاریخ دفاع مقدس

عنوان درسی به فارسی: تاریخ دفاع مقدس	تعداد واحد: ۲	تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	جبرانی	نظری عملی	دروس پیش‌نیاز: تاریخ انقلاب اسلامی ایران		
				پایه*	نظری* عملی			
عنوان درسی به انگلیسی: History of Holy Defense								
							تخصصی	نظری عملی
							اختیاری	نظری عملی
							دروس هم‌نیاز: ندارد	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه سمینار کارگاه جلسه تقد ☐								
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐								
سفر علمی اینترنت و نرم افزارهای آموزشی نمایش فیلم‌های آموزشی ☐								
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ ایران و تاریخ تمدن با تاکید بر تاریخ معاصر.								

اهداف کلی درس: آشنایی با زمینه‌ها، روند، پیامدها و نتایج هشت سال جنگ تحمیلی.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- تشریح زمینه‌های تاریخی اختلافات ارضی ایران و همسایه غربی‌اش از عهد نامه ذهاب به بعد؛
- تشریح اهداف و علل آغاز جنگ؛
- تشریح فراز و فرود روند جنگ و مجموعه عملیات‌های ایران در دوران جنگ؛
- آشنایی با سیاست‌های راهبردی امام خمینی (ره) در زمان جنگ؛
- تشریح تأثیرات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جنگ را در تحولات اجتماعی ایران؛
- تشریح ابعاد و نتایج دفاع مقدس در عرصه بین‌المللی؛

سرفصل درس:

- کلیات: تبیین مفاهیم جنگ و دفاع و مقاومت و تمدن؛ مقاومت تمدن‌ها در برابر غیریت؛
- آشنایی با جغرافیای نظامی مناطق مرزی ایران و عراق؛
- بررسی زمینه‌های تاریخی اختلافات مرزی ایران و همسایه غربی از عهدنامه ذهاب تا عهدنامه ۱۹۷۵؛
- بررسی وضعیت محیط امنیتی و بین‌المللی ایران در آغاز جنگ و مقایسه آن با عراق؛

- زمینه‌سازی، اهداف و علل آغاز جنگ - هجوم سراسری و اشغال نظامی مناطقی از جنوب غرب و غرب ایران؛
- راهبرد امام، مقاومت مردمی و نیروهای مسلح، متوقف کردن متجاوز؛
- راهبرد آزادسازی مناطق اشغالی ایران (عملیات‌های ثامن الائمه، طریق قدس، فتح المبین، بیت المقدس)؛
- راهبرد تعقیب و تنبیه متجاوز با هدف خاتمه جنگ و رسیدن به صلح شرافتمندانه (عملیات‌های خیبر، والفجر ۸، کربلای ۵)؛
- جنایات جنگی رژیم بعثی عراق (جنگ شیمیایی، جنگ شهرها، جنگ تفکیش‌ها، رفتار با اسرا)؛
- سازمان‌های بین‌المللی در جنگ عراق علیه ایران و فرایند صدور قطعنامه ۵۹۸؛
- نقش کشورهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای در جنگ عراق علیه ایران؛
- چگونگی پایان‌یافتن جنگ (پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران و دفع تجاوز مجدد عراق و منافقین و پذیرش قطعنامه از سوی عراق)؛
- بررسی علل ندوام جنگ پس از فتح خرمشهر و ناتوانی کشور متخاصم برای دستیابی به صلح
- اقتصاد در جنگ؛
- فرهنگ دفاع مقدس؛
- رهبری و مدیریت دفاع مقدس؛
- نتایج و دستاوردهای جنگ و دفاع مقدس در عرصه داخلی و بین‌المللی؛
- تحلیل جایگاه دفاع مقدس در تاریخ ایران.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق بایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	✓
		آزمون‌های نوشتاری عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. بنی‌لوحی، سید علی؛ ۱۳۸۷؛ مبانی دفاع از دیدگاه امام خمینی (ره) در دفاع مقدس با تحلیل مقایسه‌ای؛ موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر.
۲. پارسا دوست، منوچهر؛ ۱۳۶۴؛ روابط تاریخی و حقوقی ایران، عثمانی و عراق؛ تهران: شرکت سهامی انتشار.
۳. حسینی، سیده اعظم (به اهتمام)؛ ۱۳۹۳؛ ۵۰ خاطرات سیده زهرا حسینی؛ تهران: سوره مهر.

تاریخ اندیشه معاصر غرب

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ اندیشه معاصر غرب	
	عملی				
	نظری*	پایه*			تعداد ساعت: ۳۳
	عملی				
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی	نوع واحد	عنوان درسی به انگلیسی: History of Western Modern Thoughts	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا با فلسفه غرب، تاریخ جهان با رویکرد بین رشته ای با مطالعات سیاسی؛					

اهداف کلی درس: مطالعه و تحقیق در افکار و عقاید سیاسی در تاریخ جوامع غربی؛

بررسی انتقادی و تجزیه و تحلیل مکاتب سیاسی مطرح غرب.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- آشنایی با مشخصات مکاتب مطرح سیاسی در سده ۱۹؛
- تشریح نظریه‌های نظریه‌پردازان اصلی هر مکتب؛
- تشریح نقدهای مطرح دربار هر یک از مکاتب سیاسی مهم غرب؛
- ارزیابی جایگاه برخی از مکاتب مطرح در جهان امروز؛

سرفصل درس:

- اومانیسم؛ بنیاد و بستر شکل‌گیری اندیشه‌های سیاسی مدرن؛
- تفکر سیاسی در قرون ۱۹ و ۲۰؛
- لیبرالیسم؛
- سوسیالیسم؛
- مارکسیسم؛
- کمونیسم؛

- نازیم؛
- فاشیسم؛
- کنسرواتیسم (محافظه کاری)؛
- نو کنسرواتیسم (نو محافظه کاری)؛
- آگزیستانسیالیسم؛
- هانتینگتون و نظریه جنگ تمدن‌ها؛
- فوکویاما و اندیشه پایان تاریخ؛
- مکاتب و جریان‌های فکری در حوزه علوم انسانی و اجتماعی مانند حلقه وین، مکتب فرانکفورت؛ رئالیسم انتقادی و غیره.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آریلاستر، آنتونی؛ ۱۳۶۷؛ ظهور و سقوط لیبرالیسم غرب؛ ترجمه عباس مخیر؛ تهران: نشر مرکز.
۲. آرون، ریمون؛ ۱۳۹۰؛ مراحل سیاسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی؛ باقر پرهام، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ دهم.
۳. برابان، فی؛ ۱۳۸۶؛ فلسفه امروزی علوم اجتماعی؛ نگرش چند فرهنگی، ترجمه خشایار دیهیمی؛ تهران: طرح نو.
۴. بومر، لوفان؛ ۱۳۸۲؛ جریان‌های بزرگ در تاریخ اندیشه غرب؛ ترجمه حسین بشیریه؛ تهران: مرکز بازشناسی اسلامی و ایران.
۵. پوپر، کارل ریموند؛ ۱۳۶۴؛ جامعه باز و دشمنان آن؛ ترجمه عزت‌الله فولادوند؛ تهران: خوارزمی.
۶. پولادی، کمال؛ ۱۳۹۳؛ تاریخ اندیشه‌های سیاسی در غرب؛ قرن بیستم؛ تهران: نشر مرکز.
۷. صالحی، ملک یحیی؛ ۱۳۹۰؛ اندیشه‌های سیاسی غرب در قرن بیستم؛ تهران: نشر قومس، چاپ پنجم.
۸. طاهری، ابوالقاسم؛ ۱۳۷۹؛ تاریخ اندیشه‌های سیاسی در غرب؛ تهران: قومس.
۹. عزیزی، محسن؛ ۱۳۸۴؛ تاریخ عقاید سیاسی؛ تهران: دانشگاه تهران.
۱۰. موسکا، گانتاتو و گاستون بوتو؛ ۱۳۶۳؛ تاریخ عقاید و مکتب‌های سیاسی از عهد باستان تا امروز؛ تهران: مروارید.

تاریخ معاصر ایران با تأکید بر وضعیت علمی - اقتصادی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ معاصر ایران با تأکید بر وضعیت علمی - اقتصادی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: Contemporary History of Iran: with an Emphasis on Academic and Economic Condition
	تعداد واحد: ۲				
عنوان درسی به انگلیسی: Contemporary History of Iran: with an Emphasis on Academic and Economic Condition	نوع واحد	نظری	تخصصی	دروس هم‌نیاز: ندارد	عنوان درسی به فارسی: تاریخ معاصر ایران با تأکید بر وضعیت علمی - اقتصادی
		عملی	اختیاری		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☒ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ ایران، گرایش تاریخ معاصر؛					

اهداف کلی درس: آشنایی دانشجویان با ویژگی‌ها و سیر تحول وضعیت علمی - اقتصادی ایران معاصر.

اهداف رفتاری و کاربردی درس:

- توضیح ابعاد و ویژگی‌های وضعیت اقتصادی ایران معاصر؛
- تشریح تفاوت رویکردهای توسعه باور و رویکردهای پیشرفت باور؛
- تشریح نقش و سهم عوامل درونی و بیرونی در شکل‌گیری وضعیت کنونی علمی و اقتصادی ایران معاصر؛
- تشریح جایگاه علمی اقتصادی ایران معاصر؛

سرفصل درس:

- استعمار اروپایی و ایران؛
- شرح «رویکرد توسعه باور» و «رویکرد پیشرفت باور» در تحلیل تاریخ اقتصادی ایران؛
- وضعیت علمی و اقتصادی ایران در آغاز دوره قاجار؛
- الگوهای پیشرفت علمی از دارالفنون تا دانشگاه تهران؛
- نظریه‌های متفکران عصر قاجار و مشروطه درباره علل عقب ماندگی ایران؛
- مدرنیته و اندیشه ترقی؛
- علم گرایی؛
- گفتمان دولتی اصلاحات در ایران؛
- گفتمان اصلاح و تغییر خط؛
- گفتمان‌های سیاسی عدالت خواهانه؛

- مشروطیت و گفتمان قانون خواهانه؛
- گفتمان اصلاح نظامی؛
- گفتمان اصلاح اقتصادی با دانش مستشاری؛
- گفتمان نوسازی در دوره رضاشاه؛
- تربیت و آموزش زنان؛
- گفتمان‌های نواندیشی دینی و دگراندیشی دینی؛
- گفتمان‌های فکری و ایدئولوژیک پس از مشروطه: گفتمان سوسیالیستی، گفتمان لیبرالیستی، گفتمان اسلامی؛
- بررسی و نقد برنامه‌های توسعه در دوره پهلوی دوم؛
- اصلاحات ارضی و پیامدهای آن برای اقتصاد ایران؛
- بررسی نظریه‌هایی همچون «استبداد شرقی»، «بی‌آبی» و «جامعه کوتاه‌مدت» و نقد آن‌ها
- اقتصاد نفتی و عوارض آن؛
- آمایش سرزمینی؛ ظرفیت‌ها و فرصت‌های اقتصادی پیش رو

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	م گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آبراهامیان، پروانده؛ ۱۳۸۹؛ تاریخ ایران مدرن؛ ترجمه ابراهیم فتاحی، تهران: نشر نی.
۲. خسروی، خسرو، جامعه دهقانی در ایران، تهران، پیام، ۱۳۵۷ ش.
۳. داوری اردکانی، رضا؛ علوم انسانی و برنامه‌ریزی توسعه؛ تهران: فردایی دیگر ۱۳۸۹.
۴. رحمانیان، داریوش؛ ۱۳۸۲؛ تاریخ علت‌شناسی انحطاط و عقب‌ماندگی ایرانیان و مسلمین (از آغاز دوره قاجار تا پایان دوره پهلوی)؛ تبریز: دانشگاه تبریز؛ موسسه تحقیقاتی علوم اسلامی- انسانی.
۵. سیف، احمد؛ استبداد، مسئله مالکیت و انباشت سرمایه در ایران؛ تهران: نشر رمانش، ۱۳۸۰.
۶. سوداگر، محمدرضا؛ ۱۳۵۷؛ رشد روابط سرمایه‌داری در ایران (مرحله انتقالی ۱۳۰۴-۱۳۴۰)؛ تهران، پازند.
۷. شادمان، سید فخرالدین؛ تسخیر تمدن فرنگی؛ تهران: چاپخانه مجلس، ۱۳۲۶.
۸. علمداری، کاظم؛ ۱۳۸۴؛ چرا ایران عقب ماند و غرب پیشرفت؟؛ تهران، نشر توسعه.
۹. کاتوزیان، محمدعلی، جامعه کوتاه مدت، ترجمه عبدالله کوثری، تهران، نی، ۱۳۹۰ ش.
۱۰. کاتوزیان، محمدعلی؛ ۱۳۸۰؛ جامعه و دولت در ایران: انقراض قاجار و استقرار پهلوی؛ ترجمه: حسن اقباش؛ تهران: نشر مرکز.
۱۱. وطنخواه، مصطفی؛ ۱۳۷۹؛ موانع تاریخی توسعه‌نیافتگی در ایران؛ تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات

شرح درس‌های
تخصصی الزامی
رشته تاریخ اسلام

قرائت و درک متون تاریخی به زبان فارسی

ویژه رشته تاریخ اسلام

عنوان درسی به فارسی: قرائت و درک متون تاریخی به زبان فارسی ویژه رشته تاریخ اسلام	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: Reading and Comprehension of Historical Texts in Farsi for the History of Islam
	تعداد واحد: ۲				
عنوان درسی به انگلیسی: Reading and Comprehension of Historical Texts in Farsi for the History of Islam	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد	
		عملی			
		نظری	اختیاری		
رویش آموزش: گفتگو و مباحثه ■ سیمینار ■ کارگاه ■ جلسه نقد □					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ■ ندارد □					
سفر علمی □ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ■ نمایش فیلم‌های آموزشی □					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی به ویژه رشته تاریخ اسلام با رویکرد مطالعات ادبی و زبان شناختی؛					

اهداف کلی درس: رشد و تقویت توانایی دانشجویان در خواندن روان و دریافت صحیح متون تاریخی به زبان فارسی.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- آشنایی و توصیف مهمترین متون تاریخی مشهور به زبان فارسی؛
- آشنایی با انواع تعابیر و اصطلاحات تاریخی متون فارسی؛
- آشنایی با نحوه استفاده از فرهنگ‌ها و قاموس‌ها فارسی؛
- کسب مهارت نسبی در قرائت و فهم محتوای اصلی ترین متون تاریخنگاری فارسی.

سرفصل درس:

- قرائت متن‌های متعدد از متون تاریخی به زبان فارسی با تاکید بر آشنایی با تحولات تاریخ ایران و اسلام از جمله: تاریخ طبری (تاریخ الرسل و الملوك)، مروج الذهب و معادن الجواهر مسعودی، تاریخ یعقوبی، عیون الاخبار ابن قتیبه دینوری، اخبار الطوال دینوری، سنی الملوك و الارض و الانبیاء حمزه اصفهانی، فتوح البلدان بلاذری، فارس نامه ابن بلخی، شاهنامه فردوسی، تاریخ بیهقی.

روشن ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق بایاتی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن بلخی، فارس نامه، به سعی و اهتمام گای لسترنج و زینولد نیکلسون، تهران، دنیای کتاب، ۱۳۶۳.
۲. ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، امامت و سیاست (تاریخ خلفاء)، ترجمه ناصر طباطبایی، تهران: ققنوس، ۱۳۸۴.
۳. بلاذری، فتوح البلدان، ترجمه: آذرناش آذرنوش، تهران، انتشارات بنیاد فرهنگ، ۱۳۴۶.
۴. بلعمی، ابوعلی؛ ۱۳۸۹؛ تاریخ بلعمی؛ تهران: فردوس.
۵. بیهقی، ابوالفضل؛ ۱۳۵۰؛ تاریخ بیهقی؛ مشهد: دانشگاه فردوسی.
۶. حمزه اصفهانی، اخبار پادشاهان ایران (تاریخ سنی الارض و الانبیاء) تصحیح: جعفر شعار، تهران، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۴۶.
۷. دینوری، احمد بن داود، اخبار الطوال، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، تهران: نی، ۱۳۶۴.
۸. طبری، محمد بن جریر، تاریخ طبری، یا، تاریخ الرسل والملوک، ترجمه ابولقاسم پاینده، تهران، انتشارات اساطیر، ۱۳۸۸، ۱۶ جلد.
۹. طبری، محمد بن جریر، تاریخ بلعمی: دوران اسلامی (از سال ۱۵ هـ تا سال ۱۳۲ هـ) ابو جعفر محمد بن جریر طبری؛ [مترجم ابوعلی بلعمی]؛ تصحیح فروغ سلطانی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۱.
۱۰. طبری، محمد بن جریر، تاریخ بلعمی؛ مترجم: ابو محمد بن محمد بن بلعمی؛ به تصحیح محمد تقی بهار (ملک الشعراء)؛ به کوشش محمد پروین گنابادی، تهران: هرمس، ۱۳۸۲، ۲ جلد.
۱۱. طبری، محمد بن جریر، تاریخنامه طبری / گردآیدیه منسوب به بلعمی؛ به تصحیح و تحشیه محمد روشن، تهران: سروش (انتشارات صدا و سیما)، ۱۳۷۴ - ۱۳۷۶، ۵ جلد.

قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی

ویژه رشته تاریخ اسلام

عنوان درسی به فارسی: قرائت و درک متون تاریخی به زبان عربی ویژه رشته تاریخ اسلام	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: قرائت و درک متون فارسی
	تعداد ساعت: ۳۲			
عنوان درسی به انگلیسی: Reading and : Comprehension of Historical Texts in Arabic for the History of Islam	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد
		عملی	اختیاری	ندارد
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ■ سمینار ■ کارگاه ■ جلسه نقد □				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ■ ندارد □ سفر علمی □ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ■ نمایش فیلم‌های آموزشی ■				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، رشته تاریخ اسلام با رویکرد زبان و ادبیات عرب، مطالعات متون تاریخی؛				

اهداف کلی درس: ایجاد مهارت در ترجمه و مهارت افزایی دانشجویان در بهره برداری از منابع عربی

اهداف رفتاری و کاربردی:

- آشنایی با متون و منابع عربی متقدم و متأخر؛
- قرائت صحیح و درک محتوای برخی متون برگزیده؛
- توانایی برگردان متون عربی از فتون ترجمه؛
- استفاده از قاموس و فرهنگ‌های لغات عربی.

سرفصل درس:

- معرفی فرهنگ‌های لغت و متون منتخب تاریخی؛
- آشنایی با قلمروهای جغرافیایی و ادوار مختلف تاریخی زبان عربی؛
- تشریح شیوه آموزش و تدریس متون عربی؛
- آشنایی با کلیات شیوه و فتون ترجمه؛
- قرائت و تبیین نکات نگارشی و ادبی گزیده‌ای از منابع متقدم به ویژه منابع مرتبط با تاریخ اسلام مانند: تاریخ طبری، تاریخ یعقوبی، مروج الذهب، فتوح البلدان بلاذری و مانند آن.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن خلکان، شمس‌الدین احمد بن محمد بن ابی بکر؛ وفيات الاعیان؛ تحقیق احسان عباس، قم: منشورات الرضی، ۱۳۶۴ش
۲. ابن خلدون، عبدالرحمن بن محمد؛ العبر و دیوان المبتدا و الخیر فی ایام العرب و العجم و البربر و من عاصرهم من ذوی السلطان الاکبر؛ بیروت: دار ابن حزم، ۱۴۲۴ق.
۳. ابن الندیم، محمد بن اسحاق؛ الفهرست؛ تحقیق رضا تجدد، تهران: اساطیر، الطبعة الاولى، ۱۳۸۱ش
۴. ابی عبدالله بن عبدالعزیز البکری، المَعْرِبُ فی ذکر إفريقيا و المغرب، القاهرة: دارالکتب الاسلامی
۵. افندی، عبدالله، ریاض العلماء و حیاض الفضلاء، قم: کتابخانه مرعشی، ۱۴۰۳ق.
۶. الموسوی عاملی، نورالدین، الشواهد المکیة، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۲۴ق.
۷. امین، محسن، اعیان الشیعه، بیروت: دارالتعارف، ۱۴۰۳ق.
۸. بحرانی، یوسف بن احمد، الحدائق الناظرة فی احکام العترة الطاهرة، قم: دارالکتب العلمیه.
۹. — لؤلؤة البحرين، تحقیق و تعلیق محمدصادق بحر العلوم، بیروت: دارالاضواء، ۱۴۰۶ق.
۱۰. تهرانی، آقابزرگ، الذریعه الی تصانیف الشیعه، قم: اسماعیلیه، ۱۴۰۳ق.
۱۱. حسن، ابراهیم حسن؛ ۱۹۸۱؛ تاریخ الدولة الفاطمیة فی المغرب، و مصر و سوریه و بلاد العرب؛ قاهره: مکتبه النهضة المصریه.
۱۲. خوانساری، محمدباقر، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، بیروت: دارالاسلامیه، ۱۴۱۸ق.
۱۳. زیدان، جرجی؛ تاریخ مصر الحدیث مع فذکله فی تاریخ مصر القدیمة؛ اهره: مکتبه مدبولی، ۱۴۱۱ق.
۱۴. شیخ، محمدعلی؛ ۱۳۵۷؛ التصوص التاريخیه؛ تهران: دانشگاه ملی ایران.
۱۵. علی طرخان، ابراهیم، النظم الاقطاعیه فی الشرق الاوسط فی العصور الوسطی، قاهره: دارالکتب العربی للطباعة و النشر، ۱۹۸۶م.
۱۶. کسایی، سید نورالله؛ ۱۳۸۷؛ منتخب النصوص التاريخیه و الجغرافیه؛ تهران: سمت.
۱۷. مهدی عمّاش، صالح، قتیبه بن مسلم الباهلی و حركات جيش المشرق الشمالي فی ماوراءالنهر، بغداد: دارالحریه للطباعة، بی تا.

قرائت و درک متون تاریخی به انگلیسی

ویژه رشته تاریخ اسلام

عنوان درسی به فارسی: قرائت و درک متون تاریخی به انگلیسی ویژه رشته تاریخ اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: قرائت و درک متون فارسی
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Reading and : Comprehension of Historical Texts in English for the History of Islam			تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
			اختیاری	عملی	
				نظری	
				عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ■ سمینار ■ کارگاه ■ جلسه نقد □					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ■ ندارد □					
سفر علمی □ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ■ نمایش فیلم‌های آموزشی ■					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، به ویژه تاریخ جهان با رویکرد زبان و ادبیات انگلیسی؛					

هدف کلی درس: ایجاد توانایی در فهم منابع و متون و اسناد تاریخی به زبان انگلیسی به‌ویژه توانمندی در استفاده مستقیم از منابع تاریخی.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس، دانشجو باید بتواند:

- قرائت و ترجمه صحیح متون انگلیسی تاریخی؛
- آشنایی با مفاهیم و اصطلاحات مهم مطالعات تاریخی؛
- آشنایی و استفاده درست از فرهنگ‌های لغات؛

سرفصل درس:

- آشنایی با کلیات فنون ترجمه؛
- قرائت و ترجمه متون منتخب تاریخی به زبان انگلیسی از مورخان اروپایی و آمریکایی؛
- قرائت و ترجمه متونی از تاریخ کمبریج و ترجمه آنها به فارسی؛
- انتخاب استاد و معاهدات سیاسی وزارت امور خارجه انگلستان، ایالات متحده آمریکا، و سایر کشورهای جهان اسلام که اسنادی به زبان انگلیسی دارند و ترجمه آنها به فارسی؛

- انتخاب اسناد و معاهدات سیاسی وزارت امور خارجه ایران و ترجمه آنها به زبان انگلیسی؛
- قرائت و ترجمه مقالات و یا مدخل های دانش نامه ای مربوط به وقایع مهم تاریخ جهان به زبان انگلیسی.

روش ارزشیابی						
گزارش بازدید علمی	ارائه سمینار	تحقیق پایانی	آزمون نهایی		میان ترم	ارزیابی مستمر
	✓	✓	✓	آزمون های نوشتاری	✓	✓
				عملکردی		

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

1. صفوی، سیدمحمد؛ ۱۳۸۶؛ انگلیسی برای دانشجویان رشته تاریخ؛ تهران: سمت.
1. Embree, Ainslie Thomas; Encyclopedia of Asia history; Prepared under the auspices of the Asia Society; editor in chief Ainscie T. Embree; NewyorkScribnerLondon: Collier Macmillan, 1988.
2. Britannica student encyclopedia, Chicago : Encyclopaedia Britannica, 2007.
3. The Cambridge history of Africa: from 1940 to 1975/ edited Michael Crowder , Cambridge: Cambridge University press, 1975-1984.
4. The Cambridge history of Southeast Asia, edited by Nicholas Tarling; Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
5. The concise encyclopedia of Islam, Cyril Glasse; Introduction by Huston Smith; 2n ed, London: Harper San Francisco, 1999.
6. Encyclopedia of India/ Henry Scholberg, 1st ed, New Delhi: Promilla, 1986.
7. Encyclopedia of nationalism/ editor-in-chief, Alexander Motyl, San Diego, Calif. ; London: Academic Press, 2001.
8. Encyclopedia of religion/ Lindsay Jones, editor in chief, Detroit: Macmillan Reference USA, 2005.
9. Britannica student encyclopedia, Chicago : Encyclopaedia Britannica , 2007.

تاریخ در قرآن

عنوان درسی به فارسی: تاریخ در قرآن	تعداد واحد: ۲	تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	نظری	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: کلیات تاریخ و تمدن اسلامی
				عملی		
عنوان درسی به انگلیسی: History in The Quran			تخصصی*	نظری*	پایه	نظری
				عملی		عملی
				نظری	اختیاری	نظری
				عملی		عملی
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد						
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی به ویژه تاریخ اسلام، آشنا با مباحث نظری						

اهداف کلی درس: شناخت نگرش قرآن به تاریخ و دریافت سیر تحولی تاریخ از نگاه قرآن و آشنایی با تاریخ قرآن کریم.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- آشنایی با ظرفیت‌های قرآن را به لحاظ اطلاعات تاریخی و نظرگاه‌های تاریخی؛
- توضیح درباره میزان و نوع توجه قرآن به مباحث تمدن بشری؛
- تحلیل کلی از نگاه قرآن به تاریخ اقوام و ادیان آسمانی و غیر آسمانی؛
- شناسایی روند ثبت و تدوین آیات قرآن را به مثابه یک روند تاریخی.

سرفصل درس:

- چند نکته محوری و مقدماتی در باره قرآن: تاریخ نزول و تدوین قرآن؛
- جریانهای تفسیری، رابطه قرآن و دانش‌های بشری؛
- بررسی و نقد وقایع گزارش شده در قرآن؛
- بررسی انتقادی مهمترین منابع مربوط به تاریخ در قرآن؛
- مهمترین رویدادهای تاریخی در قرآن؛
- مهمترین اقوام و ملت‌های پیشین ذکر شده در قرآن؛
- تاریخ انبیاء در قرآن؛
- مهمترین شخصیت‌های تاریخی مطرح شده در قرآن؛
- مهمترین اماکن تاریخی نام برده شده در قرآن؛

- مهمترین شخصیت‌های تاریخی مطرح‌شده در قرآن؛
- مهمترین اماکن تاریخی نام برده شده در قرآن؛
- ویژگی‌های نگاه قرآن به رویدادهای تاریخی؛
- قانون‌مندی تاریخ و رویدادهای آن از نظر قرآن
- امت‌ها و علل ظهور و سقوط آنها از نظر قرآن؛
- جایگاه تاریخ‌سازی و تمدن‌سازی انسان در قرآن، جامعه و انسان در قرآن؛
- تحولات اجتماعی از نگاه قرآن، علم تاریخ از نظر قرآن، نگاه مشرقان به قرآن و نقد آنها.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. قرآن کریم و نهج‌البلاغه.
۲. بل، ریچارد، ۱۳۸۲؛ درآمدی بر تاریخ قرآن، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی، قم، سازمان اوقاف و امور خیریه.
۳. بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم؛ ۱۳۸۰؛ باستان‌شناسی و جغرافیای تاریخی قصص قرآن؛ تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۴. جعفری، یعقوب، ۱۳۶۶؛ بینش تاریخی قرآن، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول.
۵. حجتی، سیدمحمدباقر؛ چاپ‌های متعدد؛ پژوهشی در تاریخ قرآن کریم؛ تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۶. رادمنش، عزت‌الله؛ ۱۳۷۱؛ تاریخ در قرآن؛ تهران: کویر.
۷. رامیار، محمود، تاریخ قرآن، تهران: امیر کبیر، ۱۳۸۴.
۸. ربین، اندرو (ویراسته)، رویکردهای به تفسیر قرآن، به کوشش و ویرایش مهرداد عباسی، تهران: انتشارات حکمت، ۱۳۹۴.
۹. صدر، سید محمدباقر؛ ۱۳۸۱؛ سنت‌های تاریخ در قرآن؛ ترجمه: جمال‌الدین موسوی؛ تهران: تفاهم.
۱۰. فعال‌عراقی‌نژاد، حسین؛ ۱۳۷۶؛ کتاب‌شناسی و مقاله‌شناسی قصص قرآن و تاریخ انبیاء؛ تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۱. مطهری، مرتضی، انسان در قرآن (در مجموعه مقدمه‌ای بر جهان بینی اسلامی)، تهران: صدرا، ۱۳۹۱.
۱۲. بیومی مهران، محمد؛ ۱۳۸۳؛ بررسی تاریخی قصص قرآن، ۴ ج؛ ترجمه محمد راستگو، مسعود انصاری؛ تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

انسان‌شناسی اسلامی

عنوان درسی به فارسی: انسان‌شناسی اسلامی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: Islamic Anthropology	دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری عملی	جبرانی پایه	
					دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری* عملی	تخصصی*	
							نظری عملی	اختیاری
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد								
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد								
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒								
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با گرایش علوم اسلامی؛ دانش‌آموختگان علوم اسلامی، فلسفه و کلام اسلامی با گرایش مطالعات تاریخی.								

اهداف کلی درس: آشنائی با تعریف انسان از منظر اسلام و شناخت انسانی تاریخی؛ نسبت او با عوالم وجودی
ساحت‌های وجودی و کمال انسان و رابطه او با پروردگار و دیگر مخلوقات از منظر اسلام.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- توانایی لازم در تعریف انسان از نظر اسلام، و بیان دیدگاه متفکران برجسته؛
- کسب مهارت در بیان عوالم و ساحت‌های وجودی انسان بصورت روان و شفاف؛
- کسب مهارت در تبیین مفهوم کمال و انحطاط انسان و عوامل مؤثر بر آنها؛
- توانایی در معرفی مهمترین منابع مربوط به تبیین رابطه انسان با خدا، عالم غیب، جامعه بشری، خانواده؛
- توانایی لازم در تبیین اهمیت فطرت در علوم انسانی؛

سرفصل درس:

- تعریف انسان‌شناسی؛
- تمایز انسان‌شناسی اسلامی با دیگر مکاتب انسان‌شناسی و تاثیر آن در نحوه فهم تاریخ؛
- جایگاه انسان کامل در انسان‌شناسی اسلامی؛
- آفرینش انسان و عوالم پیش و پس از آن؛
- ساحت‌های وجودی انسان از منظر اسلام: جسم، روح، عقل، فطرت؛

- مهمترین مسائل انسان‌شناسی اسلامی: جبر و اختیار، سعادت و شقاوت، هدف حیات، کرامت انسان، رنج‌های انسان، معنویت و نحوه کاربست این مفاهیم در تاریخنگاری و تاریخ پژوهی.
- رابطه انسان با: خدا، خود، خانواده، جامعه، طبیعت، عالم غیب و تأثیر آن بر علوم تاریخی

روشن‌ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. برنجکار، رضا؛ خدایاری، علی‌تقی؛ ۱۳۹۰؛ انسان‌شناسی اسلامی؛ قم: دفتر نشر معارف.
۲. پارسانیا، حمید؛ ۱۳۸۵؛ هستی و هیوط؛ انسان در اسلام؛ قم: دفتر نشر معارف.
۳. تریگ، راجر؛ ۱۳۸۲؛ دیدگاه‌هایی در باره سرشت آدمی (رویکردی تاریخی)؛ ترجمه: جمعی از مترجمان؛ تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۴. جعفری، محمدتقی؛ ۱۳۶۱؛ انسان در افق قرآن؛ تهران: بنیاد بعثت.
۵. جوادی آملی، عبدالله؛ ۱۳۸۴؛ تفسیر انسان به انسان؛ تهیه و تنظیم: محمدحسین الهی‌زاده؛ قم: اسراء.
۶. دیرگس، هانس (گردآورنده)؛ ۱۳۸۴؛ انسان‌شناسی فلسفی؛ ترجمه محمدرضا بهشتی؛ تهران: شهر کتاب و هرمس.
۷. رجبی، محمود؛ ۱۳۸۴؛ انسان‌شناسی؛ قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۸. روح‌الامینی، محمود؛ ۱۳۸۵؛ گرد شهر با چراغ: مبانی انسان‌شناسی؛ تهران: عطار.
۹. مطهری، مرتضی؛ ۱۳۷۴؛ فطرت؛ تهران: صدرا.
۱۰. مطهری، مرتضی؛ ۱۳۸۱؛ انسان در قرآن (در مجموعه مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی)؛ تهران: صدرا.

تاریخ اندیشه‌های سیاسی در تمدن اسلامی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ اندیشه‌های سیاسی در تمدن اسلامی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
			پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Political Thoughts in Islamic Civilization	تعداد ساعت: ۳۲		تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
			اختیاری	عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☐ ندارد					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی؛ مطالعات تاریخ اندیشه سیاسی؛					

هدف کلی درس: آشنایی دانشجویان با ابعاد، ویژگی‌ها و سیر تحول اندیشه‌های سیاسی در جهان اسلام.

اهداف رفتاری و کاربردی:

- تشریح مفاهیم اصلی حوزه تاریخ تفکر و پیدایی نظریه‌ها در حوزه اندیشه سیاسی؛
- توانایی بیان بنیادهای اندیشه‌ای سیاسی شیعه و اهل سنت و تفاوت‌های آنها؛
- تشریح بنیادهای فکری جریان‌های سیاسی صدر اسلام؛
- تشریح اجمالی آراء سیاسی متفکران معاصر و متأخر؛

سرفصل‌های درس:

- مفاهیم و مسائل اصلی اندیشه سیاسی اسلام و تفاوت آن با فلسفه سیاسی، ایدئولوژی سیاسی، تفکر سیاسی؛
- معرفی منابع و پژوهش‌های مربوطه؛
- شکل‌گیری آراء سیاسی در تمدن اسلامی؛
- تاثیر قرآن در رویکردهای سیاسی و بالندگی آنها؛
- نقش رسول خدا (ص) و امامان شیعه (ع)؛
- تطور اندیشه‌های سیاسی در گستره تمدن اسلامی با تأکید بر:
  - اندیشه‌های سیاسی اهل سنت با تأکید بر شکل‌گیری نظام خلافت
  - اندیشه‌های سیاسی خوارج و مرجئه، قدریه، معتزله

○ اندیشه‌های سیاسی شیعیان (امامیه، زیدیه، اسماعیلیه)

- سیاست‌نامه نویسی و شریعت نامه نویسی و رابطه آن با اندیشه سیاسی؛
- معرفی اندیشمندان با رهیافت فلسفه سیاسی اهل سنت؛
- معرفی اندیشمندان با رهیافت فلسفه سیاسی شیعه؛
- معرفی اندیشمندان شیعی، فقها و جریان‌های فکری؛
- اندیشه سیاسی مسلمانان در برخورد با دنیای جدید و ظهور جریان اندیشگی مدرن؛
- اندیشه سیاسی علمای شیعه در دوران معاصر؛
- اندیشه سیاسی انعکاس یافته در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. بلک، آنتونی؛ تاریخ اندیشه سیاسی اسلام از عصر پیامبر تا امروز؛ ترجمه محمد حسین وقار، تهران: اطلاعات، ۱۳۸۶.
۲. تقوی، سید محمد علی؛ مبانی آیین و اندیشه سیاسی در اسلام؛ تهران: سمت، ۱۳۹۲.
۳. حقیقت، صادق؛ مبانی اندیشه سیاسی در اسلام؛ تهران: سمت؛ ۱۳۸۹.
۴. حلّی، علی اصغر؛ تاریخ اندیشه‌های سیاسی در ایران و جهان اسلام؛ تهران: انتشارات بهبهانی؛ ۱۳۷۰.
۵. رجائی، فرهنگ؛ ۱۳۷۶؛ معرکه جهان‌بینی‌ها در خردورزی سیاسی و هویت ما ایرانیان؛ تهران، احیاء کتاب.
۶. عنایت، حمید؛ اندیشه سیاسی در اسلام معاصر؛ بهاء‌الدین خرمشاهی، خوارزمی، ۱۳۷۲.
۷. فیرحی، داود؛ قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام؛ تهران، نشر نی، چاپ یازدهم، ۱۳۹۱.
۸. قادری، حاتم، اندیشه های سیاسی در اسلام و ایران، تهران، سمت، چاپ سیزدهم، ۱۳۹۲.
۹. کرون، پاتریسیا؛ تاریخ اندیشه سیاسی در اسلام؛ ترجمه جعفر مسعودی، تهران: سخن، ۱۳۸۹.
۱۰. ولوی، علیمحمد؛ دیانت و سیاست در قرون نخستین اسلامی؛ تهران: دانشگاه الزهراء؛ ۱۳۸۰.

کلیات تاریخ و تمدن ایران باستان

عنوان درسی به فارسی: کلیات تاریخ و تمدن ایران باستان	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: An Introduction to History and Civilization of Ancient Iran				تخصصی*	نظری*
	اختیاری			عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه سمینار کارگاه جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ندارد ☐					
سفر علمی: اینترنت و نرم افزارهای آموزشی نمایش فیلم‌های آموزشی					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ ایران پیش از اسلام					

هدف کلی درس: آشنایی با ویژگی‌ها، مراحل و دستاوردهای تمدنی ایران باستان، آسیب‌شناسی تمدنی در ایران باستان.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- درباره مهاجرت آریایی‌ها اطلاعات ارائه دهد؛
- بنیادهای تمدنی در عصر ایلام، مادها، هخامنشیان، اشکانیان، ساسانیان را توضیح دهد؛
- روابط تمدنی و فرهنگی ایران با همسایگان را توضیح دهد؛
- موقعیت و جایگاه ایران باستان را بشناسد.

سرفصل درس:

- عوامل و زمینه‌های تمدن‌ساز در ایران باستان؛
- مهاجرت آریایی‌ها به ایران، تغییر سیر زندگی از کوچ‌نشینی به یکجانشینی؛
- دوره ماد:
  - بنیادهای تمدنی و فرهنگی در عصر ماد.
  - نظام قبایلی، نظام سیاسی، دین، طبقات اجتماعی، اقتصاد.
  - زندگی اجتماعی (آرایش و پوشش مردم، آداب و رسوم ماد)، خط و زبان، هنر و صنعت، معماری، سفالگری، سنگ‌نوشته، آموزش.
- دوره هخامنشیان:
  - مبانی تمدنی در عصر هخامنشیان.

- ساختار سیاسی و اداری،
- نظام حکومت‌داری و آیین‌های درباری،
- وضعیت نظامی، وضعیت اقتصادی، طبقات اجتماعی،
- فرهنگ و مبانی آن (خط و زبان، عقاید دینی، موسیقی، پوشش، علوم و فنون، ادبیات، آداب و رسوم، معماری و شهرسازی)،
- تأثیرپذیری تمدن هخامنشی از دیگران.
- دوره سلوکیان:
  - تحولات تمدنی در دوره سلوکیان: میراث اسکندر، عناصر هلنی در سرزمین ایرانی؛
  - شیوه حکومت‌داری،
  - فرهنگ در عصر سلوکیان: (خط و زبان، عقاید دینی، هنر، موسیقی، پوشش، علوم و فنون، ادبیات، آداب و رسوم، گاه‌شماری، معماری و شهرسازی)،
  - ارتباط فرهنگی یونانیان با ایران در دوره سلوکیان.
  - فرهنگ در عهد سلوکیان: (خط و زبان، عقاید دینی، هنر، موسیقی، پوشش، علوم و فنون، ادبیات، آداب و رسوم، گاه‌شماری، معماری و شهرسازی)
- دوره اشکانیان:
  - خاستگاه تمدنی اشکانیان، پیشرفت ایران‌گرایی،
  - جایگزینی زبان پهلوی به جای زبان یونانی، گردآوری و نشر اوستا.
  - روابط تمدنی و فرهنگی ایران با همسایگان ارمنستان
  - نظام اداری و سیاسی اشکانیان، تقسیمات کشوری اشکانیان، شیوه حکومت‌داری، آیین‌های درباری،
  - خاندان‌های مهم و نقش سیاسی-اجتماعی آنان دوره اشکانی، وضعیت نظامی،
  - جایگاه اشکانیان در فرهنگ و تمدن ایران باستان،
- دوره ساسانیان:
  - خاندان ساسانی و دستیابی به قدرت،
  - دین و سیاست در عهد ساسانی،
  - وضعیت اجتماعی و ساختار آن، وضعیت اقتصادی، وضعیت نظامی و سپاه در عصر ساسانی،
  - پایتخت‌های سیاسی ساسانی، استحکامات مرزی، استحکامات و راه‌های دریایی عصر ساسانی،
  - ساختار سیاسی و اداری حکومت ساسانی: عوامل مؤثر در قدرت و اقتدار ساسانیان، رسوم و آیین‌های درباری،
  - جریان‌های فکری مخالف و معاند ساسانیان، اندیشه‌ها و آیین‌های دینی در عصر ساسانیان،
  - فرهنگ و تمدن ساسانیان: (خط و زبان، عقاید دینی، هنر، موسیقی، پوشش، علوم و فنون، ادبیات، آداب و رسوم، گاه‌شماری، معماری و شهرسازی)،
  - عوامل فرهنگی و تمدنی مؤثر در ضعف و سقوط ساسانیان،
  - تأثیر هنر هخامنشی و رومی هنر بر ساسانی،

تاریخ‌نگاری در ایران و اسلام

عنوان درسی به فارسی: تاریخ‌نگاری در ایران و اسلام	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	نظری	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
			عملی	پایه	نظری
عنوان درسی به انگلیسی: phy in Iran and Islam			عملی	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد
			نظری	اختیاری	نظری
روش آموزش: گفتگو و مباحثه سمینار کارگاه جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی نمایش فیلم‌های آموزشی					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام ، مطالعات تاریخ‌نگاری.					

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ‌نگاری اسلامی و تاریخ‌نگاری مسلمانان در سپهر عمومی معارف بشری و شناخت مکاتب و سبک‌های مختلف تاریخ‌نگاری در تمدن‌های مختلف ایران، اسلام و غرب.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس، دانشجو باید بتواند:

- روش و مفاهیم اصلی تاریخ‌نگاری را توصیف و انواع تاریخ‌نگاری و مکاتب مهم آن را معرفی کند؛
- عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری و تحول سنت‌های تاریخ‌نویسی ایرانی، اسلامی و غربی را نام ببرد؛
- تقسیم‌بندی‌های متون و منابع تاریخ‌نگاری در تمدن‌های ایرانی، اسلامی و غربی را تشریح کند؛

سرفصل درس:

- تعاریف و اصطلاحات و واژگان تخصصی؛
- تاریخ‌نگاری ایرانی و میراث قبل از اسلام؛
  - تاریخ و اسطوره،
  - کتیبه‌نگاری،

- تاریخ نگاری دینی.
- تاریخ نگاری ایرانی و تحولات دوره اسلامی:
  - تاریخ نگاری ایرانی و دوران گذار.
  - تغییر الفبا و تاریخ نوشته‌های اولیه (خدای نامه‌ها و شاهنامه‌ها).
  - تاریخ نگاری ایرانی و حاکمیت سیاسی.
  - تاریخ نگاری دیوانی و درباری (تاریخ نگاری رسمی).
  - تاریخ نگاری غیر رسمی.
  - تاریخ نگاری ایرانی و انواع آن.
  - تاریخ نگاری عمومی، سلسله‌ای، محلی، طبقاتی.
  - تاریخ نگاری ایرانی و مسأله هویت، در ادوار مختلف؛
- تاریخ نگاری اسلامی:
  - تاریخ نگاری اسلامی و میراث ماقبل اسلامی اعراب (ایام العرب).
  - تاریخ نگاری اسلامی و علم الحدیث.
  - روایه الحدیث و تاریخ نگاری اسلامی.
  - درایه الحدیث و تاریخ نگاری اسلامی.
  - تاریخ نگاری اسلامی و اسرائیلیات، دیگر تمدن‌ها.
  - تاریخ نگاری اسلامی، مکاتب تاریخ نگاری اسلامی
  - تحولات تاریخ نگاری اسلامی و انواع تاریخ نگاری اسلامی.
- چالش مدرنیته، تاریخ نگاری غربی؛
  - تاریخ نگاری یونانی-رومی.
  - تاریخ نگاری مسیحی.
  - تاریخ نگاری در چالش معرفت شناسی دکارتی.
  - قرن نوزدهم؛ قرن تاریخ نگاری.
  - مکاتب تاریخ نگاری غربی از واقع گرایی راتکه تا چالش پسا مدرن.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اسکات میثمی، جولی، تاریخ نگاری فارسی، ترجمه محمد دهقانی، تهران: نشر ماهی، ۱۳۹۱ش.
۲. اشپولر و دیگران، تاریخ نگاری در ایران، ترجمه یعقوب آژند، تهران: نشر گستره، ۱۳۸۰ش.
۳. ایگرس، گئورگ، تاریخ نگاری غربی، تاریخ نگاری در سده بیستم از عینیت علمی تا چالش پسا مدرن، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، تهران: سمت، ۱۳۸۹ش.
۴. حضرتی، حسن، دانش تاریخ و تاریخ نگاری اسلامی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۲.
۵. خضر، عبدالعلیم عبدالرحمن، مسلمانان و نگارش تاریخ، ترجمه صادق عبادی، تهران: سمت، ۱۳۸۹ش.
۶. رایبسون، جیس اف، تاریخ نگاری اسلامی، ترجمه محسن الویری، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۹۳ش.
۷. رضوی، مسعود، گستره تاریخ: گفتگوهای مسعود رضوی با تاریخ نگاران ایران، تهران: هرمس، ۱۳۸۹ش.
۸. روزنتال، فرانتس، تاریخ تاریخ نگاری در اسلام، ترجمه اسدالله آزاد، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۵ش.
۹. سجادی، سید صادق و هادی عالم زاده، تاریخ نگاری در اسلام، تهران: سمت، ۱۳۸۰ش.
۱۰. ناجی و دیگران، تاریخ و تاریخ نگاری، تهران: نشر کتاب مرجع، ۱۳۸۹.

روش پژوهش در تاریخ اسلام

عنوان درسی به فارسی: روش پژوهش در تاریخ اسلام	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به انگلیسی: Research Methodology of Historical studies of Islam	دروس پیش‌نیاز: روش‌های پژوهش در علوم تاریخی	نظری جبرانی	نوع واحد
	تعداد ساعت: ۳۲			عملی پایه	
				نظری* تخصصی*	
				عملی اختیاری	
				نظری اختیاری	
				عملی اختیاری	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ، تاریخ اسلام.					

اهداف کلی درس

- آشنائی با مهمترین روش‌های عملی پژوهش در تاریخ اسلام؛
- آشنائی کاربردی با قلمرو نقد تاریخی و روش‌های پژوهش در تاریخ اسلام؛
- شناخت مباحث و مسائل مورد مطالعه در حوزه‌ی نقد تاریخی و روش‌های نظری و عملی تحقیق در تاریخ اسلام؛

اهداف رفتاری:

- مهارت‌آموزی در پژوهش تاریخی با تخصص تاریخ اسلام؛
- تقویت روحیه پژوهش در دانشجویان از ابتدای تحصیلات دانشگاهی با هدف تربیت پژوهشگر؛
- کسب مهارت برای پژوهشگری در حوزه‌های گوناگون تاریخ اسلام؛
- آشنائی با نقد تاریخی؛
- شناخت منابع در حوزه روش‌های پژوهش؛
- توانائی پژوهش در حوزه‌ی مطالعات میان رشته‌ای؛

سرفصل درس:

- نقد تاریخی، مؤلفه‌ها و نحوه کاربست آن؛
- نقد ادبی، نظریه‌های روایت و شیوه تحلیل آن؛
- آشنائی با تحلیل محتوا؛

- آشنایی با تحلیل گفتمان؛
- زندگینامه‌نویسی؛
- پدیدارشناسی؛
- هرمنوتیک؛
- پژوهش در حوزه تاریخ اجتماعی اسلام؛
- پژوهش در حوزه تاریخ اقتصادی اسلام؛
- پژوهش در حوزه تاریخ فرهنگی اسلام؛

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	مشارکت بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

- ۱- استفورد، مایکل، ۱۳۸۴؛ درآمدی بر تاریخ پژوهی؛ ترجمه مسعود صادقی؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)؛ دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- ۲- استفورد، مایکل؛ ۱۳۸۲؛ درآمدی بر فلسفه تاریخ؛ ترجمه احمد گل محمدی؛ تهران: نشر نی.
- ۳- باردن، لورانس؛ ۱۳۷۴؛ تحلیل محتوا؛ ترجمه محمد یمنی دوزی سرخابی، ملیحه آشتیانی؛ تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- ۴- پاکچی، احمد، ۱۳۹۱، روش تحقیق با تکیه بر حوزه علوم قرآن و حدیث، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، انتشارات.
- ۵- جعفریان، رسول؛ ۱۳۶۷؛ آشنایی مقدماتی با روش تحقیق در تاریخ؛ تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر.
- ۶- ریکور، پل؛ ۱۳۸۳؛ زمان و حکایت؛ ترجمه مهشید نونهالی؛ تهران، گام نو.
- ۷- زرین کوب، عبدالحسین؛ ۱۳۷۰؛ تاریخ در ترازو؛ تهران: امیرکبیر.
- ۸- ساروخانی، باقر؛ ۱۳۹۱؛ روشهای تحقیق در علوم اجتماعی؛ تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ۹- فرکلاف، نورمن؛ ۱۳۷۹؛ تحلیل انتقادی گفتمان؛ مترجمان فاطمه شایسته پیران... [و دیگران]؛ ویراستاران محمد نبوی، مهران مهاجر؛ تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- ۱۰- کریپندورف، کلاوس؛ ۱۳۸۳؛ تحلیل محتوا؛ مبانی روش‌شناسی؛ ترجمه هوشنگ نایی؛ تهران: نشر نی.
- ۱۱- یورگنسن، ماریانه؛ ۱۳۸۹؛ نظریه و روش در تحلیل گفتمان؛ تهران: نشر نی.

ماخذ شناسی تاریخ اسلام

عنوان درسی به فارسی: ماخذ شناسی تاریخ اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
				عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Bibliography of History of Islam	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	نظری	دروس هم‌نیاز: ندارد
			تخصصی*	عملی	
				اختیاری	
			عملی	عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ■ سمینار ■ کارگاه ■ جلسه نقد □					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ■ ندارد □					
سفر علمی □ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ■ نمایش فیلم‌های آموزشی ■					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ، تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با گونه‌شناسی ماخذ و مراجع تاریخ اسلام و ایجاد مهارت طبقه‌بندی و بهره‌گیری علمی از آنها.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس، دانشجو باید بتواند:

- اهم ماخذ (مکتوب و غیر مکتوب) تاریخ اسلام را نام ببرد؛
- تقسیم‌بندی منظمی از مهمترین منابع کهن تاریخ اسلام در ادوار مختلف ارائه دهد؛
- روش‌های دستیابی به منابع جدید را نام ببرد.

سرفصل درس:

- معرفی کلیات و مفاهیم پرکاربرد؛
- معرفی نسخ‌های منابع مکتوب و غیر مکتوب تاریخ اسلام؛
- سنت تاریخ شفاهی و تاثیر آن در تدوین تاریخ اسلام؛
- معرفی گونه‌های تاریخ‌نویسی اسلامی، منابع حدیثی و رجالی؛
- معرفی مهمترین منابع کهن سیره و معاذی، طبقات، انساب‌نگاری؛
- منابع تاریخ عمومی و جغرافیایی؛
- تواریخ اختصاصی؛
- تاریخ‌های محلی و خط‌نویسی؛
- منابع جغرافیای تاریخی؛

- مجمل نویسی در تاریخ اسلام؛
- منابع تاریخ اجتماعی؛
- منابع تاریخ ادبی و دیوانی؛
- منابع اندیشه‌ای و فرق اسلامی.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آینه وند، صادق، علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۵.
۲. ابن ندیم، محمد بن اسحاق، الفهرست، رضا تجدد، تهران، اساطیر، ۱۳۸۱ش.
۳. آقابزرگ تهرانی، محمد محسن، الذریعه الی تصانیف الشیعه، قم: اسماعیلیان.
۴. بغدادی، اسماعیل پاشا، هدیه العارفین اسماء المولقین و آثار المصنفین، تهران: کتابفروشی جعفری، چاپ دوم، ۱۹۶۷.
۵. جعفریان، رسول، منابع تاریخ اسلام، تهران: انتشارات انصاریان، ۱۳۸۷.
۶. حاجی خلیفه، مصطفی بن عبدالله، کشف الظنون عن اسامی الکتب و الفنون، مصر: ۱۲۷۴ق.
۷. عالم زاده، هادی؛ سجادی، سید صادق، تاریخنگاری در اسلام؛ تهران: انتشارات سمت ۱۳۸۸.
۸. سوازه، ژان، مدخل تاریخ شرق اسلامی تحلیلی کتابشناختی، نوش آفرین انصاری، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶ش.
۹. سزگین، فواد، تاریخ التراث العربی، ابوالفضل فهمی و محمود فهمی حجازی، قم: کتابخانه مرعی نجفی، چاپ اول، ۱۴۰۳ق.
۱۰. کاهن، کلود، درآمدی بر تاریخ اسلام در قرون وسطی: روش شناسی و عناصر کتاب شناسی، ترجمه اسدالله علوی، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۷۰ش.
۱۱. نصر، سید حسین، کتابشناسی توصیفی، منابع تاریخ علوم اسلامی، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۰ش.

تاریخ جزیره‌العرب در عصر جاهلی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ جزیره‌العرب در عصر جاهلی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	نظری عملی	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: History of the Arabian Peninsula in the Jahiliyya Era
دروس پیش‌نیاز: ندارد	نوع واحد	تخصصی*		دروس هم‌نیاز: تاریخ عصر نبوت	
		نظری*	عملی		
		نظری	عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ جزیره العرب به عنوان خاستگاه ظهور اسلام، آشنایی با وضعیت حجاز در عصر جاهلی.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- برخی مفاهیم مرتبط با درس را تشریح کند؛
- تاریخ و جغرافیای جزیره العرب و عصر جاهلی را تشریح نمایند؛
- وضعیت فرهنگی جزیره العرب پیش از بعثت را شرح دهند؛
- درباره تأثیر ظهور اسلام بر تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی منطقه حجاز گفتگو کند.

سر فصل‌ها:

- مفاهیم و کلیات: تاریخ، تمدن و فرهنگ، جزیره‌العرب و حجاز.
- معرفی منابع و مطالعات در حوزه تاریخ عصر جاهلی؛
- بررسی و شناخت ساختار جغرافیای، اجتماعی، سیاسی جزیره‌العرب عصر جاهلی و تقسیم‌بندی‌های رایج جغرافیایی؛
  - مؤلفه‌ها و ویژگی‌های زندگی اجتماعی در جزیره‌العرب،
  - ساخت اجتماعی و سیاسی متکی عرب شهرنشین و اعراب بادیه نشین،
  - ساخت اجتماعی و سیاسی متکی بر قبایل،

- معرفی وضعیت فرهنگی جزیره العرب پیش از بعثت: آداب و عقاید، عادات و رسوم، اخلاق و رفتارهای جاهلی، ادیان حنیف و مسیحیت و یهود.
- معرفی وضعیت اقتصادی جزیره العرب پیش از بعثت: متکی بر تجارت، متکی بر دامداری، متکی بر جنگ.
- بررسی وضعیت علوم پیش از اسلام در حجاز:
- بررسی تاریخ شهرهای حجاز پیش از بعثت:
- وضعیت اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی مکه پیش از بعثت:
- وضعیت اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی یثرب پیش از بعثت:
- ظهور اسلام و تغییرات بنیادی در جزیره العرب.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه.
۳. جعفریان رسول، تاریخ سیاسی اسلام: سیره رسول خدا، قم، انتشارات دلیل ما، ۱۳۸۷.
۴. زرگری نژاد، غلامحسین، تاریخ صدر اسلام (عصر نبوت)، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۶.
۵. شهیدی، جعفر، تاریخ تحلیلی اسلام تا پایان امویان، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۶.
۶. سالم، عبدالعزیز، تاریخ عرب قبل از اسلام، ترجمه: باقر صدری نیا، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۶.
۷. شوقی، ضیف، تاریخ ادبیات عرب در عصر جاهلی، ترجمه ذکاونی قراگوزلو؛ تهران: انتشارات امیرکبیر.
۸. فیاض، علی اکبر، تاریخ اسلام، تهران: مؤسسه و انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
۹. لویس، برنارد، آن کاترین سواين فورد لمبتون، پیرمالکوم هولت، تاریخ اسلام کمبریج، ترجمه تیمور قادری، تهران: انتشارات مهتاب، آیفام، ۱۳۸۷.

تاریخ عصر نبوت

عنوان درسی به فارسی: تاریخ عصر نبوت	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	چیرانی	دروس بیش‌نیاز: ندارد	
					تعداد ساعت: ۳۲
عنوان درسی به انگلیسی: History of Nubuwwah Era	دروس هم‌نیاز: تاریخ جزیره العرب در عصر جاهلی	نظری* عملی	تخصصی*		
				نظری عملی	اختیاری
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام؛					

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ زندگانی رسول خدا (ص) از میلاد تا رحلت، شناخت دولت نبوی و آشنایی با مناسبات رسول خدا (ص) با قبائل یهود و آشنایی با رخدادهای واپسین روزهای حیات مبارک رسول خدا(ص) و آشنایی با اجتماع سقیفه بنی ساعده و تاثیر آن بر تحولات تاریخی پس از رسول اکرم(ص).

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- درباره تاثیر ظهور اسلام بر تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی منطقه حجاز گفتگو کند؛
- تاریخ زندگانی رسول خدا (ص) از میلاد تا رحلت بیان کند؛
- درباره دولت نبوی در مدینه النبی توضیح دهد؛
- مناسبات رسول خدا (ص) با قبائل یهود را شرح دهد؛
- رخدادهای واپسین روزهای حیات مبارک رسول خدا (ص) را برشمارد؛
- اجتماع سقیفه بنی ساعده را شرح دهد و تاثیر آن را بر تحولات تاریخی توضیح دهد؛

سر فصل درس:

- مفاهیم و کلیات: تاریخ صدر اسلام با تکیه بر عصر تنزیل؛
- معرفی منابع و مطالعات در حوزه تاریخ صدر اسلام و سیره نبی اعظم(ص)؛
- بررسی تاریخ زندگانی رسول خدا (ص) از میلاد تا بعثت ناظر به مطالعات قرآنی و تاریخی؛
- معرفی ویژگی‌ها و شرایط عصر بعثت و تشریح مراحل دعوت و شیوه‌های آن با استناد به آیات قرآنی؛

- بررسی شیوه‌های دعوت عمومی و راهبردها و سازوکارهای رسول خدا (ص) در پیشبرد دعوت اسلامی؛
- چالش‌های پیش روی رسول خدا و شیوه‌های مقابله مشرکان با دعوت اسلامی و معرفی نخستین مسلمانان تشریح ماجرای مهاجرت به حبشه، شعب ابوطالب، سفر به طائف و بررسی مقدمات هجرت به یثرب، ملاقات اوس و خزرج در عقبه اول و دوم؛
- وضعیت اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی یثرب در آستانه ورود رسول خدا (ص)؛
- بررسی هجرت رسول خدا به یثرب و پیامدهای آن، نخستین اقدامات رسول خدا در یثرب، زمینه‌های شکل‌گیری دولت نبوی و تاسیس مدینه‌النبی؛
- بررسی تاریخ تحولات و اهم رخدادهای عصر مدنی از سال دوم هجرت تا فتح مکه (شامل غزوات و سرایا و مناسبات با قبائل اطراف)؛
- بررسی مناسبات رسول خدا (ص) با قبائل یهود مدینه و اطراف آن (چرایی و چگونگی، پیامدهای آن)؛
- بررسی چرایی چگونگی فتح مکه و رخدهای حنین و طائف تا تبوک و عام الوفود و حجه الوداع و رخداد غدیر؛
- بررسی واپسین روزهای حیات مبارک رسول خدا (ص) و چگونگی رحلت ایشان و تشریح جریان‌های موجود در جامعه اسلامی مدینه، تشریح چرایی و چگونگی اجتماع سقیفه بنی ساعده؛

روشن‌ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. قرآن کریم: نهج البلاغه.
۲. آیتی، محمد ابراهیم. تاریخ پیامبر اسلام، به کوشش ابوالقاسم گرجی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۶.
۳. حمیدالله، محمد، نامه‌ها و پیمان‌های سیاسی حضرت محمد (ص) و اسناد صدر اسلام، مترجم سید محمد حسینی، تهران: انتشارات سروش.
۴. زرگری نژاد، غلامحسین. تاریخ صدر اسلام (عصر نبوت)، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۶.
۵. زریاب خوبی، عباس، سیره رسول الله (ص)، تهران: نشر سروش ۱۳۸۸.
۶. شهیدی، جعفر، تاریخ تحلیلی اسلام تا پایان امویان، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۶.
۷. علی، جواد، تاریخ عرب در دوران اسلامی (سیره نبوی)، ترجمه منصور داداش زاده، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۱.
۸. علی، صالح احمد، دلوت رسول خدا، ترجمه: هادی انصاری، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱.
۹. فیاض، علی اکبر، تاریخ اسلام، تهران: مؤسسه و انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
۱۰. لینگر، مارتین، محمد بر پایه کهن‌ترین منابع، ترجمه: سعید تهرانی نسب، تهران: انتشارات حکمت، ۱۳۸۹.

۱۱. واقدی، محمدبن عمر، مغازی، تاریخ جنگ های پیامبر(ص)، ترجمه: محمود مهدوی دامغانی، تهران، نشر مرکز دانشگاهی، ۱۳۶۲، ج. ۳.

تاریخ عصر خلفای نخست اسلامی تا سال ۳۵ هجری

تعداد واحد: ۲	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ عصر خلفای نخست اسلامی تا سال ۳۵ هجری	عنوان درسی به انگلیسی: History of the first Caliphes of Islam to 35 AH.	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس بیش‌نیاز: تاریخ عصر نبوت
					پایه	عملی	
					تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
					اختیاری	عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐							
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐							
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒							
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.							

هدف کلی درس: آشنایی با تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی منطقه حجاز پس از رحلت رسول خدا (ص) و آشنایی با رخداد‌های تاریخ اسلام در عصر خلفای نخست اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- رخداد‌های پس از رحلت رسول خدا را برشمارد؛
- تاریخ تحولات سیاسی عصر خلفای نخست اسلامی را تشریح نمایند؛
- تاریخ تحولات اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی عصر خلفا را شرح دهد؛
- درباره تاثیر ظهور اسلام بر تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی منطقه حجاز گفتگو کند؛
- درباره سیره فردی هریک از خلفا توضیح دهد؛
- نحوه انتخاب هریک از خلفا را شرح دهد؛
- اجمالی از فتوح اسلامی را شرح دهد؛
- تاثیر فتوح اسلامی را بر حیات اجتماعی جامعه اسلامی را شرح دهد.

سر فصل‌ها:

- معرفی کلیات درس و ترسیم چارچوب مطالعاتی و معرفی منابع و پژوهش‌های حوزه مورد مطالعه در عصر خلفای نخست اسلامی
- بررسی تاریخی خلافت ابوبکر
- بررسی روند شکل‌گیری اجتماع سقیفه بنی ساعده و چگونگی انتخاب نخستین خلیفه

- بررسی سیره و شخصیت ابوبکر بن ابی قحافه مستند به منابع
- سپاه اسامه و چگونگی ارتداد و وقوع جنگهای زده
- بررسی اوضاع اجتماعی حجاز در عصر ابوبکر و چگونگی شروع فتوح اسلامی
- معرفی کارگزاران خلیفه نخست
- بررسی موضوع جانشینی خلیفه نخست
- بررسی تاریخی خلافت عمر بن خطاب
- ادامه فتوح در دو جبهه شرقی و غربی
- پیامدهای فتوح اسلامی در جامعه حجاز
- معرفی سیره فردی و حکومتی خلیفه دوم
- چگونگی قتل خلیفه
- بررسی ساختار شورای ۶ نفره و تعیین جانشین
- خلافت عثمان بن عفان
- بررسی تداوم فتوح اسلامی
- بررسی سیاست‌های خلیفه در جنبه‌های سیاسی و اقتصادی و تعیین کارگزاران
- بررسی تحولات فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی در عصر عثمان بن عفان
- شورش و مخالفت با خلیفه
- قتل عثمان و بازتاب آن در جامعه اسلامی

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن هشام، ابومحمد عبدالملک، زندگانی محمد (ص) پیامبر اسلام، ترجمه سیره النبویه، ترجمه: سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۴۷.
۲. ابن سعد، محمد، الطبقات الکبری، بیروت: دارصار، ۱۹۹۳ م.
۳. بلاذری، احمد بن یحیی، فتوح البلدان، ترجمه: محمد توکل، تهران: نشر نقره، ۱۳۶۷.
۴. طبری، محمد بن جریر، تاریخ الرسل و الملوک (تاریخ طبری)، ترجمه ابوالقاسم پاینده، چاپ دوم، تهران: اساطیر، ۱۳۶۲.
۵. خضری، احمدرضا، تاریخ خلافت اسلامی از آغاز تا پایان آل بویه، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۸.
۶. زرگری نژاد، غلامحسین، تاریخ تحلیلی اسلام: از بعثت تا غیبت، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۶.

۷. مسعودی، علی بن حسین، التنبیه والاشراف، تحقیق عبدالله اسماعیل الصاوی، قاهره: بی‌نا، (افست قم)، ۱۳۶۴.
۸. مسعودی، علی بن حسین، مروج الذهب ومعادن الجواهر، ترجمه: ابوالقاسم پاینده، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۸۰.
۹. ویلفرد مادلونگ، جانشینی حضرت محمد: پژوهشی پیرامون خلافت نخستین، ترجمه احمد نمایی و دیگران، مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۷.
۱۰. یعقوبی، ابن واضح، تاریخ یعقوبی، محمد ابراهیم آینی، تهران: انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۴.

سیره امیرالمؤمنین علی و امام حسن (علیهما السلام)

عنوان درسی به فارسی: سیره امیرالمؤمنین علی و امام حسن (علیهما السلام)	تعداد واحد: ۳	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Biography of Imam Ali (and Imam Hasan (AS				تخصصی*	نظری*
	اختیاری			عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با سیره و زمانه امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب(ع) و سیره و زمانه امام حسن علیهما السلام و شناخت معارف اهل بیت.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- حیات اجتماعی علی(ع)، سیره فردی و سبک زندگی امام را تشریح کند؛
- اجمالی از سیره اجتماعی و نظامی امام علی(ع) در عصر نبوی را شرح دهد؛
- نقش امام را در تحولات عصر رسول خدا (ص) و عصر خلفای نخست اسلامی توضیح دهد؛
- وضعیت سیاسی و فرهنگی و اقتصادی حجاز در آستانه خلافت علی بن ابی طالب(ع) را تشریح کند؛
- سیره اقتصادی امیرالمؤمنین(ع) را شرح دهد؛
- زمینه‌ها و دلایل و پیامدها جریان‌های فکری و سیاسی عصر امام علی(ع) (قاعدين، ناکین، مارقین و قاسطین) را بیان نماید؛
- چرایی و چگونگی انتقال پایتخت از مدینه به کوفه را توضیح دهد؛
- سیره فردی و زندگانی امام حسن، مشکلات و چالش‌های عصر او را بیان کند؛
- شیوه زمامداری امام حسن(ع) و چرایی صلح ایشان با معاویه را تحلیل نماید؛
- فضائل و خصائل امام حسن(ع) را بیان کرده، آراء مشرقان درباره امام حسن را نقد کند؛

سر فصل‌ها:

- کلیات و مقدمات درس و ارائه طرح درس و معرفی منابع و مطالعات حوزه مورد مطالعه اعم از کلامی و تاریخی؛
- بررسی و معرفی حیات اجتماعی امام علی(ع) از خردسالی تا هجرت؛
- بررسی سیره فردی و خانوادگی امام علی در نقش فرزند، همسری، پدری و معرفی سبک زندگی سبک زندگی؛
- معرفی سیره اجتماعی و نظامی امام علی(ع) در عصر نبوی با تأکید بر نقش امام در تحولات عصر رسول خدا (ص)؛
- بررسی تحلیلی ماجرای غدیر خم با تأکید بر منابع تاریخی؛
- بیعت علی و فاطمه پس از رحلت رسول خدا (ص) چرایی عدم بیعت و دلایل مخالفت با اجتماع سقیفه؛
- بررسی حیات اجتماعی و سیره سیاسی علی در عصر خلفای نخست اسلامی و مطالعه مناسبات علی با خلفا و صحابه؛
- بررسی وضعیت سیاسی و فرهنگی و اقتصادی حجاز در آستانه خلافت امام علی بن ابی طالب(ع)؛
- بررسی خلافت امام علی(ع) و چگونگی به خلافت رسیدن وی؛
- معرفی سیره سیاسی و کارکردهای اجتماعی امام در جایگاه خلافت و بررسی چگونگی تعیین کارگزاران سیاسی؛
- معرفی سیره اقتصادی امیرالمؤمنین (ع)؛
- بررسی سیره فرهنگی امام علی با تأکید بر خطبه‌ها؛
- معرفی و بررسی و تحلیلی جناح‌های فکری و سیاسی عصر امام علی(ع) (قاعده‌ین، ناکین، مارقین و قاسطین)؛
- تحلیل واقعه جمل (زمینه‌ها و دلایل و پیامدها)؛
- بررسی چرایی و چگونگی انتقال پایتخت از مدینه به کوفه؛
- بررسی جامعه کوفه در عصر امام علی؛
- تحلیل واقعه صفین (زمینه‌ها و پیامدها)؛
- تحلیل شکل گیری خوارج: چرایی و چگونگی شکل گیری خوارج و بررسی ماجرای حکمیت و معرفی رخدادهای نهر روان؛
- چرایی و چگونگی شهادت امیرالمؤمنین (ع)؛
- جانشینی امام حسن (ع)؛

- معرفی سیره فردی و زندگانی امام حسن قبل از امامت؛
- بررسی دوران خلافت کوتاه امام حسن (ع): مشکلات ساختاری جامعه اسلامی در عصر امام حسن (ع)؛
- امام حسن (ع) و نبرد مدائن؛
- بررسی تحلیلی شیوه زمامداری امام حسن (ع)؛
- جرایب صلح امام حسن (ع) با معاویه با تاکید بر مکاتبات امام حسن (ع) و معاویه؛
- معرفی فضائل و خصائل امام حسن (ع)؛
- مطالعه انتقادی آراء مشرقان درباره امام حسن (ع).

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن ابی الحدید، عزالدین ابوحامد بن هبه الله، (۱۳۷۹ ه. ش) جلوه های تاریخ در شرح نهج البلاغه، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، ج ۱، تهران، نشر نی، چ سوم.
۲. ابن ابی الحدید، عزالدین ابوحامد بن هبه الله، (بی تا) شرح نهج البلاغه، تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، دارالاحیاء الکتب العربیه، قم.
۳. جعفریان، رسول، (۱۳۷۷) تاریخ تحول دولت و خلافت از برآمدن اسلام تا برافتادن سفیانیان، قم انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ دوم.
۴. ----- تاریخ سیاسی اسلام تا سال
۵. رسولی محلاتی، سیدهاشم، (۱۳۱۳ ه. ق) زندگانی حضرت امیرالمومنین علی بن ابی طالب، انتشارات علمیه اسلامی،
۶. شهیدی، سید جعفر، زیست نامه امام علی، دانشنامه امام علی (ع) سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی،
۷. عاملی، علامه جعفر مرتضی، (۱۳۷۲) تحلیلی از زندگانی سیاسی امام حسن، ترجمه محمد سپهری، تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی،
۸. کریمی، علی، (۱۳۸۹) زندگی نامه تاریخی امام علی (ع) قم، موسسه شیعه شناسی،
۹. مادلونگ، ویلفرد، (۱۳۸۵) جانشینی حضرت محمد، ترجمه احمد نمایی مشهد، بنیاد پژوهش آستان قدس رضوی،
۱۰. مفید، محمد بن محمد، (۱۳۷۹) نبرد جمل، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، تهران نشر نی،
۱۱. منقری، نصرین مزاحم (۱۳۶۴)، وقعه الصقین، ترجمه کریم زمانی جعفری، موسسه خدمات رسا، ۱۳۶۴.
۱۲. تصویر امامان شیعه در دایره المعارف اسلام، (۱۳۸۵ ه. ش) به کوشش محمد تقی زاده داوری، قم، انتشارات شیعه شناسی

تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر امویان

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر امویان	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	جبرائی	نظری عملی	دروس پیش‌نیاز: تاریخ عصر خلفای نخست اسلامی
			پایه	نظری عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Muslim World in Umayyad Era			تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
				عملی	
			اختیاری	نظری	
				عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با چگونگی به قدرت رسیدن امویان و آشنایی با فرهنگ و تمدن اسلامی در عصر امویان و شناخت علل سقوط آنان.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- زمینه‌های روی کار آمدن به قدرت رسیدن امویان را بیان نماید؛
- به اختصار تحولات سیاسی عصر معاویه و جانشینش را شرح دهد؛
- واکنش‌های جامعه اسلامی را به رفتارهای خلفای اموی را تشریح نماید؛
- سیاست‌های تخریبی بزیید در بروز حادثه کربلا و شهادت امام حسین (ع) و پیامدهای آن را توضیح دهد؛
- چگونگی تغییر خلافت از شاخه سفیانی به خلافت مروانی را بیان کند؛
- تحولات کوفه و قیام مختار را تشریح کند؛
- شرح مختصری از نحوه فتوح اسلامی در سرزمین‌های خلافت شرقی و خلافت غربی را بیان نماید؛
- تصویری کلی از سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی خلفای مروانی ارائه دهد؛
- تحولات و سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی دوران خلافت عمر بن عبدالعزیز را برشمارد؛

- درباره وضعیت ائمه شیعه در عصر امویان توضیح دهد؛
- ویژگی‌های فرهنگی و تمدنی عصر امویان را برشمارد؛
- تشکیلات دیوانی و دولتی و موسسات اقتصادی آن را معرفی کند؛
- تصویری از قیام‌های علویان و سادات و یا شعویان ارائه کند؛
- زمینه‌های قیام‌های علویان در عصر اموی را بیان کند؛
- علل و زمینه‌های سقوط امویان را تشریح نماید.

سر فصل‌ها:

- کلیات و مقدمات درس، ارائه طرح درس و معرفی منابع و مطالعات حوزه تاریخ امویان؛
- معرفی کلی بنی امیه به عنوان شاخه‌ای از قریش از عصر هاشم تا ابوسفیان؛
- بررسی زمینه‌ها و چگونگی به قدرت رسیدن معاویه در عصر خلفا؛
- بررسی تاریخ تحولات سیاسی در عصر معاویه از آغاز تاسیس دولت اموی تا جانشینی یزید و معرفی واکنش‌های مختلف نسبت موضوع سلطنت؛
- معرفی یزید و سیاست‌های تخریبی از جمله: بروز حادثه کربلا و شهادت امام حسین (ع) و پیامدهای آن و واقعه حره و تخریب کعبه؛
- یزید و مساله زبیریان بررسی چرایی و چگونگی شکل گیری زبیریان و مناسبات آنها با یزید، مرگ یزید؛
- بررسی چگونگی تغییر خلافت از شاخه سفیانی به خلافت مروانی؛
- بررسی عصر خلافت عبدالملک بن مروان و سیاست‌های قومی و قبیله‌ای؛
- تحولات کوفه و قیام مختار و رخدادهای مکه و سرکوب عبدالله بن زبیر؛
- امویان و سیاست ادامه فتوح اسلامی در سرزمین‌های خلافت شرقی و خلافت غربی؛
- بررسی خلافت ولید بن عبدالملک و سلیمان بن عبدالملک (بررسی سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی)؛
- دوران خلافت عمر بن عبدالعزیز، تحولات و سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی؛
- عصر هشام بن عبدالملک و رخدادهای سیاسی و فرهنگی؛
- امویان و ائمه شیعه امام زین العابدین و امام محمد باقر (ع) و امام جعفر صادق (ع)؛
- ویژگی‌های فرهنگی و تمدنی عصر امویان؛
- تشکیلات دیوانی و دولتی و موسسات اقتصادی و ضرابخانه‌ها؛
- قیام‌های علویان و سادات؛
- آشنایی با زمینه‌های قیام‌های شعوبی در عصر اموی؛

- عصر واپسین خلیفه اموی، مروان بن محمد و چگونگی سقوط حکومت امویان؛
- بررسی علل و زمینه های سقوط امویان.

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون های نوشتاری عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

1. اجتهادی، ابوالقاسم، بررسی وضع مالی و مالیه مسلمین از آغاز تا پایان دوران اموی، تهران: سروش، ۱۳۶۳.
2. ابراهیم حسن، حسن، تاریخ سیاسی اسلام، از آغاز تا پایان عصر اموی، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: انتشارات جاویدان، ۲۶۳۱ ش.
3. جاحظه، ابی عثمان عمرو بن بحر، رساله الجاحظ فی بنی امیه، تحقیق ابوملحم، بیروت: بی نا، ۱۹۸۹.
4. جعفریان، رسول، تاریخ تحول دولت و خلافت از برآمدن اسلام تا بر افتادن سفیانیان، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۳.
5. خربوطلی، علی حسنی، مختار ثقفی: آینه عصر اموی، اثر علی حسنی کربوتلی؛ ترجمه: ابوالفضل طباطبائی، تهران: پدیده، ۱۳۸۶.
6. خضری، احمدرضا، تاریخ خلافت اسلامی از آغاز تا پایان آل بویه، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۸.
7. دیکسون، عبدالامیر عبد، خلافت اموی: بررسی سیاسی، ترجمه: گیتی شکری، تهران، طهوری، ۱۳۸۱.
8. زرین کوب، عبدالحسین، بامداد اسلام: داستان آغاز اسلام و انتشار آن تا پایان دولت اموی؛ تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۵.
9. طبری، محمد بن جریر، تاریخ الرسل و الملوک (تاریخ طبری)، ترجمه ابوالقاسم پاینده، چاپ دوم، تهران: اساطیر، ۱۳۶۲.
10. طقوش، محمدسهیل، دولت امویان، ترجمه: حجت الله جودکی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۴.
11. ممتحن، حسینعلی، تاریخ سیاسی اسلام در عصر امویان، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۱.

تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان (۱)

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان (۱)	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	جبرانی	نظری عملی	دروس پیش نیاز: تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر امویان
			پایه	نظری عملی	عنوان درسی به انگلیسی: History of Muslim World (in Abbasid Era (I
دروس هم نیاز: ندارد	تخصصی*	نظری* عملی	اختیاری	نظری عملی	روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام؛					

هدف کلی درس: آشنایی و شناخت تحولات سیاسی و اقتصادی و فرهنگی و نظامی جهان اسلام در عصر عباسیان با تاکید بر تحولات در شرق خلافت اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- شکل گیری و گسترش دعوت عباسیان را شرح دهد؛
- علل پیروزی نهضت عباسیان در خراسان بزرگ را برشمارد؛
- قلمرو خلافت شرقی را از ۱۳۲ تا ۶۵۷ را ترسیم کند؛
- تحولات سیاسی عصر عباسیان را در حوزه خلافت شرقی تشریح کند؛
- تحولات فرهنگی عصر عباسیان را در حوزه خلافت شرقی تشریح کند؛
- تحولات اقتصادی عصر عباسیان را در حوزه خلافت شرقی تشریح کند؛
- تحولات نظامی عصر عباسیان را در حوزه خلافت شرقی تشریح کند؛
- چگونگی تجزیه قلمرو اسلامی در عصر عباسیان را بیان کند؛
- اوضاع علویان و شیعیان با تکیه بر ائمه شیعه را توصیف نماید؛
- مناسبات حکومت‌های مستقل و نیمه مستقل و با خلافت عباسیان در حوزه خلافت شرقی را تشریح کند؛

- چگونگی شکل گیری فرقه‌ها و نحله‌های گوناگون عصر عباسیان در حوزه خلافت شرقی بیان کند؛
- رفتار و مناسبات عباسیان با ائمه اطهار از امام صادق(ع) تا امام عسکری و ماجرای غیبت صغریا را تشریح کند؛
- عصر سلطه ترکان و شکل گیری نظام امیرالامرائی را تشریح آسیب‌های آن را برشمارد؛
- چگونگی سلطه آل بویه بر بغداد را شرح دهد؛
- وضعیت سیاسی و اجتماعی و فرهنگی خلافت عباسیان از حمله طغرل تا حمله هلاکو را تشریح کند؛
- چگونگی و دلایل سقوط خلافت عباسیان در حوزه خلافت شرقی را معرفی کند؛
- زمینه‌های حمله مغول به بغداد و سقوط بغداد را شرح دهد؛
- ویژگی‌ها و ساختار فرهنگ و تمدنی عصر عباسیان را به اختصار توضیح دهد؛
- پیامدهای سقوط خلافت عباسی در جهان اسلام را تشریح کند.

سر فصل‌ها:

- کلیات و مقدمات درس، ارائه طرح درس و معرفی منابع و مطالعات حوزه خلافت عباسیان در شرق جهان اسلام؛
- ترسیم و تشریح حوزه جغرافیایی قلمرو خلافت شرقی؛
- بررسی روند شکل گیری دعوت عباسیان و معرفی قیام‌های ضد اموی در قلمرو اسلامی و معرفی نخستین داعیان عباسی در گستره خلافت اسلامی و معرفی شعارها و دعاوی آنها؛
- بررسی نقش ابومسلم در گسترش دعوت در خراسان و معرفی علل و زمینه‌های پیروزی نهضت عباسیان در خراسان بزرگ؛
- بررسی چگونگی تاسیس و فراز آمدن خلافت عباسیان؛
- شرح تحولات سیاسی؛
- شرح حال سیاسی خلفای عباسی از سفاح تا مستعصم؛
- حوزه قدرت و نفوذ خلیفه؛
- روابط سیاسی دستگاه خلافت با امرا و حکومت‌های نیمه مستقل و مستقل (سامانیان، طاهریان، صفاریان، دیلمیان و آل بویه، حمدانیان، آل مرداس)،
- والیان و کارگزاران عباسیان در ایران بزرگ، ماوراء النهر، عراق، شام، یمن و حجاز،
- معرفی ساختار سیاسی خلافت عباسیان، نهاد خلافت، نظام وزارت، نهاد قضاوت،
- شرح قیام‌های سیاسی علویان، شعوبیان، زیدیان، اسماعیلی،

- شکل‌گیری نظام امیرالامرائی و آسیب‌های آن.
- شرح تحولات علمی - فرهنگی:
  - شکل‌گیری جریان‌های فکری و عقیدتی اعم از فرق کلامی و غیر کلامی.
  - نقش ائمه اطهار در تحولات علمی عصر عباسیان.
  - بررسی نقش تمدن‌های پیشین در فعالیت‌های علمی عصر عباسیان.
  - بیت الحکمه و نهضت ترجمه و پیامدهای آن.
  - شکل‌گیری نظام علمی و ساختارهای بنیادها و موسسات آموزشی (مدرسه و بیت الحکمه - زاویه و...).
  - مناسبات عباسیان با اهل کتاب در جامعه اسلامی.
- شرح تحولات اقتصادی:
  - مناسبات ارضی.
  - مناسبات مالیاتی (جزیه، خراج و انواع آن مساحی مقاطعه الجاء و اقطاع و...).
  - شکل‌گیری نظام‌های اقتصادی، نهادهای اقتصادی در تمدن عصر عباسیان.
  - نقش ایرانیان در نظام اقتصادی عباسیان.
  - قیام‌های اقتصادی.
- شرح تحولات اجتماعی:
  - قیام‌های اجتماعی، مناسبات اجتماعی، طبقات اجتماعی.
  - شرح وضعیت فرهنگ تمدنی.
  - شهرو شهرسازی در حوزه قلمرو خلافت شرقی.
  - هنر صنایع و معماری و قصرسازی، اماکن رفاهی و تأسیسات اجتماعی، آداب رسوم و عقاید.
  - چگونگی و دلایل سقوط خلافت عباسیان.
  - بررسی دلایل سقوط عباسیان (درونی - بیرونی).
  - بررسی زمینه‌های حمله مغول به بغداد و سقوط بغداد.
  - تحلیل پیامدهای سقوط خلافت عباسی در جهان اسلام.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان (۲)

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان (۲)	عنوان درسی به انگلیسی: History of Muslim World (in Abbasid Era (II	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۳	نوع واحد	نظری	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: تاریخ تحولات جهان اسلام در عصر عباسیان (۱)
				عملی		
				نظری	پایه	دروس هم‌نیاز: ندارد
				عملی		
				نظری*	تخصصی*	
				عملی		
				نظری	اختیاری	
				عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد						
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.						

هدف کلی درس: آشنایی با خلافت عباسیان در غرب جهان اسلام و شناخت تحولات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی جهان اسلام در عصر عباسیان با تاکید بر تحولات در حوزه غربی خلافت اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- اوضاع داخلی خلافت عباسی در سده سوم، نفوذ ترکان و پیامدهای آن؛
- تحولات حوزه غربی خلافت اسلامی: شکل‌گیری دولت‌های نیمه مستقل بنی‌اغلب، طولونیان، اخشیدیان و دولت‌های مستقل دولت امویان اندلس، فاطمیان، مراطین، موحدون و....؛
- روابط حمدانیان، زنگیان و ایوبیان با نظام خلافت؛
- روابط و مناسبات خلافت عباسی با شرفای حجاز؛
- روابط خلافت عباسی با امپراطوری روم شرقی؛
- اوضاع اقتصادی: بودجه، امور مالی و درآمدها، سیاست کشاورزی و زمین داری، تجارت و راه‌های ارتباطی، صنعت و مسکوکات؛
- تشکیلات دیوانی و اداری: وزارت، دیوان‌ها، اداره ایالات، والیان و حوزه اختیارات آنها، تشکیلات نظامی، تشکیلات مذهبی و مناصب و مقامات مذهبی و قضایات؛
- ادیان و فرق در حوزه جهان اسلام (یهود، مسیحیت و ...):

- فرقه‌ها و منازعات و دسته بندی کلامی، فقهی، سیاسی، مکاتب فلسفی، عرفان و تصوف؛
- قیام‌ها و جنبش‌ها: زنگیان، اسماعیلیان، قرامطه، زیدیان و...؛

سر فصل درس :

- کلیات و مقدمات درس و ارائه طرح درس و معرفی منابع و مطالعات در حوزه خلافت عباسیان در غرب جهان اسلام؛

- ترسیم و تشریح قلمرو جغرافیایی خلافتاسلامی در حوزه غرب خلافت اسلامی؛
- تحولات سیاسی؛

- توصیف تحولات سیاسی در حوزه غرب خلافت اسلامی،
- شرح عملکرد سیاسی کارگزاران و والیان عباسی در غرب خلافت عباسی،
- روابط سیاسی دستگاه خلافت با امرا و حکومت‌های نیمه مستقل: بنی‌اغلِب، طولونیان، اخشیدیان، و دولت‌های مستقل دولت امویان اندلس، فاطمیان، مرابطین، موحدون و.....
- روابط سیاسی عباسیان با حمدانیان، زنگیان و ایوبیان،
- روابط و مناسبات سیاسیخلافت عباسی با شرفای حجاز،
- روابط سیاسی خلافت عباسی با امپراطوری روم شرقی.

• تحولات اقتصادی:

- بودجه، امور مالی و درآمدها، سیاست کشاورزی و زمین داری، تجارت و راههای ارتباطی، صناعت و مسکوکات در حوزه خلافت غربی،
- ادیان و فرق در حوزه غرب خلافت اسلامی (یهود، مسیحیت و خوارج و.....)،
- شرح قیام‌های سیاسی و جنبش‌های اسلامی در حوزه خلافت غربی : زنگیان، اسماعیلیان، قرامطه، زیدیان و ...

• شرح وضعیت فرهنگ و تمدنی:

- شهرو شهرسازی در حوزه قلمرو غرب خلافت اسلامی،
- هنر صنایع و معماری و قصرسازی،
- اماکن رفاهی و تاسیسات اجتماعی.

روش ارزشیابی

ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن الاثیر، الکامل فی التاریخ، بیروت: دارالفکر، ۱۳۹۸ق.
۲. طبری، محمد بن جریر، تاریخ الرسل و الملوک، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۹ق.
۳. ابن مسکویه، ابوعلی، تجاروت الامم، تهران: انتشارات سروش، ۱۳۶۶.
۴. المقدسی، مطهر بن طاهر، البدء و التاریخ، لیدن: مطبعه بریل، ۱۹۶۲م.
۵. ابن العبری، دولت‌های اسلامی، ترجمه عبدالحمید آیتی، تهران: شرکت علمی و فرهنگی.
۶. بروکلیمان کارل، تاریخ ملل و دول اسلامی، ترجمه هادی جزایری، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی ۱۳۸۳.
۷. زیدان، جرجی، تاریخ تمدن اسلام، ترجمه علی جواهر کلام، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۹.
۸. حنی، فیلیپ، تاریخ مفصل عرب، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۶۶.
۹. حسن، ابراهیم حسن، تاریخ سیاسی اسلام، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: انتشارات جاویدان ۱۳۶۰.
۱۰. خضری احمدرضا، تاریخ خلافت عباسی از آغاز تا پایان آل بویه، تهران: سمت.
۱۱. خضری بک محمد، محاضرات تاریخ الام الاسلامیه-الدوله العباسیه- مصر: مکتبه التجار الکبری.
۱۲. شهیدی، سید جعفر، تاریخ تحلیلی اسلام، تهران: مرکز نشر دانشگاهی ۱۳۷۰.
۱۳. زرین کوب، عبدالحسین، تاریخ مردم ایران از پایان ساسانیان تا پایان آل بویه، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۷.
۱۴. مکی، محمد کاظم، تمدن اسلامی در عصر عباسیان، ترجمه محمد سپهری، تهران: انتشارات سمت.
۱۵. رشیدالدین فضل الله همدانی، جامع التواریخ، به تصحیح محمد روشن و مصطفی موسوی، انتشارات البرز، تهران: ۱۳۷۳.
۱۶. ———، جامع التواریخ، به کوشش بهمن کریمی، انتشارات اقبال، تهران: چاپ سوم ۱۳۶۷.
۱۷. اشپولر، برتولد، تاریخ مغول در ایران، ترجمه محمود میرآفتاب، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران: چاپ دوم ۱۳۶۵.

- تشریح روند ورود قبائل عرب به شامات و پراکندگی قبائل عربی در آنجا،
- معرفی اجمالی وضعیت سیاسی اقتصادی و فرهنگی شام در عصر امویان،
- معرفی کارگزاران و والیان عباسی در شام،
- شامات در عصر دولت‌های مستقل و نیمه مستقل حمدانیان، آل مرداس، بنی عقیل، بنی معن، طولونیان، اخشیدیان و...،
- شامات در عصر زنگیان،
- شرح تحولات سیاسی-اقتصادی و فرهنگی مصر:
  - وضعیت مصر در آستانه فتوح اسلامی،
  - بررسی تاریخ سیاسی مصر از فتح اسلامی تا پایان عصر اموی،
  - کارگزاران اموی در مصر (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)،
  - مصر در عصر عباسیان،
  - کارگزاران عباسی در مصر (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)،
  - مصر در عصر آل طولون، اخشیدیان، فاطمیان،
  - اقدامات جوهر در مصر و ساخت قاهره.
- فاطمیان در مصر و شام (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)؛
- عصر ایوبیان در مصر و شام (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)؛
- عصر ممالیک بحری و برجی در مصر و شام (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)؛

روشن ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. فتوحات شام: خلاصه‌ای از الفتوح، ابن اعثم کوفی، مترجم محمد بن احمد مستوفی هروی، تهران: نشر بی‌زمان، ۱۳۹۳.
۲. ابن خلدون، عبدالرحمن، العبر، (تاریخ ابن خلدون)، ترجمه عبدالمحمد آیتی، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، تهران: ۱۳۶۸.
۳. ابن واصل، جمال‌الدین محمد، تاریخ ایوبیان، ترجمه پرویز اتابکی، تهران: آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹.

۴. بادکوبه‌هزروه، احمد، تاریخ‌نگاری مصر و شام در عصر ابویان، معصومه آبانگاه‌ازگمی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۵.
۵. عثمان، هاشم، تاریخ شیعه در شام، ترجمه حسن مدیر شانه‌چی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۲.
۶. مشرفه، عطیه مصطفی، نظم الحکم بمصر فی عصر الفاطمین، قاهره، دارالفکر العربی، ۱۹۴۸.
۷. مقریزی، ابوالعباس، السلوک لمعرفة دول الملوک، تحقیق محمد عبدالقادر عطا، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۹۹۷ م.
۸. مونس، حسین، تاریخ و تمدن مغرب، ۳ ج، ترجمه: حمیدرضا شیخی، تهران: سمت؛ مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، ۱۳۸۴ ش.
۹. ناصری طاهری، عبدالله، تاریخ سیاسی اجتماعی شمال آفریقا، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بی تا.
۱۰. نورایی، مرتضی؛ شعریافچی‌زاده، مهناز، تاریخ‌نگاری محلی و خط‌نویسی در مصر دوره اسلامی (قرن سوم تا دهم هجری / نهم تا شانزدهم میلادی)، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲ ش.

تاریخ دولت عثمانی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ دولت عثمانی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی				
	تعداد ساعت: ۳۲						
عنوان درسی به انگلیسی: History of Ottoman Empire	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	پایه	دروس پیش نیاز: تاریخ تحولات در شامات و مصر از فتح اسلامی تا برآمدن عثمانی	دروس هم نیاز: ندارد	روش آموزش: گفتگو و مباحثه آموزش تکمیلی عملی: دارد سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐ رشته تخصصی استاد ارانه دهنده درس: تاریخ اسلام.
		عملی					
		نظری	کارگاه ☐ جلسه نقد ☐				
		عملی		ندارد ☐			

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ شکل گیری دولت عثمانی و شناخت تحولات سیاسی اجتماعی فرهنگی و اقتصادی امپراتوری عثمانی.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- منابع و مطالعات امپراتوری عثمانی را نام ببرد؛
- جغرافیای سیاسی آسیای صغیر و آناتولی و شبه جزیره بالکان را تشریح کند؛
- تاریخ تحولات سیاسی امپراتوری عثمانی را شرح دهد؛
- قدرت گیری ترکان عثمانی در آناتولی و آسیای صغیر را توضیح دهد؛
- عصر تکوین و استقرار دولت عثمانی را تشریح کند؛
- عراق‌نادر یا دوره طلایی امپراتوری عثمانی را توضیح دهد؛
- زمینه‌ها و علل و ویژگی‌های عصر انحطاط را تشریح کند؛
- عصر تنظیمات را شرح دهد؛
- تحولات سیاسی و فکری عصر اصلاحات را تشریح کند؛
- زمینه‌های اضمحلال و فروپاشی امپراتوری عثمانی را برشمارد.

سر فصل درس:

- تشریح کلیات درس و معرفی منابع و مطالعات در حوزه دولت و امپراتوری عثمانی؛
- معرفی جغرافیای سیاسی آسیای صغیر و آناتولی و شبه جزیره بالکان؛

- تاریخ تحولات سیاسی امپراتوری عثمانی:
  - قدرت‌گیری ترکان عثمانی در آناتولی و آسیای صغیر،
  - منشا و خاستگاه،
  - جنگ ملازگرد و قدرت‌گیری سلاجقه روم،
  - تاریخ سیاسی سلاجقه روم،
  - حمله مغولان و انحطاط سلاجقه روم،
  - معرفی امیرنشین‌های مستقل آناتولی،
  - خیزش دولت اسلامی عثمانی،
  - بررسی عصر تکوین و استقرار دولت عثمانی،
  - حکومت عثمان اول، حکومت سلطان مراد اول،
  - دولت بایزید اول و حمله امیر تیمور و فروپاشی نخستین دولت عثمانی،
  - بررسی عصر اقتدار یا دوره طلایی عثمانی،
  - دوره دوم امپراطوری عثمانی،
  - دوره جدال و عصر شکوه عثمانی،
  - بررسی عصر انحطاط: عصر توقف و رکود، عوامل انحطاط،
  - بررسی عصر تنظیمات: ویژگی‌ها، پیامدها،
  - بررسی تحولات سیاسی و فکری عصر اصلاحات،
  - عصر لاله، مشروطه عثمانی،
- تاریخ تحولات فرهنگی و اجتماعی در عصر امپراتوری عثمانی؛
- بررسی رابطه فرهنگی و سیاسی دو سویه غرب و عثمانی؛
- تاثیر عصر اصلاحات بر تحولات فرهنگی در امپراتوری عثمانی؛
- اندیشمندان عصر اصلاحات؛
- تاثیر اندیشه مشروطیت بر تحولات فرهنگی؛
- نظام مشروطه و قانون؛ آزادی و حریت؛ امنیت و رفاه؛
- تاثیر اندیشه عثمانیت بر تحولات دولت عثمانی؛
- اندیشه عثمانیت در عصر مدحت پاشا؛ اندیشه عثمانیت پس از مدحت پاشا؛
- تاثیر اندیشه اسلامیت بر تحولات دولت عثمانی؛
- اسلامیت و مدحت پاشا؛ اسلام و دموکراسی؛
- نشریات فارسی زبان دولت عثمانی؛

- تاریخ تحولات اقتصادی در عصر امپراتوری عثمانی؛
- تشریح تاریخ تحولات اقتصادی در دولت عثمانی؛
- تاثیر دولت عثمانی بر تحولات اقتصادی اروپا؛
- انحطاط، اضمحلال و فروپاشی امپراتوری عثمانی: زمینه ها، علل، پیامدها.

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. امامی خویی، محمد تقی: تاریخ امپراتوری عثمانی، تهران، سمت، ۱۳۹۵.
۲. امامی خویی، محمد تقی: ترکان، اسلام، علوی گری در آناتولی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی، ۱۳۹۲.
۳. اوزون چارشیلی، اسماعیل حقی: تاریخ عثمانی، ترجمه وهاب ولی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۹، ۴ جلد.
۴. استانفورد، جی شاو: تاریخ امپراتوری عثمانی و ترکیه جدید، ترجمه محمود رمضانزاده، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۰.
۵. اینالچیق، خلیل دانلی اوغلو، محمدسید: امپراتوری عثمانی در عصر دگرگونی تنظیمات، ترجمه رسول عربخانی، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۱.
۶. باربر، نوتل: فرمانروایان شاخ زرین از سلیمان قانونی تا آتاتورک، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران، نشر گفتار.
۷. بارتولد، و: تاریخ ترک های آسیای میانه، ترجمه غفار حسینی، تهران، توس، ۱۳۷۶.
۸. جیشاو، استانفورد، تاریخ امپراطوری عثمانی و ترکیه جدید، محمود رمضانزاده، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۷۰.
۹. کیلتی، برناردین: سقوط قسطنطنیه، ترجمه مصطفی مغربی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۴.
۱۰. لوئیس، برنارد: ظهور ترکیه جدید، ترجمه محسن علی سبحانی، تهران، سمیه، ۱۳۷۲.
۱۱. پورگشتال، هامر: تاریخ امپراتوری عثمانی، ترجمه میرزا زکی علی آبادی، تهران، اساطیر، ۱۳۸۷.
۱۲. انتخایی، نادر: دین، دولت و تجدد در ترکیه، تهران، هرمس، ۱۳۹۲.
۱۳. منسفیلد، پتر: تاریخ خاورمیانه، ترجمه عبدالعلی اسپهبدی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۵.
۱۴. ووسینچ، وین، تاریخ امپراطوری عثمانی، سهیل آذری، تیریز: کتابفروشی تهران، ۱۳۴۶.
۱۵. یاغی، احمد اسماعیل، دولت عثمانی از اقتدار تا انحلال، ترجمه رسول جعفریان، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹.

تاریخ تحولات مغرب از فتح اسلامی تا پایان دولت حفصی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تحولات مغرب از فتح اسلامی تا پایان دولت حفصی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرائی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲			
عنوان درسی به انگلیسی: History of Maghreb from Islamic Conquest to Hafsid Dynasty	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد
		عملی		
		نظری	اختیاری	
		عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐				
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام و تاریخ فرهنگ و تمدن ملل اسلامی.				

هدف کلی درس: آشنایی دانشجو با سیر تحولات تاریخی سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منطقه مغرب از ورود اسلام تا پایان دولت بنو حفص.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- منابع اصلی تاریخ مغرب در ادوار مختلف را بشناسد؛
- اطلاعات پایه تاریخی کافی را از روند تحولات تاریخی ارائه دهد؛
- سیر فتوح اسلامی در مغرب اسلامی را شرح دهد؛
- دولت‌های مستقل و نیمه مستقل مغرب اسلامی را نام ببرد؛
- اهم جریان‌های فکری و مذهبی مغرب را برشمارد؛
- تحولات اقتصادی و اجتماعی مغرب اسلامی را شرح دهد؛

سر فصل درس:

- مرور کلیات درس و معرفی منابع و تحقیقات در حوزه مطالعاتی تاریخ آفریقه و مغرب اسلامی
- آشنایی با مفاهیم و اصطلاحات و حدود جغرافیایی آفریقه، مغرب اسلامی؛
- بررسی اوضاع سیاسی و فرهنگی مغرب در آستانه فتوح اسلامی؛
- فتوح اسلامی در آفریقه و مغرب و بررسی روند و خط سیر فتوح؛
- اوضاع سیاسی، فرهنگی و اجتماعی مغرب در عصر والیان مسلمان؛

- حضور جریان‌های علوی و خوارج در تحولات سیاسی افریقيه و مغرب اسلامی و شکل‌گیری دولت‌های محلی چون ادریسیان، اغلییان، بنی رستم، بنی مدار؛
- اوضاع سیاسی، فرهنگی و اقتصادی مغرب اسلامی در عصر خوارج (بنی رستم و بنی مدرار)؛
- اوضاع سیاسی، فرهنگی و اقتصادی مغرب اقصی در عصر ادریسیان؛
- اوضاع سیاسی، فرهنگی و اقتصادی مغرب ادنی و اوسط در عصر اغلییان؛
- نخستین داعیان علوی و اسماعیلی در مغرب و اقدامات ابوعبدالله شیعئ؛
- برآمدن فاطمیان در مغرب، اقدامات یکپارچه سازی دولت فاطمی: زمینه‌ها، سیر تحول تاریخی فاطمیان از عیدالله المهدی تا خلیفه چهارم المعز و عزیمت به مصر، فاطمیان و شهرسازی در مغرب؛
- مهاجرت بنو هلال: علل و پیامدها؛
- میراث داران فاطمیان در مغرب: بنو زیری و بنو حماد، ابن تومرت و جانشینان؛
- دولت مرابطون در مغرب اسلامی تا یوسف بن تاشقین: سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد
- عصر موحدان در مغرب اسلامی از تاسیس دولت تا سقوط: سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد؛
- بنی مرین در مغرب اقصی: سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد؛
- بنو عبدالوادی در مغرب اوسط: سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد؛
- بنو حفص در مغرب ادنی: سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد؛
- رقابت‌های اسپانیا و عثمانی در حوزه مدیترانه و تاثیر آن بر تحولات مغرب اسلامی؛

روشن ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن اثیر جزری، عزالدین، تاریخ الباهر فی الدوله الأتابکیه فی الموصل، تحقیق عبدالقادر طلیمات، قاهره: بی‌نا، ۱۹۶۳ م.
۲. ابن واصل، محمد بن سالم، تاریخ ابوییان، مصحح: جمال‌الدین الشیال، مترجم پرویز اتابکی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۳.
۳. خربوطلی، علی‌حسن، غروب الخلافه الاسلامیه، قاهره: مؤسسه‌المطبوعات الحدیثه، بی‌نا.
۴. دانشگاه کمبریج، تاریخ اسلام، ترجمه احمد آرام، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۶.
۵. دشراوی، فرحات، الخلافه الفاطمیة بالمغرب، حمادی ساحلی، بیروت: دارالغرب الاسلامی، ۱۹۹۴ م.

۶. مصر و الشام فی عصر الایوبیین و الممالیک، بیروت: دارالنهضة العربیه، ۱۹۷۲.
۷. قصی، الحسین، موسوعه الحضاره العربیه العصر الفاطمی و الأیوبی، بیروت: دارالبجار، ۲۰۰۵ م.
۸. قلقشندی، ابوالعباس احمد بن علی، صیح الاعشی فی صناعه الانشاء، قاهره: دارالکتب، ۱۹۱۰-۱۹۱۷ م.
۹. لاییدوس، ایرام، تاریخ جوامع اسلامی از آغاز تا قرن هجدهم، ترجمه محمود رمضانزاده، تهران: آستان قدس رضوی، ۱۳۷۶.
۱۰. مونس، حسین، تاریخ و تمدن مغرب، ۳ ج، ترجمه: حمیدرضا شیخی، تهران: سمت: مشهد: بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی، ۱۳۸۴ ش.
۱۱. ناصری طاهری، عبدالله، تاریخ سیاسی اجتماعی شمال آفریقا، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. بی تا.
۱۲. نورایی، مرتضی، شعر با فچی زاده، مهناز، تاریخ نگاری محلی و خطط نویسی در مصر دوره اسلامی (قرن سوم تا دهم هجری/نهم تا شانزدهم میلادی)، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲ ش.
۱۳. معزی، مریم، پیشگامان حکومتهای شیعی تاریخ حمدانیان و فاطمیان، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۰.
۱۴. ناصری طاهری، عبدالله، فاطمیان در مصر، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲ ش.

تاریخ دولت‌های اسلامی در اندلس

عنوان درسی به فارسی: تاریخ دولت‌های اسلامی در اندلس	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: History of Islamic Dynasties in Al-Andalus	
	دروس پیش‌نیاز: ندارد		جبرانی		
دروس هم‌نیاز: ندارد	تخصصی*	اختیاری	نظری عملی	نظری عملی	نظری عملی
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام و تاریخ فرهنگ و تمدن علل اسلامی.					

هدف کلی درس: آشنایی دانشجویان با سیر تحولات تاریخی سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سرزمین اندلس از ورود اسلام تا سقوط اندلس.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجوی بتواند:

- منابع اصلی تاریخ اندلس در ادوار مختلف را بشناسد؛
- اطلاعات پایه تاریخی کافی را از روند تحولات تاریخی در اندلس ارائه دهد؛
- سیر فتوح اسلامی در اندلس را تشریح کند؛
- دولت‌های اسلامی اندلس را برشمارد؛
- درباره اهم جریان‌های فکری و مذهبی اندلس صحبت کند؛
- تحولات اقتصادی را در اندلس تشریح کند؛
- اوضاع اجتماعی اندلس را در عصر دولت‌های اسلامی شرح دهد؛

سر فصل درس:

- معرفی منابع و تحقیقات در حوزه مطالعاتی تاریخ مغرب اسلامی و اندلس؛
- آشنایی با اصطلاحات و مفاهیم پرکاربرد و معرفی حدود جغرافیایی اندلس؛
- بررسی اوضاع سیاسی و فرهنگی اندلس در آستانه فتوح اسلامی؛
- وضعیت سیاسی و اجتماعی اندلس پیش از فتح اسلامی؛
- فتوح اسلامی در اندلس و بررسی روند فتح مناطق و شهرهای مهم آن؛

- اوضاع سیاسی، فرهنگی و اجتماعی اندلس در عصر والیان؛
- بررسی و تشریح تاریخ تحولات اندلس در عصر امراء تا برآمدن امویان اندلس؛
- اوضاع سیاسی، فرهنگی، تمدنی و اقتصادی اندلس در عصر امویان اندلس؛
- رقابت‌های قاطمی-اموی در اندلس و پیامدهای فرهنگی و مذهبی آن؛
- سقوط امویان و دوره ملوک الطوائفی اول در اندلس؛
- اندلس در عصر مرابطون و موحدون (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)؛
- روند قدرت‌گیری دولت‌های مسیحی همجوار و مناسبات آنها با اندلس؛
- عصر ملوک الطوائف دوم و شروع فرایند سقوط اندلس؛
- بنی‌احمر در غرناطه (سیاست، جامعه، فرهنگ و تمدن، اقتصاد)؛
- سقوط اندلس و بررسی تحلیلی سرنوشت مسلمانان اندلس پس از سقوط؛
- عصر باز پس‌گیری اندلس؛
- تأثیر حضور مسلمین در اندلس بر تاریخ اروپا؛
- انعکاس سقوط اندلس در آثار مسلمانان.

روشن‌آرزشیایی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آیتی، محمدابراهیم، اندلس، تاریخ حکومت مسلمین در اروپا، تهران: دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۷۶.
۲. ابن‌عبدالحکم، فتوح مصر و مغرب و اندلس، تحقیق عبدالمنعم عامر، القاهرة: ۱۹۶۱ م.
۳. ابن‌قوطیه، محمد بن عمر، تاریخ فتح اندلس، تصحیح ابراهیم ایبازی؛ ترجمه حمیدرضا شیخی، مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۶۹.
۴. مؤلف مجهول، اخبار المجموعه فی فتح الاندلس و ذکر امرانها، مدریة: ۱۸۶۷ م.
۵. ابن‌ایاس، ابوالبرکات محمد بن احمد، کتاب تاریخ مصر المعروف به بدایع الزهور فی وقایع الدهور، طبعه بولاق، ۱۳۱۱.ج.
۶. مؤلف مجهول، الحلل الموشیه فی ذکر الاخبار المراكشیة، الرباط: نشر علوش، ۱۹۳۶ م.
۷. ابن‌غذاری المراكشی، البیان المغرب فی أخبار الاندلس و المغرب، بیروت: ذرا الثقافة، ۱۹۸۳.
۸. شهیدی پاک، محمدرضا، تاریخ تحلیلی اندلس، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص) ۱۴۳۶ق.
۹. عنان، محمدعبدالله، تاریخ دولت اسلامی در اندلس، ترجمه عبدالمحمد آیتی، تهران: موسسه کیهان، ۱۳۶۶، ۵.ج.
۱۰. وات، مونتگمری، اسپانیای اسلامی؛ ترجمه محمدعلی طالقانی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۹.
۱۱. ناصری طاهری، عبدالله، تاریخ گسترش اسلام در افریقای شمالی و اروپا از آغاز تا سقوط اندلس، تهران: روزنامه ایران، موسسه انتشاراتی، ۱۳۸۱.

ورود و گسترش اسلام در ایران

عنوان درسی به فارسی: ورود و گسترش اسلام در ایران	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	تعداد ساعت: ۳۳	عنوان درسی به انگلیسی: Spread of Islam in Iran	دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی
	عملی		پایه		نظری	عملی	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری*	تخصصی*	اختیاری	نظری	عملی	عملی	عملی
	عملی	اختیاری		نظری	عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐							
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐							
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒							
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ ایران - تخصص قرون نخستین اسلامی.							

هدف کلی درس: آشنایی با روند ورود و گسترش اسلام به جامعه ایران، فرایند فتوح اسلامی در ایران، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی ایران در قرون نخستین اسلامی، درک مشارکت ایرانیان در نهضت‌های سیاسی و اجتماعی قرون نخستین اسلامی، آشنایی با جنبش‌های اجتماعی و سیاسی در ایران قرون نخستین اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس، انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- با منابع تاریخی حوزه مورد مطالعه آشنا شود؛
- فتوح اسلامی را در ایران ارزیابی نماید؛
- به درک وضعیت اقتصادی و اجتماعی ایران در آستانه ورود اعراب مسلمان به ایران نائل آید؛
- بتواند شرح مختصری از سیاست‌های مالی فاتحان مسلمان در ایران ارائه دهد؛
- بتواند به علل وقوع جنبش‌های اجتماعی در قرون نخستین اسلامی اشاره کند.

سرفصل درس:

- ارائه کلیات درس و معرفی طرح درس؛
- معرفی منابع تاریخی فتوح اسلامی در ایران؛
- شرح جغرافیای تاریخی قلمرو ساسانیان در آستانه حمله اعراب مسلمان؛
- بررسی پیشینه روابط ساسانیان با اعراب: حیره، یمن، بحرین (هجرت)؛
- تشریح وضعیت نابسامان اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، مذهبی و اقتصادی جامعه ساسانی به عنوان عامل سرعت بخش فتوح اسلامی در ایران؛

- شرح نخستین فتوح مسلمانان در ایران: حیره، قادسیه، مداین، جلولاء، نهاوند و...؛
- معرفی گونه‌های مواجهه نظامی میان اعراب مسلمان و ایرانیان (فتح به صلح و عنوه)، تأثیر امتیازات فتح به صلح در اسلام پذیری ایرانیان (عدم اخذ جزیه و خراج نامتعارف، عدم تخریب آتشکده‌ها و معابد، آزادی نسبی، تسامح)؛
- بررسی و شرح عوامل گسترش اسلام و پایداری آن در ایران: تشریح جاذبه‌های محتوایی قرآن کریم و دین اسلام و ماهیت غنی و پر محتوای و همگرایی با ظرفیت‌های موجود در ایران
- شرح نقش فرهنگ اسلامی در گسترش، پایداری دین اسلام در ایران؛
- بررسی نقش عاملان و کارگزاران خلفا در ایجاد تعاملات فرهنگی، تأثیر آن بر جامعه پذیری اسلامی، تشریح جایگاه صحابه رسول خدا (ص) در فتوح ایران و تأثیر آنان بر گروه ایرانیان به اسلام، نقش سلمان فارسی در فرمانداری مداین؛
- نقش حضور و پراکندگی علویان (حسنى و حسینی) در ایران؛
- وضعیت اجتماعی ایران در دو قرن اول هجری؛
- بررسی تأثیر مهاجرت‌های اعراب به ایران؛
- الگوی موالی‌گری و رشد اعتراضات اجتماعی و جنبش‌های مربوطه، آیین‌ها و آداب و رسوم، تغییرات اجتماعی، سبک‌های جدید زندگی، خانواده.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع کمک آموزشی:

۱. اشپولر، برتولد. تاریخ ایران در قرون نخستین اسلام، ج ۲. ترجمه مریم میراحمدی و غلامرضا ورهرام، تهران، علمی و فرهنگی.
۲. بولت، ریچارد، گروه به اسلام در قرون میانه، ترجمه صادق سجادی، تهران: نشر تاریخ.
۳. چوکسی، جمشید گرشاسب، سبزه و سازش، ترجمه: نادر میرسعیدی، تهران: ققنوس، ۱۳۸۷.
۴. زرین کوب، عبدالحسین. تاریخ ایران بعد از اسلام، تهران: امیر کبیر، ج ۸، ۱۳۷۹.
۵. زرین کوب، عبدالحسین. بامداد اسلام: داستان آغاز اسلام و انتشار آن تا پایان دولت اموی؛ تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۵.
۶. زرین کوب، عبدالحسین. تاریخ مردم ایران، از سقوط ساسانیان تا برآمدن آل بویه، تهران: امیر کبیر، ج ۲.
۷. صدیقی، غلامحسین، جنبش‌های دینی ایرانی در قرنهای دوم و سوم هجری؛ تهران: انتشارات پازنگ، ۱۳۷۲.
۸. فرای، ریچارد نلسون، عصر زرین فرهنگ ایران، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران: سروش.
۹. کرتیس، وستا سرخوش و دیگران، برآمدن اسلام، ترجمه کاظم فیروزمند، تهران: نشر مرکز، ۱۳۹۳.
۱۰. ممتحن، حسینعلی، نهضت شعوبه: جنبش ملی ایرانیان در برابر خلافت اموی و عباسی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۳.

تاریخ آسیای مرکزی و ماوراء النهر در دوره اسلامی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ آسیای مرکزی و ماوراء النهر در دوره اسلامی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲			
عنوان درسی به انگلیسی: History of Central Asia and Transoxiana in Islamic Period	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد
		عملی	اختیاری	
روشن‌آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐				
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، متخصص تاریخ آسیای مرکزی و قفقاز.				

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ تحولات در آسیای مرکزی و ماوراء النهر در دوره اسلامی و شناخت راه های نفوذ و گسترش اسلام در آسیای مرکزی و ماوراء النهر و چگونگی تداوم این آئین در منطقه را بداند.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- حدود جغرافیایی آسیای مرکزی و سرزمین‌های شرق خلافت اسلامی را ترسیم کند؛
- وضعیت سیاسی و فرهنگی آسیای مرکزی پیش از ورود اسلام را شرح دهد؛
- فتوحات اسلامی در آسیای مرکزی و گسترش اسلام در آن سرزمین در قرون اول و دوم هجری را توضیح دهد؛
- برآمدن سامانیان و نقش آنان در تحولات فرهنگی و اجتماعی در آسیای مرکزی و ماوراء النهر را شرح دهد؛
- شرح مختصری از دولت‌های اسلامی در آسیای مرکزی ارائه دهد؛
- وضعیت آسیای مرکزی در عصر مغولان و تیموریان را توضیح دهد؛
- خانات آسیای مرکزی را برشمارد.

سرفصل درس:

- حدود جغرافیایی آسیای مرکزی و سرزمین‌های شرق خلافت اسلامی، شبه قاره هند و شرق آسیا؛
- تاریخچه سیاسی و فرهنگی آسیای مرکزی پیش از ورود اسلام؛
- فتوحات اسلامی در آسیای مرکزی و گسترش اسلام در آن سرزمین در قرون اول و دوم هجری؛

- برآمدن سامانیان و نقش آنان در تحولات فرهنگی و اجتماعی در آسیای مرکزی؛
- حضور سلجوقیان و خوارزمشاهیان در منطقه؛
- دولت قراخانیان؛
- دولت قراختانیان؛
- سایر خانات ترک منطقه؛
- آسیای مرکزی در عصر مغولان و تیموریان؛
- خانات آسیای مرکزی از سقوط تیموریان تا انضمام به روسیه تزاری (خانات سیر اردو، بات، طغاتی‌مور، شیانیان، امرای هشرخانی، خانات خیوه و خوقند، امرای منگیت)؛

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آکادمی علوم تاتارستان، تاتارها: پیدایش و تحول از آسیا تا اروپا، ترجمه: بهرام نوزانی، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۹۰.
۲. بارتولد، ولادیمیر: تاریخ سیاسی و اجتماعی مرکزی تا قرن دوازده، ترجمه علی محمد زهما، کابل.
۳. بلیتسکی، آ: خراسان و ماوراء النهر، ترجمه پرویز ورجاوند، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۱.
۴. بیات، کاوه، آسیای میانه (مجموعه مقالات تاریخی)/ برتولد اشپولر، الکساندر بینگسن و دیگران؛ گردآوری و ترجمه کاوه بیات، تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۷۶.
۵. حبیبی، عبدالحی: تاریخ افغانستان بعد از اسلام، به اهتمام حبیب‌الله رفیع، دو جلد، کابل، انجمن تاریخ افغانستان، ۱۳۴۵.
۶. دینوری، ابوحنیفه احمد بن داود، اخبار الطوال، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، تهران: نشر نی، ۱۳۶۴.
۷. گیپ: فتوحات اعراب در آسیای مرکزی، ترجمه حسین احمدی‌پور، تبریز، چاپ اختر شمال، ۱۳۳۷.
۸. مهدی عمّاش، صالح، قتیبه بن مسلم الباهلی و حرکات جیش المشرق الشمالی فی ماوراءالنهر، بغداد: دارالحریه للطباعه، بی‌تا.

۹. مونس، حسین، اطلس تاریخ اسلام، ترجمه آذرتاش آذرنوش، چاپ دوم، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۲.
۱۰. نرشخی، ابوبکر محمد بن جعفر، تاریخ بخارا، ترجمه ابونصر احمد بن محمد بن نصر القباوی، تصحیح سید محمد تقی مدرس رضوی، چاپ دوم، تهران: توس، ۱۳۶۳/۱۴۰۷ق.
۱۱. ورجاوند، پرویز: میراث‌های تمدن ایرانی در سرزمین‌های آسیای شوروی، تهران، ۱۳۵۱.
۱۲. ورهرام، غلامرضا، تاریخ آسیای مرکزی در دوران اسلامی، مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۷۲.

تاریخ قفقاز و اران در دوره اسلامی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ قفقاز و اران در دوره اسلامی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: ندارد		
					نظری عملی	پایه
عنوان درسی به انگلیسی: History of Caucasia and Arran in Islamic Period	تعداد ساعت: ۳۲	نظری* عملی	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد		
					نظری	اختیاری
					عملی	عملی
					نظری	عملی
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐						
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، متخصص تاریخ آسیای مرکزی و قفقاز.						

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ تحولات در آسیای مرکزی و ماوراء النهر در دوره اسلامی و شناخت راه های نفوذ و گسترش اسلام در آسیای مرکزی و ماوراء النهر و چگونگی تداوم این آئین در منطقه را بداند.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می رود دانشجو بتواند:

- حدود جغرافیایی قفقاز و اران را ترسیم نماید؛
- وضعیت سیاسی و فرهنگی قفقاز و اران را پیش از ورود اسلام را شرح دهد؛
- فتوح اسلامی در قفقاز و اران را شرح و گسترش اسلام در آن سرزمین در قرون اول و دوم هجری را توضیح دهد؛
- برآمدن دولت‌های اسلامی در قفقاز و اران را شرح دهد؛
- شرح مختصری از دولت‌های اسلامی در قفقاز و اران را ارائه دهد؛
- نقش دولت‌های اسلامی اموی و عباسی در تحولات فرهنگی و اجتماعی قفقاز و اران را شرح دهد؛
- وضعیت قفقاز و اران در عصر مغولان و تیموریان را توضیح دهد؛
- تاریخ جریان‌های فکری در قفقاز و اران را بیان نماید.

سرفصل درس:

- کلیات درس و معرفی منابع و مطالعات؛
- حدود جغرافیایی قفقاز و اران و معرفی تقسیمات آن؛
- تاریخچه سیاسی و فرهنگی قفقاز و اران پیش از ورود اسلام؛
- روابط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی ایران با قفقاز و اران پیش از اسلام؛
- فتوح اسلامی در قفقاز و اران و گسترش اسلام در آن سرزمین در قرون اول و دوم هجری؛
- امرای اموی و عباسی در قفقاز و اران؛
- برآمدن دولت‌های اسلامی در قفقاز و اران و نقش آنان در تحولات فرهنگی و اجتماعی در آن سرزمین‌ها، قفقاز و اران در دوره حکومت‌های: ساجیان، سالاریان، سلجوقیان، شدادیان، جلاریان، چوپانان، ایلخانان، صفویان و ترکان عثمانی، افشاریه، زندیه و قاجار؛
- دلایل جدایی قفقاز از ایران؛
- سیاست‌های روسیه در قفقاز و اران؛
- جریان‌های سیاسی و فکری در قفقاز و اران.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. احمدی، حسین، تحولات منطقه‌ای ویژه قفقاز، تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۸۵.
۲. امیر احمدیان، بهرام، جغرافیای کامل قفقاز، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۱.
۳. بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ، جایگاه مناطق اطراف دریای خزر در تاریخ جهان اسلام /تالیف واسیلی ولادیمیروویچ بارتولد؛ ترجمه لیلا ربن‌شاه؛ ویراستار عنایتا... رضا، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۵.
۴. پاسدر ماجیان هراند، تاریخ ارمنستان، ترجمه محمد قاضی، تهران: انتشارات زرین، ۱۳۷۷.
۵. جوادی، سید مهدی، اوضاع فرهنگی آذربایجان، اران و ارمینیه در قرون نخستین اسلامی.
۶. حسین زاده شانجه چی، غلامحسین، تاریخ اسلام در آسیای میانه و قفقاز، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشرالمصطفی (ص)، ۱۴۳۵ق. = ۱۳۹۳.

۷. اورسول، ارنست، سفرنامه قفقاز و ایران، ترجمه علی اصغر سعیدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۸. دهقان نژاد، مرتضی، لقمان دهقان نیری، رمان سمباتیان، سیاست مذهبی نادر شاه در قفقاز، قم: موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تیبان، ۱۳۸۷.
۹. رضا، عنایت الله، آذربایجان و اران، تهران: انتشارات ایرانزمین، ۱۳۶۰.
۱۰. رضا، عنایت الله، اران از دوران باستان تا آغاز عهد مغول، تهران: انتشارات وزارت امورخارجه، ۱۳۸۰.
۱۱. عرفاتیان، مسعود، پیدایش جمهوری آذربایجان: با مروری فشرده بر جنگ‌های ایران و روسیه و دگرگونی‌های سیاسی - اجتماعی قفقاز در اواخر سده نوزدهم و دو دهه نخست سده بیستم، تبریز: ایران‌شناخت، ۱۳۹۵.
۱۲. گوگجه، جمال، قفقاز و سیاست امپراطوری عثمانی، ترجمه وهاب ولی، تهران: موسسه انتشارات وزارت امورخارجه، ۱۳۷۳.
۱۳. مینورسکی، ولادمیر، تاریخ شروان و دریند، ترجمه محسن خادم، تهران: بنیاد دائرةالمعارف اسلامی، ۱۳۷۵.
۱۴. نایب پور، محمد، تاریخ ایرانشناسی در روسیه، تهران، نگارستان اندیشه، ۱۳۹۴.
۱۵. ورجاوند، پرویز، ایران و قفقاز (اران و شروان) / نوشته، گردآوری و تنظیم پرویز ورجاوند، تهران: نشر قطره، ۱۳۷۸.

تاریخ دولت‌های اسلامی در شبه قاره هند

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ دولت‌های اسلامی در شبه قاره هند
	عملی			تعداد ساعت: ۳۲	
نظری	پایه	عنوان درسی به انگلیسی: History of Islamic Dynasties in Indian Subcontinent			
عملی				تخصصی*	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری*				اختیاری
	عملی				
	نظری				
	عملی				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، با تخصص تاریخ اسلام در شبه قاره هند.					

هدف کلی درس:

آشنایی با تاریخ دولت‌های اسلامی در شبه قاره هند و شناخت راه‌های نفوذ و گسترش اسلام در هند.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- حدود جغرافیایی شبه قاره هند را ترسیم کند؛
- مهمترین منابع تاریخ هند را نام ببرد؛
- تحولات سیاسی و اجتماعی شبه قاره هند پیش از ورود مسلمانان را فهرست کند؛
- چگونگی ورود مسلمانان به هند از قرن اول هجری؛
- فتوح غزنویان در شبه قاره هند را تبیین نماید؛
- روابط تجاری بنادر هند با مسلمانان و چگونگی نفوذ تدریجی اسلام در سواحل هند و جنوب شرقی آسیا را شرح دهد؛
- نقش عرفا و اهل تصوف در گسترش اسلام در شبه قاره هند را توضیح دهد؛
- دولت‌های اسلامی هند در هند را نام ببرد؛
- علل شکل‌گیری دولت بابریان در هند را تشریح کند؛
- نقش دولت‌های اسلامی در گسترش فرهنگ اسلامی در شبه قاره هند را توضیح دهد؛

- دولت‌های مسلمان هند را فهرست کند؛
- چگونگی نفوذ اسلام در سواحل جنوب شرقی آسیا را شرح دهد؛
- وضعیت مسلمانان هند در دوره استعمار انگلیس را تشریح کند؛
- وضعیت مسلمانان در هند در دوره استقلال را شرح دهد؛
- اطلاعات کافی از جوامع مسلمان در هند در دوره استقلال ارائه دهد.

سر فصل درس:

- کلیات، مفاهیم و اصطلاحات، حدود جغرافیایی، منابع؛
- تحولات سیاسی و اجتماعی شبه قاره هند پیش از ورود مسلمانان؛
- تبیین چگونگی ورود مسلمانان به هند از قرن اول هجری؛
- فتوح غزنویان در شبه قاره هند؛
- روابط تجاری بنادر هند با مسلمانان و چگونگی نفوذ تدریجی اسلام در سواحل هند و جنوب شرقی آسیا؛
- نقش عرفا و اهل تصوف در گسترش اسلام در شبه قاره هند؛
- دولت‌های اسلامی هند (غزنویان، ممالیک، خلجی‌ها، تغلق‌ها، بهمنی‌ها، لودی‌ها)؛
- علل شکل‌گیری دولت بابرین در هند؛
- نقش دولت‌های اسلامی در فرهنگ و تمدن شبه قاره هند؛
- دولت‌های شیعی هند (عادلشاهیان، قطب شاهیان، نظام شاهیان دکن)؛
- چگونگی نفوذ اسلام در سواحل جنوب شرقی آسیا؛
- بررسی علل پیشرفت اسلام در اندونزی؛
- وضعیت مسلمانان هند در دوره استعمار انگلیس؛
- وضعیت مسلمانان در هند در دوره استقلال.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اطهر رضوی، سیدعباس: شیعه در هند، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۶.

۲. احمد، عزیز، تاریخ تفکر اسلامی در هند، ترجمه تقی لطفی و یاحقی، تهران: انتشارات کیهان، ۱۳۶۷.
۳. اندیشه ایرانی فرهنگ هندی (آثاری از کارل ارنست، سیداطهر عباس‌رضوی، یوهانان فریدمان و دیگران)، ترجمه و تالیف: سیدمهدی حسینی‌اسفیدواجانی، تهران: نشر علم، ۱۳۹۱.
۴. اندونزی، گروهی از نویسندگان، تهران: دفتر مطالعات وزارت خارجه، ۱۳۸۰.
۵. باغستانی کوزه‌گر، محمد، مجموعه مقالات هند شناخت، تهیه‌کننده گروه تاریخ تمدن اسلامی موسسه پژوهشی اسلام و علوم انسانی، مشهد: نسیم رضوان، ۱۳۹۲.
۶. بونگارد، ل. ا: تاریخ نوین هند، ترجمه: پ. علوی، تهران: نشرین‌الملل، ۱۳۶۱.
۷. رضوی، سید عباس اطهر، شیعه در هند، واحد ترجمه. قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶.
۸. شایگان، داریوش: ادیان و مکتب‌های فلسفی هند، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۶.
۹. کرمی، مجتبی، نگاهی به تاریخ حیدرآباد، تهران: دفتر مطالعات وزارت خارجه، ۱۳۷۳.
۱۰. نهر، جواهرلعل، کشف هند، ترجمه محمود تفضلی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۱.
۱۱. یاری، سیاوش: تاریخ اسلام در هند (از آغاز تا قرن پنجم هجری)، تهران: نشر ادیان، ۱۳۸۸.
۱۲. هالیستر، جان نورمن، تشیع در هند، ترجمه مشایخ فریدنی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۳.

تاریخ ورود و گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ ورود و گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرائی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲			
عنوان درسی به انگلیسی: History of Spread of Islam in Southeast Asia	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد
		عملی		
		نظری	اختیاری	
		عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐				
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، با تخصص تاریخ اسلام در شبه قاره هند و شرق آسیا.				

هدف کلی درس: آشنایی با نحوه و فرآیند نفوذ و گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی و شناخت ساز و کارها، زمینه‌ها، علل و عوامل نشر اسلام در این آسیای جنوب شرقی.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- جغرافیای طبیعی و تاریخی جنوب شرق آسیا را توصیف کند؛
- اوضاع سیاسی و اجتماعی آسیای جنوب شرقی قبل از ورود مسلمانان را شرح دهد؛
- عصر نفوذ اسلام در چین و هند را توضیح دهد؛
- چگونگی ورود اسلام و فرآیند گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی را شرح دهد؛
- نقش بازرگانان مسلمان را در گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی را تشریح کند؛
- نقش صوفیان و علما را در گسترش اسلام در منطقه توضیح دهد؛
- حکومت‌های محلی مسلمان را برشمارد و نقش آنان را در نشر و گسترش اسلام تشریح کند؛
- ورود استعمارگران پرتغالی، هلندی، انگلیسی و... جنبش‌های ضد استعماری را توضیح ده؛
- تصویری کلی از اقلیت‌های مسلمان در تایلند، میانمار، فیلیپین، کامبوج و ویتنام ارائه دهد.

سر فصل درس:

- معرفی کلیات درس و معرفی منابع و مطالعات؛
- ترسیم جغرافیای طبیعی و تاریخی منطقه؛
- تشریح اوضاع سیاسی و اجتماعی آسیای جنوب شرقی قبل از ورود مسلمانان؛
- بررسی نفوذ اسلام هند و چین؛
- بررسی ورود اسلام و فرآیند اسلامی شدن منطقه؛
- نقش بازرگانان مسلمان ایرانی، عرب، هندی و چینی در گسترش اسلام؛
- بررسی صوفیان و علما و گسترش اسلام در منطقه؛
- بررسی وضعیت حکومت‌های محلی مسلمان در آسیای جنوب شرقی؛
- سلطنت مالاکا، دماک، ماتارام، جوهور، سلاطین برونی و...؛
- نقش حکومت‌های محلی مسلمان در نشر و گسترش اسلام در آسیای جنوب شرقی؛
- تاریخ ورود استعمارگران پرتغالی، هلندی انگلیسی در آسیای جنوب شرقی؛
- معرفی جنبش‌های ضد استعماری در آسیای جنوب شرقی؛
- اقلیت‌های مسلمان در تایلند، میانمار، فیلیپین، کامبوج و ویتنام.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن بطوطه، محمد، سفرنامه ابن بطوطه، ترجمه: دکتر محمدعلی موحد، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ سوم، ۱۳۶۱ ش.
۲. حسن، ریاض (ویراستار)، بومی و جهانی تغییرات اجتماعی در آسیای جنوب شرقی: مقالاتی در بزرگداشت پرفسور سیدحسن العطاس، ترجمه ابوالفضل مرشدی، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۸۹.
۳. راوسون، فیلیپ، هنر جنوب شرق آسیا، ترجمه محمدتقی فرامرزی، تهران: فرهنگستان هنر، ۱۳۸۳.
۴. شاهنده، بهزاد، سیاست و حکومت در آسیای جنوب شرقی، تهران: سمت، ۱۳۷۴.
۵. عثمان، محمد تائب، تمدن اسلامی در سرزمینهای مالایی، ترجمه محمد جواد ناطق‌پور و همکاران، تهران: بنیاد اندیشه اسلامی، ۱۳۸۰.

۶. کرلوگو، فیونا، هنرهای زیبای اقوام جنوب شرق آسیا، ترجمه رفیه بهزادی، تهران: طهوری، ۱۳۸۹.
۷. کو، کی کیم، تاریخ جنوب شرقی، جنوب و شرق آسیا مقاله‌ها و اسناد، ترجمه: علی درویش، مشهد: معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲.
۸. کیت تازی، آنوچا، جایگاه سیاسی اجتماعی مسلمانان تایلند در دوره معاصر، ترجمه سوکسامران، تهران: مؤلف، ۱۳۹۲.
۹. مارسنیکوفسکی، اسماعیل، از اصفهان تا آیوتایا، روابط بین ایران و سیام در قرن هفده، ۲۰۰۴م.
۱۰. هوکر، ام، بی، اسلام در جنوب شرقی آسیا، ترجمه: محمدمهدی حیدریپور، تهران: مشهد: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱.
۱۱. مرل کالوین ریکلفس، تاریخ جدید اندونزی، ترجمه عبدالعظیم هاشمی نیک، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۷۰.
۱۲. مقالات برگزیده دائره‌المعارفها و مجلات علمی پژوهشی.

تاریخ معاصر کشورهای اسلامی پیرامون ایران

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ معاصر کشورهای اسلامی پیرامون ایران
	عملی			تعداد ساعت: ۳۲	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری*	پایه		تخصصی*	عنوان درسی به انگلیسی: Contemporary History of Iran Neighbors
	عملی				
	نظری	اختیاری			
عملی					
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تاکید بر روابط خارجی خاورمیانه در دو سده اخیر.					

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ دو قرن اخیر سرزمین‌های همجوار ایران و پیوندهای فرهنگی، تاریخی و اقتصادی آن با ایران.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- ضمن درک صحیح سیر تحولات تاریخی سرزمین‌های همجوار ایران نسبت به پیوندها و مشترکات این سرزمین‌ها با ایران آگاهی یابد؛
- تصویری کلی از وضعیت ترکیه از فروپاشی امپراتوری عثمانی تا کنون بیان نماید؛
- درباره تاریخ تحولات سیاسی عراق از زمان استقلال از عثمانی تاکنون اطلاعات کلی را ارائه دهد؛
- اطلاعات کلی را از وضعیت پاکستان از زمان استقلال از هند تاکنون بیان کند؛
- درباره تاریخ کلی افغانستان از زمان استقلال از ایران تا کنون توضیح دهد؛
- اطلاعات کلی از ترکمنستان، آذربایجان و ارمنستان بدست دهد.

سر فصل درس:

- ترکیه از فروپاشی امپراتوری عثمانی تا کنون:
  - جنگ جهانی اول و روند شکل‌گیری جمهوری ترکیه،
  - روند نهادینه شدن سکولاریسم در ترکیه،

- تحولات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی عصر آنتاتورک و اینونو،
- تحولات نیمه دوم قرن بیستم در ترکیه،
- روند قدرت گیری اسلام گرایان در ترکیه و ویژگی‌ها و مبانی فکری آنان،
- مناسبات ترکیه و اروپا، مناسبات ترکیه با ایران قبل از انقلاب اسلامی،
- فراز و فرود مناسبات ترکیه و ایران پس از انقلاب اسلامی و علل و پیامدهای آن.
- عراق از استقلال از عثمانی تاکنون:
  - ثوره العشرین، عراق در دوره نظام پادشاهی،
  - قدرت گیری حزب بعث، عصر کودتاها، عراق در عصر صدام،
  - عراق در دوره پس از صدام،
  - مناسبات عراق با ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی
- پاکستان از استقلال از هند تاکنون:
  - پاکستان پیش از استقلال، جنبش استقلال به رهبری محمد علی جناح،
  - روند تحولات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی در طول قرن بیستم،
  - زمینه‌های شکل گیری و گسترش جریان‌های افراطی سلفی در پاکستان و تاثیرات آن در منطقه،
  - مناسبات پاکستان و ایران
- افغانستان از استقلال از ایران تا کنون:
  - علل جدایی افغانستان از ایران، افغانستان در میانه بازی بزرگ (روسیه و انگلستان)،
  - دوران اشغال شوروی و شکل گیری جریان‌های مجاهدین،
  - شناسایی احزاب و گروه‌های مهم افغانستان از طالبان تا حزب وحدت اسلامی،
  - افغانستان از خروج شوروی تا سلطه طالبان،
  - افغانستان از سقوط طالبان تاکنون،
  - مناسبات افغانستان با ایران،
  - مساله مهاجرت و آوارگان افغان و پیامدهای آن
- ترکمنستان، آذربایجان و ازمنستان:
  - اوضاع سیاسی و فرهنگی سرزمین‌های مزبور در دوره شوروی، از استقلال تاکنون،
  - جریان‌های افراطی اسلام گرا در قفقاز جنوبی،
  - مناقشه قره باغ و پیامدهای آن،
  - مناسبات هریک با ایران.

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اکرام، محمد. تاریخ تمدن اسلامی در هند و پاکستان، لاهور: بی تا، چاپ هفتم، ۱۹۹۷.
۲. امیر اردوش، محمدحسین، تاملی بر مساله وحدت اسلامی از دیرباز تا دیروز با تکیه بر جنبش اتحاد اسلام، تهران: مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، معاونت فرهنگی، ۱۳۸۹.
۳. انتخابی، نادر: دین، دولت و تجدد در ترکیه، تهران، هرمس، ۱۳۹۲.
۴. بلیک، جرالد، درایسدل، آلسدیر: جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال آفریقا، ترجمه دره میرحیدر، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، ۱۳۶۹.
۵. حسین پور، اکرم، ماهیت تحولات در آسیای مرکزی و قفقاز، تهران: وزارت امور خارجه، موسسه چاپ انتشارات، ۱۳۷۳.
۶. خوافی، یعقوب علی، پادشاهان متاخر افغانستان، ویراستاری، مقدمه و فهرس محمدرور مولایی، تهران: موسسه انتشارات عرفان، ۱۳۹۰.
۷. سالم الجبیر الصباح: امارات خلیج فارس و مسئله نفت، ترجمه علی بیگدلی، انتشارات میراث ملل، ۱۳۶۸.
۸. کیکیف و دیگران: تاریخ معاصر کشورهای عربی، ترجمه محمدحسین روحانی، تهران، توس، ۱۳۶۷.
۹. لوئیس، برنارد، دین، سیاست و حکومت در خاورمیانه، مترجمان علی باقری دولت آبادی، جابر قاسمی؛ ویراستار علمی محمدجواد خلیلی، قم: علامه بهبهانی، ۱۳۹۴.
۱۰. لوئیس، برنارد، خاورمیانه: دو هزار سال تاریخ از ظهور مسیحیت تا امروز، ترجمه حسن کامشاد، تهران، نشر نی، ۱۳۸۱.
۱۱. لوئیس، برنارد، زبان سیاسی اسلام، مترجم غلامرضا بهروز لک: تهیه واحد تدوین اندیشه سیاسی اسلامی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، قم: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی، مرکز انتشارات، ۱۳۷۸.
۱۲. مار، فب: تاریخ نوین عراق، ترجمه محمد عباس پور، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۸۰.
۱۳. مقداشی، زهیر: امتیازات نفتی خاورمیانه، ترجمه سیروس ابراهیم زاده، انتشارات پیروز، ۱۳۵۴.
۱۴. منسفیلد، پیتر: تاریخ خاورمیانه، ترجمه عبدالعلی اسپهبدی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۵.
۱۵. یازجی، تحسین، پارسی نویسان آسیای صغیر، تهران: سازمان فرهنگ و ارتباطات، ۱۳۷۱.
۱۶. وثوقی، محمداقبر، علل و عوامل جابجایی کانون های تجاری در خلیج فارس، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۸۹.

تاریخ تحولات جهان اسلام در حوزه خلیج فارس

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تحولات جهان اسلام در حوزه خلیج فارس	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Muslim World in the Persian Gulf Region			جبرائی	
			پایه	
			تخصصی*	نظری*
			اختیاری	عملی
روشن‌آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐				
سفر علمی ☒ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با گرایش تحولات جهان اسلام معاصر.				

هدف کلی درس: بررسی جغرافیای طبیعی و اقلیمی خلیج فارس و اهمیت کشورهای اسلامی همسایه ایران.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- منابع و مطالعات و اسناد تاریخی درباره خلیج فارس و کشورهای حاشیه آن را نام ببرد؛
- جغرافیای تاریخی و تحولات مرزهای تاریخی در حوزه خلیج فارس و دگرگونی‌های ترکیب انسانی و قومی در کشورهای اسلامی جنوب خلیج فارس را شرح دهد؛
- چگونگی گسترش اسلام در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس را توضیح دهد؛
- تاریخ سیاسی کشورهای اسلامی در حوزه جنوبی خلیج فارس و دریای عمان را شرح دهد؛
- تاریخ اقتصادی کشورهای اسلامی در حوزه جنوبی خلیج فارس و دریای عمان با تکیه بر نقش نفت در دوران معاصر؛
- مذاهب اسلامی در کشورهای حوزه خلیج فارس را بیان نماید؛
- عوامل مؤثر بر روابط ژئوپولیتیک ایران و کشورهای حوزه خلیج فارس را بر شمارد؛
- مناسبات ایران و کشورهای حاشیه خلیج فارس در ادوار تاریخی را با تکیه بر دوران معاصر و نقش قدرت‌های خارجی را شرح دهد؛
- حضور قدرت‌های خارجی در خلیج فارس و مناسبات سیاسی و اقتصادی آنان با کشورهای منطقه را تشریح نماید؛

- عوامل تاریخی همگرایی در کشورهای حوزه خلیج فارس را بر شمارد؛
- عوامل واگرایی در کشورهای حوزه خلیج فارس را بر شمارد.

سر فصل درس:

- کلیات درس و معرفی منابع و مطالعات درس و معرفی اسناد تاریخی درباره خلیج فارس و کشورهای حاشیه آن؛
- جغرافیای تاریخی و تحولات مرزهای تاریخی در حوزه خلیج فارس و دگرگونی‌های ترکیب انسانی و قومی در کشورهای اسلامی جنوب خلیج فارس؛
- گسترش اسلام در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس؛
- تاریخ سیاسی کشورهای اسلامی در حوزه جنوبی خلیج فارس و دریای عمان؛
- تاریخ اقتصادی کشورهای اسلامی در حوزه جنوبی خلیج فارس و دریای عمان با تکیه بر نقش نفت در دوران معاصر؛
- مذاهب اسلامی در کشورهای حوزه خلیج فارس؛
- عوامل تأثیرگذار بر روابط ژئوپولیتیک ایران و کشورهای حوزه خلیج فارس؛
- مناسبات ایران و کشورهای حاشیه خلیج فارس در ادوار تاریخی (با تکیه بر دوران معاصر و نقش قدرت‌های خارجی)؛
- بررسی سابقه روابط سیاسی-اقتصادی ایران با قبايل حاشیه خلیج فارس در دوران ایران؛
- بررسی روابط ایران و شیخ نشین‌های سواحل جنوبی خلیج فارس در دوران صفویه، افشار و زندیه؛
- بررسی روابط ایران، عربستان سعودی، امیرنشینان عمان، مسقط و... در دوران قاجار؛
- مطالعه و بررسی روابط ایران و کشورهای عربی سواحل خلیج فارس در دوران پهلوی اول و دوم؛
- روابط ایران با کشورهای عربستان سعودی، کویت، قطر، عمان، بحرین و امارات در عصر انقلاب اسلامی؛
- حضور قدرت‌های خارجی در خلیج فارس و مناسبات سیاسی و اقتصادی آنان با کشورهای منطقه؛
- عوامل تاریخی همگرایی در کشورهای حوزه خلیج فارس؛
- عوامل واگرایی در کشورهای حوزه خلیج فارس.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایان ی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. الهی، همایون، خلیج فارس و مسایل آن، نشر قومس، ۱۳۸۴.
۲. امامی، محمدعلی، عوامل تأثیرگذار داخلی در خلیج فارس، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۸۰.
۳. امیراحمدی، هوشنگ، جزایر کوچک سیاست‌های بزرگ، نشر آمن، ۱۳۸۱.
۴. دژاردن، تری، صد میلیون عرب، ترجمه حسین مهری، انتشارات قومس، ۱۳۵۵.
۵. روشن‌دل، جلیل و حسین سیف‌زاده، تعارضات ساختاری در منطقه خلیج فارس، مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه، ۱۳۸۲.
۶. سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، "ژئوپلیتیک منطقه خلیج فارس (با تأکید بر شیعیان)"، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۷.
۷. عزتی، عزت‌ا...، جغرافیای استراتژیک ایران، جلد دوم، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۹.
۸. فاضلی‌نیا، نفیسه، ژئوپلیتیک شیعه و نگرانی غرب از انقلاب اسلامی، انتشارات شیعه‌شناسی، ۱۳۸۶.
۹. فولر، گراهام، قیله عالم، ژئوپلیتیک ایران، ترجمه عباس منبخر، نشر مرکز، ۱۳۷۳.
۱۰. کریمی پور، یدالله، مقدمه‌ای بر ایران و همسایگان (منابع تنش و تهدید)، انتشارات جهاد دانشگاهی تربیت معلم، ۱۳۷۹.
۱۱. کمپ، جفری و رابرت هارکاوای، جغرافیای استراتژیک خاورمیانه، ترجمه مهدی حسینی متین، جلد اول، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۳.
۱۲. مجتهدزاده، پیروز، جزایر تنب و ابوموسی، ترجمه حمیدرضا ملک‌محمدی نوری، وزارت امور خارجه، ۱۳۸۳.
۱۳. مجتهدزاده، پیروز، ایده‌های ژئوپلیتیک و واقعیت‌های ایرانی، نشر نی، ۱۳۷۹.
۱۴. نامی، محمدحسن، مسایل مرز دریایی ایران و کویت، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۶.

خدمات متقابل ایران و اسلام

عنوان درسی به فارسی: خدمات متقابل ایران و اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
			پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Mutual Services of Iran and Islam	تعداد ساعت: ۳۲	تخصصی*	تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
			اختیاری	عملی	
				نظری	
				عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☒ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تاکید بر روابط تاریخ اسلام و تاریخ ایران با رویکرد تمدنی.					

هدف کلی درس: آشنایی با خدمات متقابل ایران و اسلام و شناخت تعاملات ایران و اسلام.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- منابع و مطالعات موجود در حوزه معرفی خدمات متقابل ایران و اسلام را معرفی کند؛
- قرآن و مسئله ملیت و آشنایی با ظرفیت‌های اسلام در تعامل میان اقوام را تشریح کند؛
- حضور ایرانیان در رخدادهای تاریخی اسلام را تصویر نماید؛
- ظرفیت‌های ایرانیان در پذیرش آیین اسلام را معرفی کند؛
- خدمات اسلام به ایرانیان را بر شمارد؛
- مختصری از تعاملات فرهنگی و مذهبی ایرانیان و اسلام را بیان کند؛
- مختصری از تعاملات اجتماعی ایرانیان و اسلام را تشریح کند؛
- خدمات ایرانیان به اسلام را فهرست کند.

سر فصل درس:

- معرفی منابع و مطالعات موجود در حوزه معرفی خدمات متقابل ایران و اسلام؛
- قرآن، مسئله ملیت و آشنایی با ظرفیت‌های اسلام در تعامل میان اقوام؛

- ایرانیان در قرآن، احادیث و روایات؛
- اسلام گرایی ایرانیان و حضور ایرانیان در رخدادهای تاریخی اسلام؛
- معرفی ظرفیت‌های ایرانیان در پذیرش آیین اسلام؛
- خدمات اسلام به ایرانیان؛
- تعاملات فرهنگی و مذهبی؛
- تعاملات اجتماعی؛
- خدمات ایرانیان به اسلام؛
- تأثیرات فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی؛
- خدمات دیوانی ایرانیان؛
- نقش خاندان‌های ایرانی در توسعه و گسترش اسلام و علوم اسلامی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابطحی، نور الدین، ایرانیان در قرآن و روایات، تهران: به آفرین، ۱۳۸۳.
۲. ابراهیمیان، حجت‌الله، اسلام و ایران، تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۳.
۳. جان احمدی، فاطمه، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: نشر معارف، ۱۳۸۶.
۴. جرجی زیدان، تاریخ تمدن اسلام، ترجمه: علی جواهر کلام، تهران: انتشارات امیر کبیر، چاپ پنجم، ۱۳۵۶.
۵. حضور ایرانیان در جهان اسلام، ویراسته: ریچارد هوانسیان، جورج صباغ، ترجمه: فریدون بدره‌ای، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران، ۱۳۸۱.
۶. زرین کوب، عبدالحسین، کارنامه اسلام، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۴۸.
۷. شاکد، شاول، از ایران زردشتی تا اسلام، ترجمه: مرتضی ثاقب‌فر، تهران: نشر ققنوس، ۱۳۹۰.
۸. قربانی، زین‌العابدین، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: نشر فرهنگ.
۹. ناث؛ گل‌دزیهر، اسلام در ایران، شعوبه: نهضت مقاومت ملی ایران علیه امویان و عباسیان، ترجمه محمود افتخارزاده و محمد حسین عضدانلو، تهران: مؤلف، ۱۳۷۱.

۱۰. محمدی اشتهاردی، محمد، رابطه ایران با اسلام و تشیع، تهران: برهان، ۱۳۷۸.
۱۱. محمدی ملایری، محمد، تاریخ و فرهنگ ایران در دوران انتقال از عصر ساسانی به عصر اسلامی، تهران، توس، ۱۳۷۹-۱۳۸۴، ۵ جلد.
۱۲. مطهری، مرتضی، خدمات متقابل اسلام و ایران، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۷۰.
۱۳. نفیس احمد، خدمات مسلمانان به جغرافیا، ترجمه حسن لاهوتی، مشهد: آستان قدس، ۱۳۶۷.
۱۴. یزدان پرست لاریجانی، محمدحمید، ایران و ایرانیان در متون مقدس: اوستا، تورات، انجیل، قرآن و حدیث، تهران: اطلاعات، ۱۳۹۵.
۱۵. یزدان پرست لاریجانی، محمدحمید، نامه ایران: مجموعه مقاله‌ها، سروده‌ها و مطالب ایران‌شناسی، تهران: اطلاعات، ۱۳۸۴ - ۱۳۹۱.

تاریخ جنگ‌های صلیبی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ جنگ‌های صلیبی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Crusades	اختصاصی*				
	اختیاری				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا به تحولات تاریخ اسلام و اروپا در قرون میانه.					

هدف کلی درس: شناخت جنگ‌های صلیبی و آشنایی با علل و عوامل و نتایج آن.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- تشریح جغرافی نظامی و پراکندگی شهرهای مسلمان نشین درگیر جنگ‌های صلیبی؛
- علل بروز جنگ‌های صلیبی و تشکیل امارت‌های صلیبی نشین را بیان نماید؛
- وضعیت جهان اسلام در آستانه جنگ‌های صلیبی را توضیح دهد؛
- سالشمار سیاسی دولت‌های شمال آفریقا و شام درگیر در جنگ‌های صلیبی را بیان کند؛
- تصویری کلی از جنگ اول تا هشتم صلیبی ارائه دهد؛
- اوضاع سیاسی و اقتصادی و فرهنگی شهرهای شام و مصر و شمال آفریقا هم عصر جنگ‌های صلیبی را بیان نماید؛
- آثار و نتایج جنگ‌های صلیبی در سرزمین‌های اسلامی را برشمارد؛
- علل شکست صلیبان از مسلمانان را شرح دهد.

سر فصل درس:

- تشریح جغرافی نظامی و پراکندگی شهرهای مسلمان نشین درگیر جنگ‌های صلیبی؛
- علل بروز جنگ‌های صلیبی و تشکیل امارت‌های صلیبی نشین؛
- بررسی وضعیت جهان اسلام در آستانه جنگ‌های صلیبی؛
- سالشمار سیاسی دولت‌های شمال آفریقا و شام درگیر در جنگ‌های صلیبی؛

- بررسی تاریخی جنگ اول تا هشتم صلیبی؛
- اوضاع سیاسی و اقتصادی و فرهنگی شهرهای شام، مصر و شمال آفریقا هم عصر جنگ‌های صلیبی؛
- شرح آخرین نبردهای صلیبی و نتایج آنها؛
- آثار و نتایج جنگ‌های صلیبی در سرزمین‌های اسلامی؛
- بررسی علل شکست صلیبیان از مسلمانان.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. استیفن، رانسیمان، تاریخ جنگ‌های صلیبی، ترجمه منوچهر کاشف، تهران: انتشارات علمی، ۱۳۷۱.
۲. حسن، زکی محمد، جهانگردان مسلمان در دوره میانی، ترجمه عبدالله ناصری طاهری، تهران: نشر جلوه پاک، ۱۳۷۶.
۳. ده جتار در جنگ‌های صلیبی، پژوهشی از انجمن مطالعات جنگ‌های صلیبی و شرق لاتین؛ ترجمه سمیه رضایی - مریم طاهری، تهران، نشر علم، ۱۳۹۳.
۴. رشاد، محمد: جنگ صلیبی، نشراندیشه ۱۳۵۱، دوجلد، تهران
۵. شاندور، آلبر، صلاح الدین ناب‌ترین قهرمان اسلام، ترجمه عبدالمحمد روح بخشان، تهران، نشر حروفیه، ۱۳۷۸.
۶. کیانفر پاریزی، ترابی‌راد، محمد علی، دو قرن وحشت: گزارش از جنگ‌های صلیبی، تهران: پیام آزادی، ۱۳۶۸.
۷. لوگوف، ژاک: اروپا، مولود قرون وسطی: بررسی تاریخی فرآیند تکوین و تکامل اروپا در قرون وسطی (سده‌های ۴ تا ۱۶ میلادی)، ترجمه و توضیح: بهاء‌الدین بازرگانی گیلانی، تهران، کویر، ۱۳۸۷.
۸. مادن، توماس: جنگ‌های صلیبی، ترجمه عبدالله ناصری طاهری - اکرم اکرمی، تهران، نشر علم، ۱۳۸۹.
۹. مایر، هانس ابرهارد، جنگ‌های صلیبی، ترجمه عبدالحسین شاهکار، شیراز، دانشگاه شیراز.
۱۰. معلوف، امین، جنگ‌های صلیبی از دیدگاه شرقیان، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران: نشر البرز، ۱۳۶۹.
۱۱. ناصری طاهری، عبدالله، علل و آثار جنگ‌های صلیبی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۳.

نفوذ و گسترش اسلام در اروپا

عنوان درسی به فارسی: نفوذ و گسترش اسلام در اروپا	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Spread of Islam in Europe			تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
			اختیاری	عملی	
				نظری	
				عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ■ سیمینار ■ کارگاه ■ جلسه نقد □					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ■ ندارد □					
سقر علمی □ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی □ نمایش فیلم‌های آموزشی ■					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی ، یا تخصص تاریخ اسلام و تاریخ اروپا.					

هدف کلی درس: شناخت راههای نفوذ اسلام در اروپا و آشنایی با و چگونگی گسترش اسلام در اروپا.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- منابع و مطالعات مطرح در حوزه نفوذ و گسترش اسلام در اروپا را نام ببرد؛
- پیشینه مواجهات اروپاییان با مسلمانان را شرح دهد؛
- چگونگی نفوذ اسلام در شبه جزیره بالکان را توضیح دهد؛
- چگونگی نفوذ و گسترش اسلام در اروپای شرقی را شرح دهد؛
- چگونگی نفوذ و گسترش اسلام در اروپای غربی را شرح دهد؛
- چگونگی نفوذ و گسترش اسلام در اروپای مرکزی را توضیح دهد؛
- تاثیر فرهنگ و تمدن اسلامی بر غرب را شرح دهد؛
- جوامع مسلمان اروپایی را نام ببرد.

سر فصل درس:

- معرفی منابع و مطالعات مطرح در حوزه نفوذ و گسترش اسلام در اروپا؛
- نخستین مواجهات اروپاییان با مسلمانان؛

- راه‌های نفوذ اسلام در شبه جزیره بالکان؛
- راه‌های نفوذ و گسترش اسلام در اروپای شرقی؛
- راه‌های نفوذ و گسترش اسلام در اروپای غربی؛
- راه‌های نفوذ و گسترش اسلام در اروپای مرکزی؛
- تاثیر تمدن اسلامی بر غرب و معرفی فرهنگ و معماری اسلامی در غرب؛
- تاثیر متقابل غرب بر تمدن اسلامی (انتقال علوم و هنر)؛
- معرفی جوامع مسلمان اروپایی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آیتی، محمدابراهیم: آندلس یا تاریخ حکومت مسلمین در اروپا، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۰.
۲. اصفهانیان، داود، تحولات اروپا در عصر رنسانس، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز، ۱۳۷۵.
۳. سلیمی، حسین: مسلمانان بالکان در جستجوی هویت، برای سازمان فرهنگی و ارتباطات اسلامی، معاونت پژوهشی و آموزشی، مرکز مطالعات فرهنگی- بین المللی، تهران، الهدی، ۱۳۸۱.
۴. قائد، محمد: نخستین مسلمانان در اروپا، تهران، کارنامه، ۱۳۸۹.
۵. کاردینی، فرانکو، تاریخ روابط اسلام و اروپا (تاریخ سوء تفاهمات و پیشداوری‌ها)، ترجمه بهاء‌الدین بازرگانی گیلانی، تهران، نشر علم، ۱۳۹۳.
۶. لبون، گوستاو: تمدن اسلام و عرب، ترجمه سیدهاشم حسینی، تهران، بی‌نا، بی‌تا، ۱۳۴۴.
۷. ناصری طاهری، عبدالله، تاریخ گسترش اسلام در افریقای شمالی و اروپا از آغاز تا سقوط اندلس، تهران: روزنامه ایران، موسسه انتشاراتی، ۱۳۸۱.
۸. وات، مونتگمری: ویلیام، تأثیر اسلام بر اروپای قرون وسطی، ترجمه: حسین عبدالمحمدی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۷۸.
۹. وات، مونتگومری: اسپانیای اسلامی، ترجمه محمدعلی طالقانی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۹.
۱۰. ورتوک، استیوون: اسلام در اروپا، ترجمه: کاووس سیدامامی، تهران، مرکز بازشناسی اسلام و ایران، ۱۳۸۱.
۱۱. هونکه، زیگرید: فرهنگ اسلام در اروپا، ترجمه مرتضی رهبانی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۹.

تاریخ تشیع

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تشیع	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرائی	نظری	دروس بیش‌نیاز: ندارد
			پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Shia	تعداد ساعت: ۳۲		تخصصی*	نظری*	دروس هم‌نیاز: ندارد
				عملی	
			اختیاری	نظری	
				عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: شناخت روند شکل‌گیری تشیع و مذاهب آن.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- منابع و مطالعات تاریخ تشیع را نام ببرد؛
- پراکندگی جغرافیایی شیعیان را در گستره تمدن اسلامی بیان کند؛
- تشیع در آثار مشرقان؛
- شرح مختصری از تاریخ امامیه ارائه دهد؛
- شرح مختصری از تاریخ زیدیه ارائه دهد و تشابه و تفاوت آن را با امامیه بر شمارد؛
- شرح مختصری از تاریخ اسماعیلیه ارائه دهد و تشابه و تفاوت آن را با امامیه بر شمارد؛
- فرقه‌های شیعه معاصر را بر شمارد؛
- تاریخ دولت‌های شیعه را بیان کند.

سر فصل درس:

- معرفی منابع و مطالعات تاریخ تشیع و بیان کلیات درس؛
- معرفی پراکندگی جغرافیایی شیعیان در گستره تمدن اسلامی؛
- تشیع در آثار مشرقان؛
- شکل‌گیری امامیه و جایگاه اندیشه ای ائمه شیعه؛

- شکل‌گیری زیدیه و تشابه و تفاوت آن را با امامیه؛
- شکل‌گیری اسماعیلیه و بیان تشابه و تفاوت با امامیه؛
- معرفی دولت‌های شیعه؛
- گونه‌شناسی فرقه‌های شیعه معاصر؛
- تشیع در آثار مستشرقان و معرفی شیعه‌پژوهان غربی.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آئینه وند، صادق، ادبیات سیاسی تشیع، تهران، نشر علم، ۱۳۹۱.
۲. اسماعیلیه، نویسنده: گروه مذاهب اسلامی، قم: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۴.
۳. انصاری، حسن، از میراث زیدیه، زبینه اشمیتکه، ترجمه محمدکاظم رحمتی، تهران: شب افروز، ۱۳۹۴.
۴. انصاری‌قمی، حسن، شیخ امامی: تاریخ مکتب‌ها و باورها در ایران و اسلام، تهران: انتشارات ماهی، ۱۳۹۱.
۵. انصاری‌قمی، حسن، جستارهایی تاریخی درباره تشیع، تهران: حکمت، ۱۳۹۵.
۶. حسین، جاسم، بازخوانی تاریخ تشیع امامیه غیبت و مهدویت/تحلیل دیدگاه‌های جاسم حسین، ساادانیا؛ ترجمه، تحقیق و تالیف محمودرضا افتخارزاده، تهران: روزگار، ۱۳۸۶.
۷. حلبی، علی اصغر؛ تاریخ اندیشه‌های سیاسی در ایران و جهان اسلام؛ تهران: انتشارات بهبهانی؛ ۱۳۷۰.
۸. دفتری، فرهاد، تاریخ و عقاید اسماعیلیه؛ ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران: نشر و پژوهش فرزاد روز، ۱۳۸۵.
۹. رجائی، فرهنگ؛ ۱۳۷۶؛ معرکه جهان‌بینی‌ها در خردورزی سیاسی و هویت ما ایرانیان؛ تهران، احیاء کتاب.
۱۰. رحمتی، محمدکاظم، زیدیه در ایران، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۲.
۱۱. رحمتی، محمدکاظم، مقالاتی در تاریخ زیدیه و امامیه، تهران: بصیرت، ۱۳۸۸.
۱۲. سلطانی، مصطفی، امامت از دیدگاه امامیه و زیدیه، قم: دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۸۷.
۱۳. سلطانی، مصطفی، تاریخ و عقاید زیدیه، قم: ادیان، ۱۳۹۰.
۱۴. مادلونگ، ویلفرد، مکتب‌ها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه، ترجمه جواد قاسمی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۵.
۱۵. وحیدی‌مهرجردی، شهاب‌الدین، مرجئه (پیدایش و اندیشه‌ها)، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی؛ دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۹۳.
۱۶. حاجسن، مارشال گودوین سیمز، فرقه اسماعیلیه / مارشال گودوین سیمز حاجسن؛ مترجم فریدون بدره‌ای، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۳.
۱۷. ولوی، علیمحمد؛ دیانت و سیاست در قرون نخستین اسلامی؛ تهران: دانشگاه الزهراء؛ ۱۳۸۰.

تاریخ تحلیلی سیره ائمه اطهار (علیهم السلام)

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تحلیلی سیره ائمه اطهار (علیهم السلام)	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Analytical History of Shia Imams' (AS) Biography				تخصصی*	نظری*
	اختیاری			عملی	
روش آموزش: گفتگو و میاحته ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام					

هدف کلی درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ ائمه اطهار و شناخت سیره رعملی ائمه اطهار علیهم السلام.

اهداف رفتاری:

- منابع اصلی تاریخ ائمه اطهار در ادوار مختلف را بشناسد؛
- اطلاعات پایه تاریخی قابل قبولی را از روند تحولات فکری و سیاسی ائمه علیهم السلام ارائه دهد؛
- تحولات تاریخی عصر ائمه را تشریح کند؛
- اهم کوشش های فکری و کنش های اجتماعی ائمه را برشمارد؛
- درباره نقش فرهنگی و سیاسی ائمه صحبت کند؛
- شخصیت و سیره کلی ائمه را تشریح کند؛
- تعامل امامان با فرق و مذاهب گوناگون را شرح دهد؛
- درباره سازمان وکالت نقش آنها در گسترش تشیع صحبت کند.

سر فصل درس:

- کلیات: مفاهیم، امام و امامت و منابع زندگانی ائمه اطهار (ع)؛
- بررسی موقعیت شیعیان پس از شهادت امام علی (ع) تا حادثه کربلا؛
- بررسی زمینه های سیاسی و اجتماعی واقعه عاشورا و پیامدهای آن؛
- امام سجاد (ع) کوشش فکری و معنوی، موضع امام در برابر خلافت اموی؛
- تلاش امام باقر (ع) در جهت گسترش فرهنگ اسلام و تشیع؛

- نقش امام صادق (ع) در فرهنگ اسلامی، نظام آموزشی، تولید علم و میراث علمی آن حضرت؛
- موضع امام موسی بن جعفر (ع) در برابر خلافت عباسی و قیام‌های علویان؛
- بررسی علل و عوامل و آثار ولایتعهدی امام رضا (ع)؛
- سیره و روش‌های فکری و سیاسی امامان عهد وکالت (امام جواد، هادی و حسن عسگری (ع)؛
- بررسی شخصیت و سیره اخلاقی امامان؛
- امامان شیعه و خانواده؛
- تعامل امامان با فرق و مذاهب گوناگون؛
- داعیه امامان شیعه درباره امامت و رهبری در اسلام؛
- سازمان وکالت و نقش آنها در گسترش تشیع.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ابن شهر آشوب مازندرانی، ابوجعفر محمدبن علی، مناقب خاندان نبوت و امامت، ترجمه: حسین صابری، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۲.
۲. شیخ مفید، الارشاد، تهران: الاسلامیه.
۳. منتظرالقائم، اصغر، تاریخ امامت، قم: نشر معارف.
۴. عادل ادیب، پیشوایان ما، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۵. امین، سید محسن، سیره معصومان (ترجمه اعیان الشیعه).
۶. پیشوایی، مهدی، سیره پیشوایان: نگرشی بر زندگانی اجتماعی سیاسی و فرهنگی امامان معصوم علیهم السلام، موسسه امام صادق(ع)، ۱۳۹۰.
۷. تاریخ تشیع، جمعی از مولفان، زیر نظر سید احمد رضا خضری، تهران: سمت؛ قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۷، دو مجلد.
۸. توال، فرانسوا، ژئوپلیتیک تشیع، ترجمه حسن صدوق ونینی، تهران: شهید بهشتی، ۱۳۸۰.
۹. جعفری، حسین، تشیع در مسیر تاریخ، ترجمه محمد تقی آیت اللهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۲.
۱۰. دایره المعارف تشیع، راه آسمان زندگانی ۱۴ معصوم علیهم السلام، نشر شهید سعید محبی، ۱۳۸۳.
۱۱. طباطبائی، محمد حسین، شیعه در اسلام، به کوشش هادی خسروشاهی، قم: موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۸.

تاریخ نهادهای اقتصادی در تمدن اسلامی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ نهادهای اقتصادی در تمدن اسلامی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: History of Economic Entities in Islamic Civilization	دروس پیش‌نیاز: ندارد													
			<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">جبرانی</td> <td style="width: 50%;">نظری</td> </tr> <tr> <td></td> <td>عملی</td> </tr> <tr> <td>پایه</td> <td>نظری</td> </tr> <tr> <td></td> <td>عملی</td> </tr> <tr> <td>تخصصی*</td> <td>نظری*</td> </tr> <tr> <td></td> <td>عملی</td> </tr> <tr> <td>اختیاری</td> <td>نظری</td> </tr> <tr> <td></td> <td>عملی</td> </tr> </table>		جبرانی	نظری		عملی	پایه	نظری		عملی	تخصصی*	نظری*		عملی	اختیاری	نظری
جبرانی	نظری																	
	عملی																	
پایه	نظری																	
	عملی																	
تخصصی*	نظری*																	
	عملی																	
اختیاری	نظری																	
	عملی																	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه سمینار کارگاه جلسه نقد																		
آموزش تکمیلی عملی: دارد سفر علمی اینترنت و نرم افزارهای آموزشی نمایش فیلم‌های آموزشی																		
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: متخصص علوم تاریخی با رویکرد اقتصادی																		

هدف کلی درس: آشنایی با نهادهای اقتصادی در گستره تمدن اسلامی و شناخت تحولات تاریخی آنها.

• هدف رفتاری درس:

- در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:
- مفاهیم اقتصادی را شرح دهید؛
- سیر تحول نظام اقتصادی در تمدن اسلامی را تشریح نماید؛
- دیوان‌های اقتصادی را نام ببرد؛
- سیر تحول نظام مالی تا فروپاشی عثمانی را به اختصار بیان کند؛

سر فصل درس:

- کلیات: مفاهیم، اقتصادی و معرفی منابع درسی در حوزه مورد نظر؛
- اقتصاد در لغت و اصطلاح، مبانی اقتصاد اسلامی و اصطلاح‌شناسی دیوان‌های دوره اسلامی؛
- بررسی تاریخی شکل‌گیری نهادهای اقتصادی در گستره خلافت اسلامی؛
- آشنایی با تاسیس دیوان‌های اقتصادی در ساختار خلافت اسلامی؛
- سیر تحول تشکیلات مالی در ادوار مختلف تمدن اسلامی و تشریح سیاست‌های اقتصادی خلفای اسلامی؛
- فتوح و مسایل مالی آن؛
- آشنایی با شکل‌گیری نهاد بیت‌المال؛
- معرفی منابع درآمدهای مالی در دولت‌های اسلامی تا پیش از حمله مغول؛
- شکل‌گیری و سیر تحول مفاهیم اقتصادی چون خراج جزیه زکات و.....؛

- درآمد‌های اسلامی: خمس، اراضی خالصه، فیء؛
- اقسام اراضی، زمین داری، جزیه، غنایم و مانند آن؛
- سیر تحول تشکیلات مالی در جهان اسلام پس از حمله مغول تا پایان دوره عثمانی.

روشن‌آرزشیایی						
ارزیابی مستمر	میان‌توم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اشیولر، برتولد. تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی، ج ۲، ترجمه: ج ۱؛ جواد فلاطوری، ج ۲؛ مریم میراحمدی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۹ش
۲. احمد خورشید؛ ۱۳۷۴؛ مطالعاتی در اقتصاد اسلامی؛ ترجمه محمدجواد مهدوی؛ مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
۳. الشیخلی، صباح ابراهیم‌سعید، صناف در عصر عباسی، ترجمه هادی عالم زاده، تهران: ستاد انقلاب فرهنگی، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۲.
۴. بوسه، هریرت، پژوهشی در تشکیلات دیوان اسلامی، بر مبنای اسناد دوران آق قویونلو و قراقویونلو و صفوی، ترجمه غلامرضا ورهزام، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۷.
۵. بلاگ، مارک؛ ۱۳۸۰؛ روش‌شناسی علم اقتصاد: اقتصاددانان چگونه تبیین می‌کنند ترجمه غلامرضا آزاد (ارمکی)؛ ویراستار کاظم فرهادی؛ تهران: نشر نی.
۶. برودل، فرنان؛ ۱۳۷۲؛ روح سرمایه داری و حیات مادی ۱۸۰۰-۱۴۰۰؛ ترجمه بهزاد باشی؛ تهران: نشر نی.
۷. تاوونی، ریچارد؛ ۱۳۷۷؛ دین و ظهور سرمایه داری، ترجمه احمد خزاعی، تهران: نشر مرکز.
۸. تواناییان فرد، حسن؛ ۱۳۶۱؛ تاریخ اندیشه‌های اقتصادی در جهان اسلام، تهران: بی‌نا.
۹. زیدان، جرجی، تاریخ تمدن اسلامی، ترجمه و نگارش: علی جواهرکلام، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۹.
۱۰. صدر، کاظم، اقتصاد صدر اسلام، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، مرکز چاپ و انتشارات، ۱۳۷۴.
۱۱. صدر، سید محمباقر، بررسی‌هایی درباره مکتب اقتصادی اسلام، ترجمه: ع-اسپهبدی، مشهد: جهاد سازندگی (استان خراسان)، ۱۳۶۰.
۱۲. غفاری، هادی، نظام اقتصادی صدر اسلام (رشته اقتصاد)، تهران: دانشگاه پیام نور، مدیریت چاپ و انتشارات، ۱۳۸۶.
۱۳. کتانی، عبدالحی، نظام اداری مسلمانان در صدر اسلام، ترجمه علیرضا ذکاوتی قراگوزلو، انتشارات سمت
۱۴. کیوانی، مهدی، پیشه‌وران و زندگی صنفی آنان در عهد صفوی: جستارهایی در تاریخ اجتماعی - اقتصادی ایران، ترجمه یزدان فرخی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۲.
۱۵. متز، آدام، تمدن اسلامی در قرن چهارم، ترجمه علی ذکاوتی قراگوزلو، تهران: امیرکبیر، چهارم، ۱۳۸۹.
۱۶. ویر، ماکس، ۱۳۷۱؛ اخلاق پروتستان و روح سرمایه داری، ترجمه: عبدالمعبود انصاری؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

تاریخ انبیاء در قرآن

دروس پیش‌نیاز: تاریخ در قرآن	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ انبیاء در قرآن	
	عملی			تعداد ساعت: ۳۲		
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	پایه		رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.	روش آموزش: گفتگو و مباحثه	عنوان درسی به انگلیسی: History of Prophets in Quran
	عملی					
	نظری	اختیاری	عملی			
عملی	ندارد					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						

هدف کلی درس: آشنایی با پیامبران الهی در قرآن کریم و یادگیری معارف قرآنی و شناخت تاریخ انبیاء در قرآن کریم.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- شرح مختصری از کلیات مفاهیم مربوطه را ارائه کند؛
- درباره پیامبران الهی در قرآن به اختصار توضیح دهد؛
- نقش و جایگاه انبیاء در تمدن بشری را بیان نماید؛
- به نقد و بررسی حیات پیامبران اولوالعزم بپردازد؛
- شرح مختصری از تعامل پیامبران با قدرت‌های سیاسی معاصر خود را بیان کند؛
- نقش تمدن ساز رسول اعظم (ص) را تشریح نماید.

سر فصل درس:

- کلیات و بررسی مفاهیم، نبوت، فلسفه ارسال رسل، پیامبر، نبی، رسالت، پیامبران الوالعزم و معرفی مطالعات مرتبط؛
- آشنایی با تاریخ خلقت در قرآن و بررسی موضوع خلقت آدم و حوا، مطالعه و بررسی نقاطی که به عنوان بهشت و محل هیوط آدم و نیز هجرت فرزندان آدم معرفی شده است؛
- معرفی پیامبران الهی در قرآن؛

- معرفی نقش و جایگاه انبیاء در تمدن بشری؛
- معرفی پیامبران و مصلحان پیش و پس از ادیس (ع)؛
- تاریخ نوح در قرآن و مطالعه آثار طوفان و کشتی نوح؛
- تاریخ هود و صالح و شعیب در قرآن و بررسی آثار به جا مانده از قوم عاد و ثمود و مدین در شمال عربستان؛
- تاریخ حضرت ابراهیم (ع) در عربستان و نیز اسماعیل (ع) و بررسی آثار موجود در بین النهرین، قدس و مکه از حضرت ابراهیم (ع) و حضرت اسماعیل (ع)؛
- تاریخ لوط و قوم او در قرآن و آثار به جا مانده؛
- تاریخ اسحاق و یعقوب و یوسف و اسباط در قرآن و مطالعه آثار موجود در اردن و مصر؛
- تاریخ موسی (ع) در قرآن و آثار تمدنی در مصر و مدین و سینا و ...؛
- تاریخ طالوت، داود، سلیمان (ع) و یونس (ع) در قرآن و مطالعه آثار آنها در سرزمین قدس و ...؛
- تاریخ زکریا و یحیی در قرآن و آثار باقیمانده در سرزمین قدس؛
- نقد و بررسی حیات حضرت عیسی بن مریم در کتاب مقدس و قرآن؛
- مطالعه آثار به جا مانده از پنج غار اصحاب کهف در مناطق مختلف؛
- ذوالقرنین در قرآن؛
- انبیاء الهی و نهادسازی اقتصادی؛
- تعامل پیامبران با قدرت‌های سیاسی معاصر خود؛
- نقش تمدن ساز رسول اعظم (ص) در حیات شهری.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اسودی، عبدالحمید، پیامبران اولوالعزم به روایت قرآن کریم، تهران: مؤلف، ۱۳۸۳.
۲. بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم، باستان‌شناسی و جغرافیای تاریخی قصص قرآن، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۲.
۳. بلاغی، صدرالدین، قصص قرآن، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۶.
۴. بیمنی، محمد مهران، بررسی تاریخ قصص قرآن، ترجمه محمد راستگو و مسعود انصاری، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۳.

۵. بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم، باستان‌شناسی و جغرافیای تاریخی قصص قرآن، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰.
۶. بوکای، مقایسه میان تورات، انجیل، قرآن و علم. ترجمه ذبیح‌الله دبیر، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۴.
۷. جلالی، رضا، پیشینه مطالعات و بررسی‌های باستان‌شناسانه کتب آسمانی.
۸. گرامی، عبدالرحیم، درآمدی بر تاریخ ادیان در قرآن. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹.
۹. حجتی، سیدمحمدباقر، پژوهشی در تاریخ قرآن کریم، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ‌های متعدد.
۱۰. رادمش، عزت‌الله، تاریخ در قرآن، نشر کویر، ۱۳۷۱.
۱۱. صدر، سید محمدباقر، ستهای تاریخ در قرآن، تهران: تفاهم، ۱۳۸۱.
۱۲. عباسی، حبیب‌الله، پدر پیامبران در قرآن: خوانش دینی - تاریخی، فلسفی - ادبی داستان حضرت ابراهیم (ع)؛ تالیف و ترجمه حبیب‌الله عباسی؛ به انضمام ترجمه کتاب اختاتون ابوالانبیاء/ تالیف سعدعبدالمطلب سعید، تهران: سخن، ۱۳۹۳.
۱۳. محلات، سیدهاشم، تاریخ انبیاء در قرآن، کتابخانه اسلامی، ناصر خسرو، بی‌تا.

مطالعه انتقادی تاریخ اسلام در آثار مستشرقان

عنوان درسی به فارسی: مطالعه انتقادی تاریخ اسلام در آثار مستشرقان	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Critical Study of Islam History in Orientalists' Works				تخصصی*	نظری*
	اختیاری			عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: شناخت آثار شرق شناسان در باره تاریخ اسلام.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می رود دانشجو بتواند:

- مفاهیمی هم چون اسلام‌شناسی، مطالعات اسلامی، شرق‌شناسی، مطالعات شرقی را بیان کند؛
- شرح مختصری از روابط شرق و غرب تا پیش از دوره اسلامی را ارائه کند؛
- در باره ورود مسلمانان به اروپا و نخستین آشنایی با اسلام به اختصار توضیح دهد؛
- درباره عصر ترجمه آثار اسلامی به زبان‌های اروپایی شرح دهد؛
- درباره جنگ‌های صلیبی گفتگو کند؛
- دوران رنسانس را توضیح دهد؛
- عصر روشنگری در اروپا را شرح دهد؛
- درباره دوران جدید اروپا به اختصار توضیح دهد؛
- بتواند آثار مستشرقان درباره اسلام گونه شناسی کند.

سر فصل درس:

- مفاهیم و کلیات: اسلام‌شناسی، مطالعات اسلامی، شرق‌شناسی، مطالعات شرقی؛
- مروری بر روابط شرق و غرب تا پیش از دوره اسلامی؛
- ورود مسلمانان به اروپا و نخستین آشنایی با اسلام؛

- عصر ترجمه آثار اسلامی به زبان‌های اروپایی؛
- دوران جنگهای صلیبی؛
- دوران رنسانس؛
- عصر روشنگری؛
- دوران جدید؛
- گونه‌شناسی آثار مستشرقان درباره اسلام.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اتان کلبیگ، مطالعات غرب در خصوص اسلام تشیع، مجموعه مقالات همایش تشیع، اسلام و غرب.
۲. بازانی، محمدرضا، تاریخ مطالعات اسلامی در غرب، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۵.
۳. پورطباطبایی، مجید، بررسی سیمای حضرت محمد در آثار خاورشناسان/ مجید پورطباطبایی؛ [برای] فرهنگسرای اقوام، تهران: موسسه نشر شهر، ۱۳۸۶.
۴. دایره المعارف تشیع، راه آسمان زندگانی ۱۴ معصوم علیهم السلام، نشر شهسود سعید محبی، ۱۳۸۳.
۵. رنجبران، داود، اثیر گفتمان یهودی در تدوین مقالات سیره نبوی در دایره‌المعارف اسلام، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۴.
۶. زمانی، محمدحسن، آشنایی با استشرق و اسلام‌شناسی غربیان، قم: انتشارات بین‌المللی المصطفی، ۱۳۸۸.
۷. زمانی، محمدحسن، شرق‌شناسی و اسلام‌شناسی غربیان: تاریخچه، اهداف، مکاتب و گستره فعالیت مستشرقان، قم: موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۶.
۸. عقیقی، نجیب؛ شرق‌شناسان؛ مترجم حمیدرضا شیخی؛ مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۵.
۹. مجتبی مینوی، اسلام از دریچه چشم غربیان، مندرج در مجموعه مقالات تاریخ فرهنگ.
۱۰. عبدالمحمدی حسین، مستشرقان و پیامبر اعظم صلی‌الله علیه و آله، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۲.

۱۱. محمود تقی زاده داوری، تصویر شیعه در دایره المعارف آمریکانا.

۱۲. تصویر امامان شیعه در دایره المعارف اسلام موسسه شیعه‌شناسی.

۱۳. نیلساز، نصرت؛ خاورشناسان و ابن‌عباس : تحلیل انتقادی دیدگاه‌های خاورشناسان درباره آثار تفسیری منسوب به ابن‌عباس؛ تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۳.
۱۴. همایش بین‌المللی تشیع و خاورشناسان (نخستین : ۱۳۸۵ : قم)؛ امام شناسی و فرقه‌ها از دیدگاه خاورشناسان؛ گردآورنده انجمن تاریخ پژوهان؛ به کوشش محمدرضا بارانی؛ قم: خاکریز، ۱۳۸۸. چند مجلد.
۱۵. همایش بین‌المللی تشیع و خاورشناسان (دومین : ۱۳۸۷ : قم)؛ ترجمه و نقد مقالات خاورشناسان [گردآورنده] انجمن تاریخ پژوهان : به کوشش محمدرضا بارانی، قم: خاکریز، ۱۳۸۸. چند مجلد.

آشنایی با فنون موزه‌داری

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرائی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: آشنایی با فنون موزه‌داری
	عملی			۱ واحد نظری	
	نظری	پایه		۱ واحد نظری- عملی	
	عملی			تعداد ساعت: ۴۸	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری*	تخصصی*	عنوان درسی به انگلیسی: An Introduction to the Museology Technique		
	عملی*				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد					
آموزش تکمیلی عملی: ☒ دارد ☐ ندارد سفر علمی: ☒ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا به فنون موزه‌داری.					

هدف کلی درس: آشنائی دانشجویان با اصول علم موزه‌داری و وظایف موزه‌دار و چگونگی موزه‌آرایی و ثبت و ضبط اشیاء موزه.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس، دانشجو باید بتواند:

- درباره نقش و عملکرد فرهنگی موزه‌ها در جامعه سخن بگوید؛
- خصوصیات تاسیسات و قضاای موزه و بخش‌های مورد نیاز در موزه را معرفی کند؛
- راهکارهای حفاظتی و مرمتی همچنین چگونگی نمایش آثار در موزه‌ها را برشمارد.

سرفصل درس:

- آشنایی با تاریخچه علم موزه، اهمیت و تاثیر آن در آموزش و پرورش؛
- آشنایی با مهمترین موزه‌های ایران و جهان؛
- آشنایی با روش تهیه متن و ماکت راهنما؛
- آشنایی با شیوه راهنمایی و توضیح جهت بازدیدکنندگان؛
- آشنایی با اصطلاحات و واژه‌های فرهنگی، هنری در ارتباط با موزه‌داری؛
- آشنایی با طرز تشکیل نمایشگاه‌های موقت، سیار و ثابت؛
- مطالعه موقعیت و چگونگی ایجاد محل موزه؛
- اصول کلی معماری موزه‌ها؛

- تشریح مشخصات ساختمانی، تاسیسات و فضاهای موزه؛
- روش طبقه‌بندی اشیاء موزه و طرز نمایش صحیح آنها؛
- تنظیم ویرین‌های اشیاء موزه طبق دوره‌های مختلف و قدمت آنها از نظر بازدیدکنندگان؛
- چگونگی حفظ و نگهداری اشیاء موزه‌ها از نظر جنس اشیاء (قالی، پارچه، نسخ خطی، سرامیک، موزاییک، تابلوهای مینیاتور و نقاشی)؛
- چگونگی مرمت آثار در موزه؛
- چگونگی نگهداری آثار در انبار؛
- چگونگی سیر یک شیء از مرحله ورود به موزه تا نمایش؛
- آموزش و بهره‌برداری از رایانه (سخت افزار و نرم افزار) برای خدمات موزه‌داری.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
			آزمون‌های نوشتاری			
			عملکردی			

منابع کمک آموزشی:

1. جان، هواگ، سبک‌شناسی هنر معماری در سرزمینهای اسلامی، هانری مارتن؛ مترجم پرویز ورجاوند، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۲.
2. داسام، دیوید، راهنمای تشریحی راه‌اندازی موزه با نگاهی به اکوموزه، زینب مرادی و علی صالحی، انتشارات سمیرا، ۱۳۸۷.
3. دبیری نژاد، رضا، موزه دیروز امروز فردا، نشر ساحت، ۱۳۸۳.
4. راهنمای موزه‌ها و بناهای تاریخی ایران؛ تدوین اداره کل موزه‌های سازمان میراث فرهنگی، نشر سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۸۳.
5. رئیس‌یان زاده، حمیرا، کتابشناسی و مقاله‌نامه هنر و موزه‌داری، سازمان کتابخانه‌ها و موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۹۲.
6. زاهدی، محمد و بهاره حاجیها و مریم خیام باشی، موزه موزه‌داری و موزه‌ها، انتشارات چهار باغ، ۱۳۸۷.
7. صارمی، کتایون و رفیعی عباس قراهانی، و فریدون امانی سرابی، موزه‌های ایران، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۲.
8. صادقی‌پور فیروزآبادی، ابوالفضل و محمود میرعزیزی و مریم خلیل زاده مقدم، مطالعات موزه (اصول و مبانی)، میراث کتاب، ۱۳۹۳.
9. نفیسی، نوشین دخت، موزه‌داری، سمت و سازمان میراث فرهنگی کشور، چاپ هشتم، ۱۳۹۳.
10. نشریات تخصصی موزه‌داری.

جغرافیای تاریخی سرزمین‌های اسلامی

دروس پیش‌نیاز: کلیات جغرافیای تاریخی و مهارت نقشه خوانی در تاریخ	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: جغرافیای تاریخی سرزمین‌های اسلامی
	عملی			پایه	
	نظری	تخصصی*			
	عملی			عنوان درسی به انگلیسی: Historical Geography of Muslim Lands	
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری*	اختیاری			
	عملی				
	نظری				
	عملی				
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☒ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☒ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تاکید بر جغرافیای تاریخی و جغرافیای جهان اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی دانشجویان با جغرافیای تاریخی و گستره تمدنی مسلمانان و آشنایی با مکاتب جغرافیا و مهارت مکان‌یابی شهرها در گستره جغرافیایی جهان اسلام.

هدف رفتاری درس:

در پایان درس دانشجو باید بتواند:

- برخی از منابع و مطالعات مربوطه را نام ببرد؛
- اصطلاحات رایج در دانش جغرافیای اسلامی را تعریف کند؛
- مکاتب جغرافیا نگاری تاریخی نزد مسلمانان را نام ببرد و تقسیم‌بندی‌های رایج آن را شرح دهد؛
- درباره فرایند نقشه نگاری اسلامی توضیح دهد؛
- تعدادی از نخستین جغرافیا نگاران مسلمان را نام ببرد؛
- مختصری از تاریخ شهرهای اسلامی را بیان کند؛
- پایتخت‌های اسلامی را بر شمرد و جای آنها را در نقشه های تاریخی مشخص نماید.

سر فصل درس:

- تعریف جغرافیای تاریخی و جغرافیاینگاری در تاریخ اسلام؛
- شناسایی کتب و منابع اصلی جغرافیایی در تاریخ اسلام نخستین جغرافیاینگاران مسلمان؛

- بررسی سیر تحول دانش جغرافیا در تمدن اسلامی، بیان دلایل توجه مسلمانان به دانش جغرافیا، معرفی جغرافیای ریاضی، بیان سیر نقشه و نقشه کشی در جغرافیانگاری اسلامی؛
- بررسی جغرافیای تاریخی جزیره العرب به عنوان خاستگاه اسلام و تقسیمبندیهای آن و آشنایی با سرزمین حجاز و ظرفیت‌های جغرافیایی آن؛
- معرفی جغرافیای تاریخی یمن و شرح ظرفیت‌های جغرافیایی آن سرزمین؛
- بررسی جغرافیای تاریخی سرزمین عراق و جزیره و سواد؛
- جغرافیای تاریخی ایران: ایالت آذربایجان، ایالت جبال (ری، کرمانشاهان، اصفهان، قم، کاشان، همدان و...)، ایالت گیلان و طبرستان، ایالت فارس، ایالت خوزستان، ایالت کرمان، ایالت سیستان و زابلستان، ایالت مکران، ایالت خراسان؛
- جغرافیای تاریخی ماوراءالنهر: سمرقند، بخارا، خوارزم، خیوه، کش، چاچ، ترمذ و...؛
- جغرافیای تاریخی و تقسیم‌بندیهای جغرافیایی سند و هند جایگاه آن در منبع جغرافیایی؛
- موقعیت جغرافیایی و بنیادهای زیستی جهان اسلام (موقع ریاضی، نسبی، طبیعی و سیاسی جهان اسلام)؛
- قلمروهای اصطلاحات جغرافیای نظامی دارالاسلام، دارالکفر، دارالحرب، دارالعهد؛
- بررسی جغرافیای تاریخی شامات و مرزها و تقسیم‌بندیهای آن؛
- ثغور شام و کرسی نشینهای آن؛
- جغرافیای تاریخی اردوگاه اردن، فلسطین، لبنان و طور سینا؛
- جغرافیای تاریخی جزیره، آناتولی و بخشی از شبه جزیره بالکان؛
- جغرافیای تاریخی سرزمین مصر و تقسیم‌بندیهای معمول آن؛
- جغرافیای تاریخی آفریقه؛
- جغرافیای تاریخی مغرب اسلامی و تقسیمات آن مغرب الاقصی، مغرب الادنی و مغرب الاوسط؛
- جغرافیای تاریخی اندلس و تقسیم بندی های آن.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. ایست، ویلیام گرودون؛ ۱۳۹۲؛ تاریخ در بستر جغرافیا؛ ترجمه‌ی حسین حاتمی‌نژاد، حمیدرضا پیغمبری. تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام.
۲. بارتلد، ویلهلم؛ ۱۳۷۷؛ جغرافیای تاریخی ایران؛ ترجمه از روسی به انگلیسی توسط سوات سوچک؛ با ویراستاری و مقدمه کلمنت ادموند بازورث؛ ترجمه همایون صنعتی‌زاده؛ تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار.
۳. بیکر، آلن ار.اچ؛ ۱۳۹۲؛ جغرافیا و تاریخ: (پیوند مرزها) / نوشته الناج، بیکر؛ ترجمه مرتضی گودرزی؛ تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام.
۴. شکویی، حسین؛ ۱۳۸۳؛ فلسفه جغرافیا؛ تهران، موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی.
۵. قره‌چانلو، حسین؛ ۱۳۸۸؛ جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۲ جلد.
۶. کراچکوفسکی، ایگناتی بولیانوویچ، تاریخ نوشته‌های جغرافیایی در جهان اسلامی، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۹.
۷. لسترنج، گی، جغرافیای تاریخی سرزمینهای خلافت شرقی، ترجمه محمد عرفان، چاپ چهارم، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۳.
۸. لومبارد، موریس، جغرافیای تاریخی جهان اسلام در چهار قرن نخستین، ترجمه عبدالله ناصری طاهری، سمیه‌سادات طباطبایی، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۰.
۹. مقبول، احمد و فرانتس گوستاو نشتر، تاریخچه علم جغرافیا و تطورات آن در جهان اسلام، ترجمه محمدحسن گنجی، بنیاد دائره المعارف اسلامی، ۱۳۶۸ش.
۱۰. مونس، حسین، اطلس تاریخ اسلام، ترجمه آذرتاش آذرنوش، چاپ دوم، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۲.
۱۱. تقیس احمد، خدمات مسلمانان به جغرافیا، ترجمه حسن لاهوتی، مشهد: آستان قدس، ۱۳۶۷ش.

تاریخ فرق و مذاهب اسلامی

عنوان درسی به فارسی: تاریخ فرق و مذاهب اسلامی	تعداد واحد: ۲	نظری عملی	جبرانی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲			
عنوان درسی به انگلیسی: History of Islamic Sects and Orders	نوع واحد	نظری*	تخصصی*	دروس هم‌نیاز: ندارد
		عملی		
		نظری عملی	اختیاری	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ■ سمینار ■ کارگاه ■ جلسه نقد □				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ■ ندارد □				
سفر علمی □ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ■ نمایش فیلم‌های آموزشی ■				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام با تاکید بر اندیشه‌های دینی و ملل و نحل.				

هدف کلی درس: آشنایی با چگونگی شکل‌گیری فرق اسلامی و شناخت مذاهب اسلامی و سیر تحولات مذهبی در تاریخ اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- مفاهیم و اصطلاحات رایج در حوزه مطالعات فرق و مذاهب اسلامی را بشناسد؛
- زمینه‌های پیدایش اختلافات مذهبی پس از پیامبر(ص) اسلام را درک کند؛
- تحولات فکری و سیاسی در عصر راشدین و تأثیر آنها در شکل‌گیری فرق را ارزیابی کند و شرح مختصری از اوضاع جامعه اسلامی از نیمه اول قرن اول هجری تا قرن سوم به لحاظ فرهنگی و اجتماعی بیان کند.

سر فصل درس:

- بررسی مفاهیم و اصطلاحات؛
- بررسی زمینه‌های پیدایش اختلافات پس از پیامبر؛
- ارزیابی تحولات فکری و سیاسی در عصر راشدین و تأثیر آنها در شکل‌گیری فرق، بررسی اوضاع جامعه اسلامی در نیمه اول قرن اول هجری به لحاظ فرهنگی و اجتماعی؛
- بررسی اوضاع جامعه اسلامی در نیمه دوم قرن اول و ارزیابی جریان‌های فکری موجود در جامعه؛
- بررسی نقش قومیت‌ها، ادیان، فرهنگ‌ها و علوم مختلف در شکل‌گیری جریان‌های فکری و عقاید کلامی و استمرار آن در قالب فرق؛

- پیدایش فرق در قرن اول هجری، محکمه اولی، مجبره، قدریه، مرجئه خالص، مرجئه جبری، مرجئه قدری، شیعه و برخی اشعاعات آن بویژه کیسانیه؛
- ارزیابی تحولات نیمه اول قرن دوم هجری در شکل‌گیری فرق؛
- بررسی فرق این دوره، بررسی مکاتب فقهی نوظهور در نیمه اول قرن دوم هجری؛
- شیعه و فرق آن: (کیسانیه، زیدیه، امامیه، اسماعیلیه...) اصول عقاید، ممیزات کلامی و فقهی هر یک از آنها؛
- معتزله: تاریخ تحول، اصول عقاید، رشد، دوره محنت و نقش، سقوط و زوال، تأثیر معتزله بر تحولات فکری و علمی جامعه اسلامی، فرق معتزله، شخصیت‌های برجسته؛
- اشاعره: معرفی ابوالحسن اشعری، پیدایش و روند رشد، اصول عقاید، اشاعره و تحولات سیاسی قرن چهارم، تحول مکتب اشعری گری در قرن پنجم هجری، ظهور شخصیت‌های مهم مکتب اشعری، تحولات سیاسی در قرن چهارم و پس از آن، تأثیر اشاعره بر تحولات علمی جامعه اسلامی؛
- اصحاب الحدیث: شخصیت‌های مطرح، اصول عقاید، تحولات فکری سیاسی قرون سوم تا پنجم اصحاب الحدیث؛
- کرامیه: پیدایش و روند رشد، اصول عقاید، تأثیر کرامیه بر تحولات فکری و سیاسی جامعه اسلامی؛
- ماتریدیه: پیدایش و روند رشد، اصول عقاید و تأثیرات آن؛
- غلات: تعریف مفهومی، مشترکات عقیدتی، بررسی زمینه‌های ظهور پدیده غلو در جامعه اسلامی، فرق مهم غلات، نقش غلات در تحولات فکری، عقیدتی و سیاسی جامعه اسلامی.

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اشعری، سعدبن عبدالله، تاریخ عقاید و مذاهب شیعه (المقالات الفرق)، تصحیح متن عربی و تعلیقات محمدجواد مشکور؛ ترجمه از متن عربی یوسف فضایی، تهران: آشیانه کتاب، ۱۳۸۷
۲. بدوی، عبدالرحمن، تاریخ اندیشه‌های کلامی در اسلام، ترجمه حسین صابری، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۴. دو جلد.
۳. بغدادی، ابومنصور عبدالقاهر، الفرق بین الفرق، ترجمه محمد جواد مشکور، تهران: نشر کتابفروشی اشراقی، ۱۳۶۷.
۴. مشکور، محمد جواد تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلامی تا قرن چهارم، تهران: اشراقی، ۱۳۵۵.
۵. ولوی، علی محمد، تاریخ علم کلام و مذاهب اسلامی، تهران: بعثت، ۱۳۹۴.
۶. دیانت و سیاست در قرون نخستین اسلامی، علی محمد ولوی.

۷. مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، فرهنگ فرق اسلامی، با مقدمه و توضیحات کاظم مدیر شانه‌چی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۵
۸. مادلونگ، ویلفرد، مکتب‌ها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه، ترجمه جواد قاسمی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۵.
۹. صابری، حسین تاریخ فرق اسلامی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۳ دو جلد.
۱۰. مقالات مرتبط در دائره المعارف بزرگ اسلامی و تشیع.

هنر، صنایع و معماری اسلامی

عنوان درسی به فارسی: هنر، صنایع و معماری اسلامی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
			عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Islamic Art, Craft and Architecture	تعداد ساعت: ۳۲		نظری	دروس هم‌نیاز: ندارد
			عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☒ جلسه نقد ☐				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐				
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی، با گرایش تاریخ هنر و معماری.				

هدف کلی درس: آشنایی با هنر، صنایع و معماری اسلامی و شناخت سیر تحول هنر و معماری اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- در صحیحی از مفاهیم، فرهنگ و تمدن، هنر، معماری، هنر اسلامی و هنر دینی بدست آورد؛
- تأثیر هنر در فرهنگ و تمدن بشر، حقیقت هنر و زبان هنر را تشریح کند؛
- نقش مسلمانان در شهرسازی را توضیح دهد؛
- ویژگی‌های معماری مساجد، قصرها، مدارس، پلها، کاروانسراها و آب انبارها را برشمارد؛
- سیر تطور هنر معماری در دوران اموی، عباسی و فاطمیانرا به تفصیل بیان کند؛
- ویژگی‌های هنر معماری اسلامی در شام، مصر، شمال آفریقا، اندلس، شبه قاره هند و عثمانی را برشمارد؛
- ویژگی‌های سبک معماری ایران (خراسانی، رازی، سلجوقی، ایلخانی و تیموری) را بیان کند؛
- ویژگی‌های سبک معماری ایران در عصر صفوی و قاجاریه را تشریح کند؛
- ویژگی هنرهای تزئینی، نقاشی، خطاطی، گچبری، آجرکاری و کاشیکاری را توضیح دهد.
- از عهده شرح نمادها و سمبل‌ها در آثار هنری اسلامی برآید.

سر فصل درس:

- کلیات: (مفاهیم، فرهنگ و تمدن، هنر، معماری، هنر اسلامی و هنر دینی)؛

- تأثیر هنر در فرهنگ و تمدن بشر، حقیقت هنر و زبان هنر؛
- نقش مسلمانان در شهرسازی؛
- ویژگی‌های معماری مساجد، قصرها، مدارس، پلها، کاروانسراها و آب انبارها و...؛
- سیر تطور هنر معماری در دوران اموی، عباسی و فاطمیان؛
- ویژگی‌های هنر معماری اسلامی در شام، مصر، شمال آفریقا، اندلس، شبه قاره هند و عثمانی؛
- ویژگی‌های سبک معماری ایران (خراسانی، رازی، سلجوقی، ایلخانی و تیموری)؛
- ویژگی‌های سبک معماری ایران (عصر صفوی و قاجاری)؛
- ویژگی‌های هنرهای تزئینی، نقاشی، خطاطی، گچبری، آجرکاری و کاشیکاری؛
- رمزگشایی و تحلیل نمادها و سمبل‌ها در آثار هنری اسلامی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. یوسف کیانی، تاریخ هنر معماری ایران در دوره اسلامی، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۹.
۲. بیانی، مهدی، احوال و آثار خوشنویسان، تهران: انتشارات علمی.
۳. هیلن برانده، رابرت، معماری اسلامی، ترجمه ایرج اعتصام، تهران: شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، ۱۳۷۷.
۴. بورکهارت، تیتوس، بی‌تا، هنر اسلامی زبان و بیان، ترجمه مسعود رجب‌نیا.
۵. ویلبر، دونالد، معماری اسلامی ایران در دوره ایلخانی، ترجمه عبدالله فریار، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۵.
۶. ایتگهاوزن، ریچارد، هنر و معماری اسلامی، ترجمه یعقوب آژند، تهران: سمت، ۱۳۸۵.
۷. کوئل، ارنست، هنر اسلامی، ترجمه طاهری، تهران: انتشارات ابن سینا، بی‌تا.
۸. بلخاری، حسن، مبانی عرفانی هنر و معماری اسلامی، تهران: نشر مهر حوزه هنری، ۱۳۸۴.
۹. بلخاری، حسن، سرگذشت هنر در تمدن اسلامی، تهران: نشر سوره، ۱۳۸۴.
۱۰. بلخاری، حسن، حکمت هنر و زیبایی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.

تاریخ علم و نهادهای آموزشی در اسلام

عنوان درسی به فارسی: تاریخ علم و نهادهای آموزشی در اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درسی به انگلیسی: History of Science and Educational Institutions on Islam
دروس پیش‌نیاز: ندارد	تظری عملی	جبرانی	دروس هم‌نیاز: ندارد	تظری* عملی
	تظری عملی	پایه		تخصصی*
	تظری عملی	اختیاری		اختیاری
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐				
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒				
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی آگاه بر تاریخ علم، فلسفه علم و فناوری.				

هدف کلی درس: آشنایی با سیر تحول علوم در اسلام و شناخت تقسیم‌بندی‌های علوم و آشنایی با ادوار تاریخی تحولات علمی در اسلام.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- تقسیم‌بندی علوم در تمدن اسلامی را توضیح دهد؛
- کانون‌های اصلی علم در جهان اسلام را نام ببرد؛
- دانشمندان مسلمان ایرانی و غیر ایرانی را در تاریخ علوم اسلامی نام ببرد؛
- دستاوردهای علمی مسلمانان را در تاریخ علوم دوره اسلامی معرفی کند.

سرفصل درس:

- معرفی کلیات درس، ترسیم چارچوب مطالعاتی، معرفی منابع، پژوهش‌های حوزه مطالعات تاریخ علم و مفهوم شناسی علوم اسلامی؛
- جایگاه علم در قرآن، احادیث و روایات؛

- سیر تحول علوم در تمدن اسلامی و تقسیم بندی علوم از نظر علمای مسلمان (علوم عقلی و علوم نقلی و تحولات آنها)؛
- بررسی نهضت علمی در تمدن اسلام و آشنایی با نقش بیت الحکمه و کانون‌هایی علمی و آشنایی با نتایج نهضت علمی مسلمانان در تمدن اسلامی؛
- معرفی نقش ائمه شیعی در نهضت علمی جهان اسلام؛
- طبقه‌بندی علوم از نظر علمای مسلمان و سیر تحول آن؛
- علم طب در تمدن اسلامی و شاخه‌های آن (چشم پزشکی، داروسازی و گیاه پزشکی) تأثیر تمدن‌های پیشین در شکل‌گیری علم طب اسلامی معرفی پزشکان برجسته در تمدن اسلامی و آثار آنان؛
- پیدایش علم کیمیا (شیمی) در اسلام، بزرگترین دانشمندان این علم و مهمترین کتب تألیف شده در علم کیمیا؛
- بررسی علوم عقلی (فلسفه و منطق) پیدایش علم فلسفه و ترجمه آثار و شکل‌گیری علم منطق در اسلام و معرفی دلائل مخالفت با فلسفه و منطق، معرفی برگزیده‌ای مهمترین شخصیت‌های و آثار علمی این حوزه؛
- بررسی علوم نقلی (علوم قرآنی، تفسیر، حدیث، فقه و ادبیات) معرفی مراکز مهم علوم عقلی در سرزمین‌های اسلامی و مهمترین شخصیت‌های مؤسس در این حوزه؛
- بررسی علوم طبیعی و ریاضیات (جغرافیا، طب، نجوم و ریاضیات) و معرفی علم عدد، جبر، مقابله، هندسه، معرفی ریاضیدانان بزرگ، جغرافی نگاران، پزشکان، معرفی آلات نجومی، منجمان بزرگ مسلمان، آثار مهم ایشان و معرفی رصدخانه‌های بزرگ سرزمین‌های اسلامی؛
- معرفی علم موسیقی در تمدن اسلامی، خاندان‌های بزرگ موسیقی دان مسلمان، کتب مهم در علم موسیقی؛
- پیدایش علم حیل یا مکانیک، پیدایش آلات و ادوات مهم مورد استفاده در علم حیل، دانشمندان بزرگ علم حیل، آثار و تألیفات در علم حیل و فیزیک؛
- معرفی نهادهای علمی در تمدن اسلامی؛
- نقش حوزه‌های علمیه شیعه در تحول علوم اسلامی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	✓
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. احمد، منیرالدین، نهاد آموزش اسلامی پایگاه اجتماعی دانشمندانی مسلمان در پرتو تاریخ بغداد، پارسی کرده‌ی محمدحسین ساکت، تهران: نگاه معاصر، ۱۳۸۴
۲. الگود، سیریل لوید، تاریخ پزشکی ایران و سرزمین‌های خلافت شرقی، ترجمه: باهرفرقانی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۷
۳. حکیمی، محمدرضا، دانش مسلمین، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴
۴. حلبی، علی‌اصغر، تاریخ علم کلام در ایران و جهان اسلام، تهران: اساطیر، ۱۳۷۳
۵. رضایی، رمضان و یداله رفیعی، تاریخ علوم در اسلام، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۳
۶. رواندی، مرتضی: سیر فرهنگ و تاریخ تعلیم تربیت در ایران و اروپا، تهران، نگاه، ۱۳۸۳
۷. صفا، ذبیح‌الله، تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی، انتشارات مجید، ۱۳۸۴
۸. فرشاد، مهدی، تاریخ علم در ایران، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۵
۹. کرامتی، یونس، کارنامه ایرانیان در زمینه نوآوری‌های ریاضیات، نجوم و گاه‌شماری، تهران: اهل قلم، ۱۳۸۰
۱۰. مجتهدی، کریم و دیگران: مدارس و دانشگاه‌های اسلامی و غربی در قرون وسطی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۹
۱۱. معتمدی، اسفندیار، تاریخ علم در ایران، تهران: مهاجر
۱۲. مطهری، مرتضی، آشنایی با علوم اسلامی، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۷۶
۱۳. نجم‌آبادی، محمود، تاریخ طب در ایران پس از اسلام، تهران: دانشگاه تهران، ج ۳، ۱۳۷۵
۱۴. نصر، سید حسین، کتابشناسی توصیفی، منابع تاریخ علوم اسلامی، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۰
۱۵. یعقوب نژاد، محمد هادی، درآمدی بر مبانی اصطلاحنامه علوم اسلامی قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

شرح درس‌های
تخصصی اختیاری
رشته تاریخ اسلام

فنون ترجمه متون تاریخی زبان عربی

عنوان درسی به فارسی: فنون ترجمه متون تاریخی زبان عربی	تعداد واحد: ۲ ۱ واحد نظری ۱ واحدی نظری-عملی	تعداد ساعت: ۴۸	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس بیش نیاز: قرائت و درک متون عربی
				پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Translation Techniques of Arabic Historical Texts				تخصصی	نظری	دروس هم نیاز: ندارد
				اختیاری*	عملی	
					نظری*	
				عملی*		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☒ جلسه نقد ☐						
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام مسلط به زبان عربی یا متخصص زبان عربی.						

هدف کلی درس: آشنایی با فنون و رموز ترجمه و مهارت در فن ترجمه متون عربی.

هدف رفتاری درس: انتظار می‌رود در پایان دانشجو بتواند:

- متون تخصصی تاریخ به زبان عربی را در حد نیاز ترجمه کند؛
- متون و منابع عربی متقدم و متاخر را بطور نسبی بخواند؛
- از فنون ترجمه در برگردان متون عربی بدرستی استفاده کند؛
- از قاموس و فرهنگ‌های لغات عربی استفاده کند.

سرفصل درس:

- آموزش مهارت استفاده از فرهنگ‌های لغت در ترجمه متون تاریخی؛
- ترجمه و ممارست در تشریح فنون آن در خوانش متون تخصصی تاریخ و منابع متقدم؛
- معرفی اصطلاحات سیاسی، دیوانی، ادبی و ...

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. محمد رضا عزیزی پور، المصطلحات المتداوله فی الصحافه العربیه: سمت.
۲. محمدحسین زاده عبدالرضا، چگونه متون عربی را ترجمه کنیم؟ کرمان: پیام مصطفی، ۱۳۸۵.
۳. ناظمیان رضا، روش‌هایی برای ترجمه از عربی به فارسی، تهران: سمت، ۱۳۸۱.

تاریخ ائمه در آثار مستشرقان

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درسی به فارسی: تاریخ ائمه در آثار مستشرقان	
	عملی			تعداد ساعت: ۳۲		
	نظری	پایه				
	عملی					
دروس هم‌نیاز: ندارد	نظری	تخصصی			عنوان درسی به انگلیسی: History of Shiite Imams in Orientalist' Works	
	عملی					
	نظری*	اختیاری*				
	عملی					
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐						
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐						
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒						
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.						

هدف کلی درس: با تصویر امامان شیعه در آثار مستشرقان آشنا شود.

هدف رفتاری درس:

- تصویری کلی از ائمه شیعه در آثار مستشرقان بدست دهد؛
- اجمالی از تاریخ شیعه پژوهی در غرب ارائه دهد.

سرفصل درس:

- کلیات درس، معرفی منابع و مطالعات، تعریف واژگان پر کاربرد در حوزه مطالعاتی مستشرقان؛
- تاریخ شیعه پژوهی در غرب؛
- امام علی (ع)، امام حسن (ع)، امام حسین (ع)، اما سجاد (ع)، امام محمد باقر (ع)، امام جعفر صادق (ع)، امام موسی بن جعفر الکاظم (ع)، امام علی بن موسی الرضا (ع)، امام محمد بن علی (ع)، امام علی بن محمد (ع)، امام حسن بن علی (ع)، امام مهدی (ع) در آثار مستشرقان.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اتان کلبرگ، «مطالعات غرب در خصوص اسلام تشیع»، مجموعه مقالات همایش تشیع، اسلام و غرب.
۲. الویری، محسن، مطالعات اسلامی در غرب، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۱.
۳. اسعدی، مرتضی، مطالعات اسلامی در غرب انگلیسی زبان، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۱.
۴. بدوی، عبدالرحمان، فرهنگ کامل خاورشناسان، ترجمه شکرالله خاکرند، قم: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی، مرکز انتشارات، ۱۳۷۵.
۵. تقی زاده داوری، محمود، تصویر امامان شیعه در دایره‌المعارف اسلام " ترجمه و نقد؛ زیر نظر محمود تقی زاده داوری، قم: انتشارات شیعه‌شناسی، ۱۳۸۵.
۶. تقی زاده داوری، محمود، تصویر شیعه در دائره المعارف آمریکانا: ترجمه و نقد مقالات شیعی دائره‌المعارف امریکانا، برای موسسه شیعه شناسی، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل، ۱۳۸۲.
۷. جان احمدی، فاطمه، تصویر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و حضرت زهرا علیهاالسلام در دایره‌المعارف اسلام (ترجمه و نقد)، قم: شیعه شناسی، ۱۳۸۸.
۸. حسینی، غلام احیا، شیعه پژوهشی و شیعه پژوهان انگلیسی‌زبان (۱۹۵۰ تا ۲۰۰۶ میلادی)؛ غلام‌احیا حسینی؛ زیر نظر محسن الویری، عباس احمدوند؛ (بااهتمام موسسه شیعه‌شناسی جامعه‌المصطفی‌العالمیه) تهران: انتشارات شیعه‌شناسی، ۱۳۸۷.
۹. حکمت، علی اصغر، اسلام از نظرگاه اندیشمندان غرب، ترجمه و حواشی علی اصغر حکمت، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۷.
۱۰. سعید، ادوارد، پوشش خبری اسلام در غرب، ترجمه عبدالرحیم گواهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۸.
۱۱. عرب، عبدالرضا، تصویر خانواده پیامبر صلی‌الله‌علیه‌و آله در دائره‌المعارف اسلام (ترجمه و نقد) / ناقدین عبدالرضا عرب، محمدموسی نوری، محمدحسین میرعبداللهی؛ زیر نظر محمود تقی‌زاده‌داوری، قم: انتشارات شیعه‌شناسی، ۱۳۸۷.
۱۲. مینوی، مجتبی، «اسلام از دریچه چشم غربیان»، مندرج در مجموعه مقالات تاریخ فرهنگ.

تاریخ معاصر جهان اسلام

عنوان درسی به فارسی: تاریخ معاصر جهان اسلام	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	جبرانی	نظری عملی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
			پایه	نظری عملی	دروس هم‌نیاز: ندارد
عنوان درسی به انگلیسی: Contemporary History of Muslim World					
	تخصصی	نظری عملی	دروس هم‌نیاز: ندارد	اختیاری* نظری* عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☒					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با تحولات معاصر جهان اسلام.

هدف رفتاری درس:

در پایان انتظار می‌رود دانشجو بتواند:

- ضمن دریافت تصویری کلی از مختصات تاریخی، جغرافیای فرهنگی و سیاسی بخش‌های مختلف جهان اسلام، درک صحیحی از روند تحولات جهان اسلام در دو قرن اخیر بیابد.

سر فصل درس:

- مفاهیم و کلیات درس، معرفی منابع و مطالعات در حوزه تاریخ معاصر جهان اسلام؛
- معرفی و بررسی جغرافیای سیاسی معاصر جهان اسلام؛
- بررسی تحلیلی اوضاع کلی جهان اسلام در آستانه قرن بیستم و سقوط امپراطوری عثمانی (نهضت‌ها، جنبش‌های اصلاحی، پاناسم...)
- تأثیرات سیاسی و فرهنگی سلطه استعماری غرب بر کشورهای اسلامی؛
- بررسی وضعیت خاورمیانه عربی:
  - جغرافیای سیاسی، فرهنگی و مذهبی،
  - سیر تحولات تاریخی در دو قرن اخیر،
  - معرفی وضعیت اقتصادی و اجتماعی خاورمیانه عربی،

- معرفی جنبش های ملی و استقلال خواهی،
- نفوذ استعمار و مواجهه با غرب و استعمار،
- معرفی گروه ها و جریان های اسلام گرا،
- بررسی وضعیت اسلام در آناتولی و بالکان:
- معرفی جغرافیای سیاسی، فرهنگی و مذهبی،
- بررسی سیر تحول تاریخی در دو قرن اخیر،
- بررسی اوضاع اقتصادی و اجتماعی،
- معرفی جنبش های ملی و استقلال خواهی،
- نفوذ استعمار و مواجهه با غرب و استعمار،
- معرفی گروه ها و جریان های اسلام گرا،
- بررسی وضعیت کنونی اسلام در قفقاز:
- معرفی جغرافیای سیاسی، فرهنگی و مذهبی،
- بررسی سیر تحول تاریخی در دو قرن اخیر،
- بررسی اوضاع اقتصادی و اجتماعی،
- معرفی جنبش های ملی و استقلال خواهی،
- مواجهه با غرب و استعمار،
- معرفی گروه ها و جریان های اسلام گرا،
- بررسی وضعیت اسلام در آسیای مرکزی:
- معرفی جغرافیای سیاسی، فرهنگی و مذهبی،
- بررسی سیر تحول تاریخی در دو قرن اخیر،
- بررسی اوضاع اقتصادی و اجتماعی،
- معرفی جنبش های ملی و استقلال خواهی،
- نفوذ استعمار و مواجهه با غرب و استعمار،
- معرفی گروه ها و جریان های اسلام گرا،
- بررسی وضعیت اسلام در شبه قاره هند:
- معرفی جغرافیای سیاسی، فرهنگی و مذهبی،
- بررسی سیر تحول تاریخی در دو قرن اخیر،
- بررسی اوضاع اقتصادی و اجتماعی،
- معرفی جنبش های ملی و استقلال خواهی،

- نفوذ استعمار و مواجهه با غرب و استعمار،
- معرفی گروه‌ها و جریان‌های اسلام گرا،
- بررسی وضعیت کشورهای اسلامی در قاره آفریقا؛
- معرفی جغرافیای سیاسی، فرهنگی و مذهبی،
- بررسی سیر تحول تاریخی در دو قرن اخیر،
- بررسی اوضاع اقتصادی و اجتماعی،
- معرفی جنبش‌های ملی و استقلال‌خواهی،
- نفوذ استعمار و مواجهه با غرب و استعمار،
- معرفی گروه‌ها و جریان‌های اسلام گرا،
- بررسی وضعیت اقلیت‌های مسلمان در اروپا، آمریکا و آفریقای سیاه؛
- معرفی سازمان‌ها و نهادهای اسلامی بین‌المللی (سیر تاسیس، روند تحول، کارکردها و ظرفیت‌ها)؛
- بررسی تحلیلی اوضاع کلی جهان اسلام در آستانه قرن بیستم و سقوط امپراطوری عثمانی؛
- سلطه استعماری غرب بر جهان اسلام و آثار سیاسی و فرهنگی آن؛
- زمینه‌های فکری و تاریخی تجدد خواهی در دنیای اسلام؛
- تفکر جدایی دین از سیاست و آثار آن در دنیای اسلام؛
- تفکر پان‌اسلامیسم، کشاکش با سایر ایدئولوژی‌ها؛
- آغاز عکس‌العمل علما و جریان‌های فکری در جهان اسلام در برابر غرب و کوشش برای تجدید حیات اسلام؛
- جنبش‌های عقیدتی و سیاسی در جهان اسلام؛ وهابیان در عربستان، سنوسی‌ها در لیبی، مهدیون در سودان و...؛
- جنبش‌های فکری و اصلاحی در مصر و شام؛ سید جمال، عبده، عربی، رشید رضا، کواکبی، علی عبدالرزاق، مصطفی کامل؛
- کوشش برای تقریب مذاهب و تأسیس و فعالیت دارالتقریب؛
- جنبش‌های اصلاحی در جهان اسلام ایران، افغانستان، پاکستان، هند؛
- جنبش‌های سیاسی-اجتماعی در قرن بیستم در سرزمین‌های اسلامی؛
- نهضت شیخ شامل در قفقاز (رویاریوی با کمونیسم)؛
- ثورة العشرین یا انقلاب ۱۹۲۰ عراق؛
- ظهور اخوان المسلمین و بررسی عقاید آنها (۱۹۲۸ م)؛
- اخوان المسلمین مصر از حسن البنا تا نلمانی؛

- تحول در اخوان المسلمین و جناح بندی درونی: رادیکال (قطبی ها) و محافظه کاران (هضیبی ها).

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. احمد، عزیز، تاریخ تفکر اسلامی در هند، مترجمان نقی لطفی، محمدجعفر یاحقی، تهران، کیهان، ۱۳۶۶.
۲. اسمیت، ویلفرد کنت ول، اسلام در جهان امروز، ترجمه حسینعلی هروی، تهران: دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۵۶.
۳. بوازار، مارسل، اسلام در جهان امروز، ترجمه: مسعود محمدی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۹.
۴. حائری، عبدالهادی، ایران و جهان اسلام: پژوهش هایی تاریخی پیرامون چهره ها، اندیشه ها و جنبشها، مشهد: آستان قدس رضوی، شرکت به نشر، ۱۳۹۳.
۵. حائری، عبدالهادی، تاریخ جنبش ها و تکاپوهای فراماسونری در کشورهای اسلامی، مشهد: آستان قدس رضوی، موسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۶۸.
۶. حائری، عبدالهادی، نخستین رویاروییهای اندیشه گران ایران با دو رویه تمدن بورژوازی غرب، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۷.
۷. حلی، علی اصغر، تاریخ نهضت های دینی - سیاسی معاصر، تهران: زوار، ۱۳۹۰.
۸. کواکبی، عبدالرحمن، طبیعت استبداد، با مقدمه طالقانی، حمید عنایت؛ به کوشش و ویرایش غلامرضا امامی، تهران: علم، ۱۳۹۰.
۹. عنایت، حمید، اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، ترجمه بهاء الدین خرمشاهی، تهران، خوارزمی، ۱۳۶۲.

جغرافیای سیاسی و مذهبی جهان اسلام

عنوان درسی به فارسی: جغرافیای سیاسی و مذهبی جهان اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Political and Religious Geography of Muslim World	اختصاصی		تخصصی	نظری	دروس هم‌نیاز: ندارد
			اختیاری*	عملی	
			*	نظری*	
			*	عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: تاریخ اسلام و جغرافیای سیاسی.					

هدف کلی درس: آشنایی با جغرافیای سیاسی و مذهبی و شناخت ظرفیت‌های تاریخی و جغرافیایی جهان اسلام
هدف رفتاری درس:

- جغرافیای سیاسی و ژئوپولیتیک را تعریف کند؛
- عوامل مؤثر بر ژئوپولیتیک جهان اسلام را برشمارد؛
- تقسیم بندی جغرافیایی و مذهبی جهان اسلام را شرح دهد؛
- جایگاه جهانی اسلام در نظریه‌های ژئوپولیتیک را بیان کند؛
- گستردگی جغرافیای ژئوپولیتیک جهان اسلام را توضیح دهد؛
- نقش ایران در جغرافیای سیاسی و فرهنگی جهان اسلام را توضیح دهد؛
- عوامل مؤثر جغرافیایی بر تحولات مذهبی جهان اسلام را توضیح دهد؛
- جغرافیای سیاسی دریاها (خلیج فارس، خزر و ...) را توضیح دهد؛
- جغرافیای سیاسی شهرها و پایتخت‌های اسلامی را تشریح کند؛
- بنیان‌های ژئوپولیتیکی روابط خارجی کشورهای اسلامی را برشمارد.

سرفصل درس:

- تعریف جغرافیای سیاسی و ژئوپولیتیک؛
- عوامل مؤثر در ژئوپولیتیک؛

- عوامل مؤثر ثابت (موقعیت و شکل، مرزهای ثابت و...)
- عوامل مؤثر متغیر (جمعیت، منابع طبیعی و...)
- تقسیم بندی جغرافیایی و مذهبی جهان اسلام؛
- مرکز جهان اسلام (خاورمیانه)؛
- شمال جهان اسلام (آسیای مرکزی و قفقاز)؛
- غرب جهان اسلام (کشورهای شمال، شمال شرقی و بخش های از آفریقا)؛
- شرق جهان اسلام (از مرزهای شرق ایران تا کرانه های غربی اقیانوس آرام)؛
- جایگاه جهانی اسلام در نظریه های ژئوپلیتیک؛
- گستردگی جغرافیای ژئوپلیتیک جهان اسلام: خاورمیانه، خلیج فارس، باب المندب، عدن؛
- نقش ایران در جغرافیای سیاسی و فرهنگی جهان اسلام؛
- عوامل مؤثر جغرافیایی بر تحولات مذهبی جهان اسلام؛
- جغرافیای سیاسی دریاها (خلیج فارس، خزر و...)
- جغرافیای سیاسی شهرها و پایتخت های اسلامی؛
- بنیان های ژئوپلیتیکی روابط خارجی کشورهای اسلامی؛
- ژئوپلیتیک مرزها و اختلافات سرزمینی در جهان اسلام؛
- مناطق ژئوپلیتیکی پیرامون ایران؛
- ژئوپلیتیک جهان اسلام و مذهب تشیع؛
- ژئوپلیتیک بیداری اسلامی؛
- قدرت، فضا و جغرافیای سیاسی؛
- ژئوپلیتیک اقلیت ها در گستره جهان اسلام؛
- جغرافیای سیاسی و دموکراسی در کشورهای اسلامی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آلاسرایر درایسدل، و جرالدا اچ بلیک، جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال افریقا، ترجمه دره میرحیدر، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۳.
۲. آقابخشی علی، و افشاری‌راد مینو، فرهنگ علوم سیاسی، مرکز مطالعات و مدارک علمی ایران، تهران: ۱۳۷۴.
۳. عزتی، عزت‌الله، جغرافیای سیاسی جهان اسلام، قم: واحد تدوین کتب درسی، ۱۳۷۸.
۴. عزتی، عزت‌الله، ژئوپلیتیک در قرن بیستم، تهران: سمت، ۱۳۸۰.
۵. شفیعی، مازیار، جغرافیای سیاسی جهان اسلام، تهران: نشر هادی الشرق، ۱۳۸۵.
۶. گلی زواره، غلامرضا، جغرافیای جهان اسلام، قم، مرکز آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۵.
۷. مجتهدزاده، پیروز، جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی، تهران: نشر سمت، ۱۳۸۱.
۸. مجتهدزاده پیروز و سهراب عسگری، جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک، انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۴.
۹. محمدیان، صادق، جهان‌شمولی اسلامی، قم: نشر سیدالشهداء، ۱۳۸۰.

تاریخ تشکیلات و نهادهای سیاسی و اجتماعی در جهان اسلام

عنوان درسی به فارسی: تاریخ تشکیلات و نهادهای سیاسی و اجتماعی در جهان اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	نظری	چهرانی	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		عملی		
عنوان درسی به انگلیسی: History of Social and Political Institutions in Muslim World				نظری	پایه
	عملی				
			نظری*	تخصصی	
			عملی		
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تاکید بر تاریخ و تحولات اجتماعی جهان اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با سیر تحول تشکیلات و نهادهای آموزشی در جهان اسلام و شناخت ارکان آن.

هدف رفتاری درس:

- شرح مختصری از تشکیلات سیاسی و اجتماعی در تمدن اسلامی بیان نماید؛
- سیر تحول تشکیلات سیاسی در ادوار مختلف تمدن اسلامی را بیان کند؛
- شرح مختصری از سیر تحول تشکیلات اداری در ادوار مختلف تمدن اسلامی را ارائه کند؛
- تشکیلات قضایی در ادوار مختلف تمدن اسلامی بر شمارد؛
- سیر تحول تشکیلات اجتماعی و گرونیهای آن را در ادوار مختلف تمدن اسلامی تشریح کند؛
- تشکیلات دینی و امور مذهبی در ادوار مختلف تمدن اسلامی را توصیف کند؛
- تشکیلات و نهادهای آموزشی را بر شمارد.

سرفصل درس:

- بیان کلیات و مفاهیم درس بررسی اجمالی تشکیلات سیاسی و اجتماعی در تمدن اسلامی؛
- تشکیلات سیاسی در ادوار مختلف تمدن اسلامی و سیر تحول آن؛

- تشکیلات اداری در ادوار مختلف تمدن اسلامی و سیر تحول آن؛ با تکیه بر تشکیلات لشکری، شرطه، مواصلا و دیگر دیوانها (امور دیوانی، دیوانسالاری، دیوان انشاء، دیوان برید، دیوان حبه و مانند آن)؛
- تشکیلات قضایی در ادوار مختلف تمدن اسلامی و سیر تحول آن؛ قضا، شرایط قضایی، اختیارات قضایی، محاکم قضایی و مراحل آن، دیوان مظالم، حبه و مانند آن؛
- تشکیلات اجتماعی در ادوار مختلف تمدن اسلامی و سیر تحول آن؛ طبقات اجتماعی، دگرگونی‌های اجتماعی، انواع نهادهای اجتماعی؛
- تشکیلات دینی و امور مذهبی در ادوار مختلف تمدن اسلامی و سیر تحول آن؛
- تشکیلات و نهادهای آموزشی، مسجد، مدرسه، دانشگاه و موسسات وابسته چون کتابخانه و بیمارستان و ... .

روش ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. اقبال آشتیانی، عباس، وزارت در عهد سلاطین بزرگ سلجوقی از تاریخ تشکیل این سلسله تا مرگ سلطان سنجر، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۳۸.
۲. انصاری، ابراهیم، نظریه‌های قشریندی اجتماعی و ساختار تاریخی آن در ایران، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۷۸.
۳. تنکابنی، حمید، درآمدی بر دیوان‌سالاری در ایران، تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۸۳.
۴. جرجی زیدان، تاریخ تمدن اسلام، ترجمه علی جواهرکلام، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۹.
۵. جهشیاری، ابو عبدالله محمد بن عبدوس، کتاب الوزراء و الکتاب، ترجمه ابوالفضل طباطبایی، تهران: ۱۳۴۸.
۶. جیت‌سازان، امیرحسین و دیگران: آموزش عالی در گستره تاریخ و تمدن اسلامی، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۸۸.
۷. خالقی، محمدهادی، دیوان نفاقت: پژوهشی درباره پیدایش و گسترش اولیه تشکیلات سرپرستی سادات، تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۷.

۸. روستایی محسن، ادبیات تاریخی و دیوانسالاری ایران. چاپ اول ۱۳۹۵
۹. عنایت، حمید، نهادها و اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران، تهران، هرمس، ۱۳۹۲.
۱۰. محمدرضا شهیدی پاک، تاریخ تشکیلات در اسلام، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۳۹۲.
۱۱. مکی محمدکاظم، تمدن اسلامی در عصر عباسیان، ترجمه محمد سپهری، تهران: سمت، ۱۳۸۳.
۱۲. ممتحن، حسینعلی، پژوهشی در تاریخ فرهنگ اسلام و ایران، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۵.
۱۳. کلاوسنر، کارلا، دیوان سالاری در عهد سلجوقی (وزارت در عهد سلجوقی)، یعقوب آژند، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۳.
۱۴. میراحمدی، مریم، نظام حکومت ایران در دوران اسلامی: پژوهشی در تشکیلات اداری، کشوری و لشکری ایران از صدر اسلام تا عصر مغول، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ج ۱، ۱۳۶۸.
۱۵. ورهرام، غلامرضا، نظام حکومت ایران در دوران اسلامی: پژوهشی در تشکیلات اداری، کشوری و لشکری ایران از عصر مغول تا پایان قاجار، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ج ۱، ۱۳۶۸.

تاریخ اجتماعی مسلمین

عنوان درسی به فارسی: تاریخ اجتماعی مسلمین	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس بیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۳		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Social History of Muslims			تخصصی	نظری	دروس هم‌نیاز: ندارد
				عملی	
			اختیاری*	نظری*	
				عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☐ سمینار ☐ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☐ نمایش فیلم‌های آموزشی ☐					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تاکید بر تاریخ و تحولات اجتماعی جهان اسلام و تاریخ تمدن.					

هدف کلی درس: آشنایی با تحولات اجتماعی جامعه اسلامی در ایران و سرزمین های اسلامی.

هدف رفتاری درس:

در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- مفهوم تاریخ اجتماعی و تمایز آن با گونه‌های دیگر تاریخی را تشریح کند؛
- اطلاعاتی درحوزه تاریخ اجتماعی مسلمین گردآوری کند؛
- مولفه‌های تاریخ اجتماعی اسلامی را معرفی کند؛
- عوامل مؤثر در تاریخ اجتماعی مسلمین را تبیین کند.

سرفصل درس:

- مفاهیم و کلیات؛
- تعریف تاریخ اجتماعی و مولفه های تشکیل دهنده آن؛
- بررسی ویژگی‌های تاریخ اجتماعی مسلمین؛
- گونه شناسی منابع مربوط به تاریخ اجتماعی (منابع مکتوب = "منابع تاریخ عمومی و دودمانی و دوره ای، سفرنامه‌ها، خاطرات و زندگی نامه‌ها، اسناد، منابع جغرافیای تاریخی، منابع

ادبی (دیوانهای شعری شعراء و متون نثر) و آثار خطاطان "منابع غیر مکتوب" بناهای تاریخی و آثار هنری، آثار دستی باقیمانده (قطعات کوچک در موزه‌ها، سنگ قبرها، کتیبه‌ها)؛

- بررسی عوامل مؤثر بر تاریخ اجتماعی مسلمین: (نژاد، مهاجرت، دین و باورهای مذهبی، نظام اجتماعی، جغرافیا و سرزمین، موقعیت استراتژیک، جمعیت، حکومت‌ها، حوادث طبیعی و غیر طبیعی.)؛

- بررسی اوضاع حیات اجتماعی مسلمین طبقات و قشریندی اجتماعی (و بررسی مواضع آنان در قبال یکدیگر)، نظام خانواده و پایگاه اجتماعی زن مسلمان، نظام معیشت، گروه‌های نژادی، فعالیت‌های اجتماعی، خانواده، بررسی تحول و ترکیب جمعیتی، شورش‌ها و نهضت‌های اجتماعی، اصناف و گروه‌های صنفی و شغلی مسلمانان؛

- بررسی جنبه‌های اقتصادی و شیوه‌های معیشت مسلمین، مسأله زکات در میان عموم مسلمین و خمس در میان شیعیان (روش گرد آوری و معارف آنها) مالیات، حرف و مشاغل (حرف و مشاغل شهری و روستائی، پایگاه‌های درآمدی، ابزار و ادوات کار، آداب الحسبه) شیوه‌های کسب درآمد (تجارت و راه‌های ارتباطی، صنعت و مسکوکات، کشاورزی و زمینداری، آبیاری، دامداری و مانند آن)؛

- بررسی سازمان‌های عمومی و زندگی روزمره مسلمین (پست، مسافرت، بازرگانی، صنعت، علوم، خوراک، پوشاک، شهرسازی، زبان، خصوصیات قومی)؛

- بررسی اشکال زندگی مسلمانان: عشایری، روستائی، شهری؛

- بررسی سبک زندگی مسلمانان: (خوراک، پوشاک و خود آرائی، مسکن، حمل و نقل)؛

- بررسی آداب و رسوم مسلمانان مناطق مختلف (جشن‌ها، بازی‌ها و ورزش‌ها، مراسم مربوط به مراحل مختلف زندگی (تولد، ازدواج، مرگ) مراسم زمامند (محرم، نوروز، دعاها، هفتگی، مراسم ماهانه) اوقات فراغت، باورهای عمومی نسبت به خواص اشیاء اوراد و مانند آن، دغدغه‌ها و دل مشغولی‌ها و دل نوشته‌ها، خرافات، جادوها، سحر و طلسم‌ها، رفتارهای روزانه (عبادت، ادعیه و اذکار مربوط به خوراک و پوشاک، ادعیه و اذکار استراحت و خواب)؛

- خدمات اجتماعی در اسلام؛

- مراکز حمایت از اقشار مستضعف؛

- مراکز عام‌المنفعه؛

- بیمارستان‌های دولتی؛

- مراکز نگهداری از بیماران خاص (جذامی‌ها و دیوانگان و...)

- مراکز آموزشی رایگان.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی		تحقیق بایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. واعظی، محمد جواد، وضعیت زن در عصر اسلامی (نیم قرن اول هجری)، قم: مؤسسه امام خمینی، ۱۳۹۰.
۲. آزاد ارمکی، تقی، تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام: از آغاز تا دوره معاصر، تهران: نشر علم، ۱۳۸۶.
۳. انگلیس، دیوید: فرهنگ و زندگی روزمره، ترجمه علیرضا مرادی، تهران: اداره مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، ۱۳۹۱.
۴. بارنز، هری المر و هوارد بکر: تاریخ اندیشه اجتماعی، ترجمه جواد یوسفیان و علی اصغر مجیدی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۰.
۵. برک، پیتر: تاریخ و نظریه اجتماعی: ترجمه غلامرضا جمشیدی ها، دانشگاه تهران، ۱۳۸۱.
۶. متز، آدام، تمدن اسلامی در قرن چهارم، ترجمه علی زکاونی فراگولو، تهران: امیر کبیر، چاپ چهارم، بی تا.
۷. حورانی، آلبرت، اسلام در تفکر اروپایی، ترجمه حمید نساج و همکاران، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۸۷.
۸. جوادی، مجدالاسلام: دین و زندگی روزمره، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۰.
۹. تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام، مولفان: محمود رجبی و دیگران، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۵.
۱۰. خوشرو، غلامعلی، شناخت انواع اجتماعات از دیدگاه فارابی و ابن خلدون، تهران، اطلاعات، ۱۳۷۴.
۱۱. درآمدی به جامعه‌شناسی اسلامی، مولفان رحمت‌الله صدیق سروستانی و دیگران، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی و دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۹.
۱۲. درآمدی به جامعه‌شناسی اسلامی، مولفان محمود محمدی عراقی... [و دیگران]؛ [برای] دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۰.
۱۳. سلیم، غلامرضا، تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام (رشته علوم اجتماعی)، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۹.
۱۴. سلیمیان، طاهره، رفتارشناسی اجتماعی امامان(ع) در دوره عباسیان، مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۹۲.
۱۵. مناظر احسن، محمد، زندگی اجتماعی در زمان حکومت عباسیان، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۰.
۱۶. مظاهری، علی: زندگی مسلمانان در قرون وسطی، ترجمه مرتضی راوندی، تهران، صدای معاصر، ۱۳۷۸.
۱۷. وول، میشل، انقلاب فرانسه: نهضت اجتماعی و تغییر روحیات و طرز تفکر اجتماعی، ترجمه محمد مظلوم خراسانی، مشهد: دانشگاه فردوسی (مشهد)، موسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۷۸.

تاریخ حوزه‌های علمیه و مرجعیت شیعه در دو سده اخیر

عنوان درسی به فارسی: تاریخ حوزه‌های علمیه و مرجعیت شیعه در دو سده اخیر	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Shiite Seminaries and Marja' in Two Recent Centuries				تخصصی	نظری
	اختیاری*			عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارائه دهنده درس: علوم تاریخی با تخصص تحولات جهان اسلام و تحولات دینی ایران معاصر.					

هدف کلی درس: آشنایی با و شناخت

هدف رفتاری درس:

- منابع و مطالعات و معرفی اسناد تاریخی مربوط به جایگاه روحانیت در نهضت‌ها و جنبش‌های اصلاحی را نام ببرد؛
- مختصری از تاریخ شکل‌گیری گفتمان حوزوی و روحانیت انقلابی را بیان کند؛
- جایگاه روحانیت شیعه در بیداری اسلامی را توضیح دهد؛
- جایگاه روحانیت شیعه در اصلاح دینی را شرح دهد؛
- نقش روحانیت شیعه در مبارزه علیه استکبار و جهت‌دهی انقلابی را تشریح کند؛
- نقش روحانیت و جریان علمایی در جنبش‌های اجتماعی جهان اسلام را تشریح کند؛
- نهضت روحانیت در عراق حوزه علمیه نجف را شرح دهد؛
- نهضت روحانیت در ایران حوزه علمیه قم را بیان کند؛
- شرح مختصری از آسیب‌شناسی جایگاه روحانیت و حوزه‌های علمیه رایبان کند.

سرفصل درس:

- منابع، مطالعات و اسناد تاریخی در مطالعه جایگاه روحانیت در نهضت‌ها و جنبش‌های اصلاحی؛

- تاریخ شکل گیری گفتمان حوزوی و روحانیت انقلابی؛
- تاریخ شکل گیری حوزه‌های علمیه؛
- جایگاه روحانیت شیعه و بیداری اسلامی؛
- جایگاه روحانیت شیعه در اصلاح دینی؛
- از مفید تا کرکی؛
- از محقق کرکی تا محقق نراقی؛
- از محقق نراقی تا محقق نائینی؛
- دوره مشروطه (از نائینی تا امام خمینی)؛
- دوره ولایت فقیه در عرصه عمل؛
- جریان شناسی روحانیت مبارز معاصر قبل و بعد از انقلاب اسلامی؛
- روحانیت شیعه و مبارزه با استکبار و جهت دهی انقلابی؛
- نقش روحانیت و جریان علمایی در جنبش‌های اجتماعی جهان اسلام؛
- نهضت روحانیت در عراق حوزه علمیه نجف؛
- نهضت روحانیت در ایران حوزه علمیه قم؛
- آسیب شناسی روحانیت و حوزه‌های علمیه.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی	
✓	✓	✓	✓	✓		
		آزمون‌های نوشتاری				
		عملکردی				

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. آجدانی، لطف‌الله، علما و انقلاب مشروطیت ایران، تهران: اختران، ۱۳۸۳
۲. آزده، مجید، حوزه علمیه مروی و نقش آن در تاریخ معاصر، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۹.
۳. الگار، حامد، نقش روحانیت پیشرو در جنبش مشروطیت، ترجمه ابوالقاسم سری، تهران: توس، ۱۳۵۹.
۴. باقی، عمادالدین، روحانیت و قدرت (جامعه‌شناسی نهادهای دینی)، تهران: سرایی، ۱۳۸۳.
۵. بصیرت‌منش، حمید، علما و رژیم رضا شاه: نظری بر عملکرد سیاسی - فرهنگی روحانیون در سالهای ۱۳۲۰ - ۱۳۰۵، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، موسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۷۶.

۶. پیروزمند، علیرضا، تحول حوزه علمیه و روحانیت در گذشته و حال طرح الگو، چشم‌انداز و ارزیابی فعالیت روحانیت / علیرضا پیروزمند: [به سفارش] فرهنگستان علوم اسلامی قم، قم: کتاب فردا، ۱۳۹۲.
۷. خالقی نژاد، امیرحسین، نقش سیاسی علمای شیعه در عصر قاجار، قم: موسسه بوستان کتاب، ۱۳۹۰.
۸. دوانی، علی، نهضت روحانیون ایران، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷، ۱۰ جلد.
۹. رجبی، محمدحسن، مکتوبات و بیانات سیاسی واجتماعی علمای شیعه / تحقیق و تدوین محمد حسن رجبی، فاطمه‌رویا پورامید، تهران، نشر نی، ۱۳۸۴.
۱۰. رضوی، عباس، حوزه علمیه: تاریخ، ساختار، کارکرد، مجموعه نویسندگان، تهران: کتاب مرجع، ۱۳۹۰.
۱۱. زهره کاشانی، علی اکبر، «تاریخ ۱۲۰۰ ساله حوزه علمیه قم» با رویکرد آموزشی و پژوهشی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۴.
۱۲. سیدکباری، علیرضا، حوزه‌های علمیه شیعه در گستره جهان، تهیه پژوهشکده باقرالعلوم علیه‌السلام، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۸.
۱۳. صمدی، محمد، تاریخچه روحانیت شیعه، تهیه‌کننده مرکز مطالعات و پاسخ‌گویی به شبهات، قم: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، ۱۳۹۴.
۱۴. موسوی خلخالی، سیدنورالدین، بررسی تاریخ انقلاب اسلامی ایران و نقش روحانیت معظم شیعه، تهران: نگار و نیما (نگیما)، ۱۳۹۴.
۱۵. نجفی، موسی تعامل دیانت و سیاست در ایران، تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۷۸.
۱۶. برجی، یعقوبعلی، ولایت فقیه در اندیشه فقیهان، ۱۳۸۵.
۱۷. سیدقطب، فاجعه‌ی تمدن و رسالت اسلام، ترجمه‌ی علی حجتی کرمانی، تهران: مشعل دانشجو، ۱۳۷۶.
۱۸. نقیب‌زاده، احمد، نقش روحانیت شیعه در انقلاب اسلامی ایران، وحید امانی زوارم، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۲.
۱۹. امام خمینی، روح‌الله، تبیان، دفتر پانزدهم، وحدت از دیدگاه امام خمینی (ره)، تهران: موسسه‌ی نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۶.

مبانی حکومت و ساخت قدرت در دولت های اسلامی

عنوان درسی به فارسی: مبانی حکومت و ساخت قدرت در دولت های اسلامی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: Fundamentals of Government and Power Structure in Muslim Dynasties				تخصصی	نظری
	اختیاری*			عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐					
سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارانه دهنده درس: تاریخ اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با مبانی حکومت و ساخت قدرت در دولت های اسلامی.

هدف رفتاری درس:

- منابع و مطالعات در حوزه ساخت قدرت دولت های اسلامی را نام ببرد؛
- اصطلاحاتی چون حکومت و ساخت قدرت، دولت، خلافت، سلطنت، وزارت، امارت، دولت دینی را بشناسد؛
- ضرورت تشکیل دولت در اسلام و معرفی مبانی حکومت و ماهیت دولت در جهان اسلام را تشریح نماید؛
- ساخت نهادی قدرت در دولت های اسلامی از دولت نبوی تا پایان خلافت اسلامی را معرفی کند؛
- عوامل مؤثر در تغییر ساخت قدرت در دولت های اسلامی را بر شمارد؛
- تاثیر ساخت قدرت بر پایداری سیاسی خلافت اسلامی را بیان نماید؛
- ساخت قدرت در دولت های مستقل اسلامی و ناپایداری سیاسی آنها را شرح دهد.

سرفصل درس:

- معرفی منابع و مطالعات در حوزه درس مورد نظر؛

- تشریح اصطلاحات درس چون حکومت و ساخت قدرت، دولت، خلافت، سلطنت، وزارت، امارت، دولت دینی؛
- ضرورت تشکیل دولت در اسلام و معرفی مبانی حکومت و ماهیت دولت در جهان اسلام؛
- معرفی ساخت نهادی قدرت در دولت‌های اسلامی از دولت نبوی تا پایان خلافت اسلامی؛
- عوامل مؤثر در تغییر ساخت قدرت در دولت‌های اسلامی؛
- تاثیر ساخت قدرت بر پایداری سیاسی خلافت اسلامی؛
- ساخت قدرت در دولت‌های مستقل اسلامی و ناپایداری سیاسی.

روشن‌ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. امیرعلی، تاریخ سیاسی و اجتماعی اسلام، ترجمه ایرج رزاقی، محمدمهدی حیدریور، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۷۰.
۲. بارتولد، و.و؛ ۱۳۷۷؛ خلیفه و سلطان؛ ترجمه سیروس ایزدی؛ تهران: امیرکبیر.
۳. جعفریان، رسول؛ ۱۳۷۳؛ تاریخ تحول دولت و خلافت؛ قم: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی.
۴. شهابی، هوشنگ؛ ۱۳۸۰؛ نظام‌های سلطانی / به‌کوشش هوشنگ شهابی و خوان لینز؛ مترجم منوچهر صبوری؛ تهران: شیرازه.
۵. عبوضی محمدرحیم، مبانی حکومت و ساخت قدرت در ایران، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۰.
۶. فیرحی، داود؛ ۱۳۸۲؛ نظام سیاسی دولت در اسلام؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)؛ قم: موسسه آموزشی عالی باقرالعلوم (ع).
۷. فیرحی، داود، قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام تهران: نشر نی، ۱۳۷۸.
۸. قادری، حاتم؛ ۱۳۹۰؛ تحول مبانی مشروعیت خلافت؛ تهران: نشر علم.
۹. لمبتن، آن. کی. اس؛ ۱۳۷۹؛ دولت و حکومت در دوره میانه اسلام؛ ترجمه علی مرشدی‌زاده؛ تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان.
۱۰. لمبتن، آن، دولت و حکومت در اسلام، ترجمه عباس صالحی، محمدمهدی فقیهی، تهران: ۱۳۷۴.
۱۱. موسویان، ابوالفضل؛ ۱۳۸۱؛ مبانی مشروعیت حکومت: جایگاه رای و بیعت در اندیشه اسلامی؛ تهران: ذکر.
۱۲. ویسنت، اندرو؛ ۱۳۷۱؛ نظریه‌های دولت؛ ترجمه حسین بشیریه؛ تهران: نشر نی.

تاریخ نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی در دو سده اخیر

عنوان درسی به فارسی: قرائت و درک متون تاریخی به زبان فارسی ویژه رشته تاریخ اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۲		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Islamic Movements in Two Recent Centuries				تخصصی	نظری
	اختیاری*			نظری*	عملی
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارانده دهنده درس: علوم تاریخی آگاه به تحولات سیاسی اجتماعی سده های اخیر جهان اسلام.					

هدف کلی درس: آشنایی با نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی در دو سده اخیر و شناخت جنبش‌های اصلاحی در تاریخ اسلام.

هدف رفتاری درس:

- منابع و مطالعات مرتبط با حوزه نهضت‌های اسلامی را نام ببرد؛
- اصطلاحات و مفاهیم پر کاربرد در حوزه جنبش‌های اجتماعی را بشناسد؛
- نهضت‌ها و جنبش‌های اصلاحی در تاریخ اسلام را بر شمارد و برخی را معرفی کند؛
- ریشه، بستر و چالش‌های نهضت‌های اسلامی را شرح دهد؛
- نهضت‌های و جنبش‌های اسلامی در دو سده اخیر را در گستره تمدن اسلامی بر شمارد؛
- نهضت‌های بیداری اسلامی را توضیح دهد؛
- برخی از نهضت‌های جنبش‌های اسلامی چون اخوان المسلمین، حماس، جماعت اسلامی پاکستان، حزب التحریر الاسلامی را شرح دهد؛
- طلیعه داران و رهبران نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی را بشناسد، آنها را نام ببرد و مختصری از آنها بیان کند.

سرفصل درس:

- معرفی منابع و مطالعات مرتبط با حوزه مورد نظر و بیان کلیات درس؛
- معرفی اصطلاحات و مفاهیم پرکاربرد در حوزه جنبش‌های اجتماعی؛
- معرفی نهضت‌ها و جنبش‌های اصلاحی در تاریخ اسلام از قیام امام حسین(ع) تا جنبش‌های مذهبی علویان در سده‌های نخستین اسلامی و حرکت‌های اصلاحی شیعه؛
- ریشه، بستر و چالش‌های نهضت‌های اسلامی؛
- معرفی نهضت‌های و جنبش‌های اسلامی در دو سده اخیر در گستره تمدن اسلامی؛
  - ایران، الجزایر، پاکستان، افغانستان، مصر، تونس، اردن، یمن و...؛
- گونه‌های نهضت‌های بیداری اسلامی در دوسه اخیر (علل و عوامل)؛
- سنخ‌شناسی نهضت‌ها و جنبش‌های اصلاحی: اخوان المسلمین، حماس، جماعت اسلامی پاکستان، حزب التحریر الاسلامی؛
- تفکر احیاءگری و نهضت‌های اسلامی، اسلام‌گرایی و جنبش‌های اسلامی؛
- طلیعه داران و رهبران نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی؛
- سید جمال اسدآبادی، محمدعبده، کواکبی، اقبال، امام خمینی (ره)؛
- تاثیر انقلاب اسلامی بر شکل‌گیری نهضت‌های اسلامی.

روشن ارزشیابی					
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	✓	✓	
		آزمون‌های نوشتاری			
		عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. احمدی، حمید، سیر تحول جنبش‌های اسلامی: از نهضت سلفیه سیدجمال تا بهار عربی (۱۳۹۰-۱۳۴۹ش)، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.
۲. برغوثی ایاد و الحمد، جواد، سیری در اندیشه سیاسی جنبش حماس، ترجمه سید حسین موسوی، تهران: مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه، ۱۳۸۲.
۳. براتعلی پور، مهدی، پیشگامان فضیلت و آزادی در نگرش‌های سیاسی - دینی ایران معاصر (از نهضت مشروطه تا انقلاب اسلامی)، قم: دانشگاه مفید، ۱۳۸۹.

۴. پاشاپور، حمید، امام خمینی و انتفاضه فلسطین، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
۵. جوادی، کمال، اخوان المسلمین مصر در امتحان، تهران: بعثت، ۱۳۶۵.
۶. حائری، عبدالهادی، تشیع و مشروطیت در ایران و نقش ایرانیان مقیم عراق، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۴.
۷. حلبی، علی اصغر، تاریخ نهضت‌های دینی - سیاسی معاصر، تهران: زوار، ۱۳۹۰.
۸. دکمچیان، هرایر، اسلام در نقاب جنبش‌های اسلامی در جهان عرب، ترجمه حمید عنایت، تهران: کیهان، ۱۳۸۳.
۹. شریف، محمد، تاریخ فلسفه در اسلام، ترجمه در اسلام، ترجمه فارسی، ج ۲، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۵.
۱۰. عنایت، حمید، اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی، تهران، خوارزمی، ۱۳۶۲.
۱۱. عنایت، حمید، سیری در اندیشه سیاسی عرب: از حمله ناپلئون به مصر تا جنگ جهانی دوم، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۰.
۱۲. کریمی، رضا، آشنائی با نهضت‌های اسلامی در مصر از سید جمال‌الدین تا خالد اسلامبولی، تهران، دارالقلم، ۱۳۷۸، مطهری، مرتضی، بررسی اجمالی نهضت‌های اسلامی در صدساله اخیر، ج ۳۱، تهران: صدرا، ۱۳۸۵.
۱۳. مودودی، ابوالاعلی، تئوری سیاسی اسلام، ترجمه محمد مهدی حیدرپور، تهران: بعثت (بی‌تا)

تاریخ عرفان و تصوف در اسلام

عنوان درسی به فارسی: تاریخ عرفان و تصوف در اسلام	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	جبرانی	نظری	دروس پیش‌نیاز: ندارد
	تعداد ساعت: ۳۳		پایه	عملی	
عنوان درسی به انگلیسی: History of Mysticism and Sufism in Islam			تخصصی	نظری	دروس هم‌نیاز: ندارد
			اختیاری*	عملی	
			*	نظری*	
			*	عملی	
روش آموزش: گفتگو و مباحثه ☒ سمینار ☒ کارگاه ☐ جلسه نقد ☐					
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐ سفر علمی ☐ اینترنت و نرم افزارهای آموزشی ☒ نمایش فیلم‌های آموزشی ☒					
رشته تخصصی استاد ارانه دهنده درس: علوم تاریخی آشنا با تاریخ اسلام و فرق و آئین‌ها.					

هدف کلی درس: آشنایی با تاریخ عرفاناسلامی و تاریخ تصوف در اسلام و شناخت عرفای مسلمان.
هدف رفتاری درس:

- برخی از منابع عرفان و تصوف را نام ببرد؛
- مختصری از تاریخ عرفان (عملی و نظری) در اسلام بیان کند؛
- سیر تحول عرفان اسلامی را تشریح کند و مبانی عرفان اسلامی برشمارد؛
- زمینه‌های شکل‌گیری عرفان شیعه را تشریح کند؛
- علل و عوامل شکل‌گیری تصوف در تاریخ اسلام را بیان کند و تفاوت آن را با عرفان اسلامی توضیح دهد؛
- تشکیلات صوفیه و طریقت‌های صوفیه را شرح دهد؛
- نقش طریقت‌های صوفیه در تحولات سیاسی و فرهنگی جهان اسلام بیان کند؛
- برخی از طبقات عرفا و متصوفه را نام ببرد و شخصیت‌های عارف و صوفی از قرن دوم تا قرن دهم را فهرست کند.

سرفصل درس:

- معرفی منابع و مطالعات در حوزه درس مربوطه؛
- تاریخچه عرفان (عملی و نظری) در اسلام و موضوع و مشخصات عرفان اسلامی؛

- سیر تحول عرفان اسلامی و معرفی مبانی عرفان اسلامی در مقایسه با سایر مکاتب عرفانی؛
- زمینه‌های شکل‌گیری عرفان شیعه؛
- علل و عوامل شکل‌گیری تصوف در تاریخ اسلام و تفاوت آن با عرفا اسلامی؛
- تشکیلات صوفیه و طریقت‌های صوفیه؛
- نقش طریقت‌های صوفیه در تحولات سیاسی و فرهنگی جهان اسلام؛
- دولت‌های اسلامی و طریقت‌های صوفیه؛
- معرفی طبقات عرفا و متصوفه و شخصیت‌های عارف و صوفی از قرن دوم تا قرن دهم برای نمونه: حسن بصری، مالک بن دینار و ابراهیم ادهم و رابعه ادویه و ابوهاشم صوفی کوفی و شفق بلخی، شیخ ابو الحسن خرقانی و ابو سعید ابو الخیر نیشابوری و هجویری و عین القضاة همدانی و...؛
- آثار بزرگترین عرفای اسلامی.

روش ارزشیابی						
ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی		تحقیق پایانی	ارائه سمینار	گزارش بازدید علمی
✓	✓	✓	آزمون‌های نوشتاری	✓	✓	
			عملکردی			

منابع و مطالعات کمک آموزشی:

۱. بدوی، عبدالرحمن، تاریخ تصوف اسلامی: از آغاز تا پایان سده دوم هجری؛ ترجمه محمودرضا افتخارزاده، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت امور فرهنگی، ۱۳۷۵
۲. پاکتچی، احمد، جریان‌های تصوف در آسیای مرکزی، تهران: موسسه فرهنگی هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی، ۱۳۹۲
۳. حلبی، علی اصغر، تاریخ تصوف و عرفان: مبانی عرفان و اصطلاحات عارفان، تهران، زوار، ۱۳۹۲.
۴. دهباشی، مهدی، تاریخ تصوف / مهدی دهباشی، علی‌اصغر میرباقری‌فرد، هران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۴.
۵. ذکاوتی فراگزلو، علیرضا، از شناسی و نقد تصوف، تهران، سخن، ۱۳۹۰.
۶. رضوی، اطهر عباس، تاریخ تصوف در هند، ترجمه منصور معتمدی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۰.
۷. زرین کوب، عبدالحسین، در جستجوی تصوف، تهران: امیر کبیر، ۱۳۸۵.

۸. زرین کوب، عبدالحسین، ارزش میراث صوفیه، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۳.
۹. زرین کوب، عبدالحسین، تاریخ مردم ایران، جلد دوم (از پایان ساسانیان تا پایان آل بویه)، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۲.
۱۰. سیدین، علی، پشمینه‌پوشان: فرهنگ سلسله‌های صوفیه، تهران: نشر نی، ۱۳۸۷.
۱۱. شفیعی کدکنی، محمدرضا، زبان شعر در نثر صوفیه: درآمدی به سبک‌شناسی نگاه عرفانی، تهران: سخن، ۱۳۹۲.
۱۲. طاهری، زهرا، حضور پیدا و پنهان زن در متون صوفیه: زنان صوفی از آغاز سده‌های نخستین هجری تا دوران قبل از انقلاب مشروطه، تهران: ثالث، ۱۳۸۷.
۱۳. غنی، قاسم، حتی در تصوف، تهران، زوار، ۱۳۶۶.
۱۴. شرافت، امیرحسین، مرجع عرفان و تصوف، کارنامه منابع پیرامون عرفان اسلامی و تصوف (سه جلد)، موسسه اطلاع‌رسانی اسلامی مرجع، ۱۳۹۲.
۱۵. مدرسی چهاردهی، نورالدین، سلسله‌های صوفیه ایران، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۲.
۱۶. مطهری، مرتضی، آشنایی با علوم اسلامی، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۷۶.
۱۷. یثربی، سید یحیی، فلسفه عرفان، قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی ۱۳۷۷، چ چهارم.
۱۸. نیکلسون، رینولد، تصوف اسلامی و رابطه انسان و خدا، ترجمه محمدرضا شفیعی کدکنی، تهران: سخن، ۱۳۸۰.

